

Utnyttja social- och hälsovårdsinformationen – strategi fram till 2020. Halvtidsutvärdering.

Slutrapport 14.11.2018

Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2019:22

Utnyttja social- och hälsovårdsinformation – strategi fram till 2020. Halvtidsutvärdering.

Slutrapport 14.11.2018

Antto Seppälä och Kaija Puranen

Social- och hälsvårdsministeriet

ISBN PDF: 978-952-00-4053-6

Pämbilder: Tuula Holopainen, Irmeli Huhtala, Kuvatoimisto Rodeo, Shutterstock

Helsingfors 2019

Presentationsblad

Utgivare	Social- och hälsovårdsministeriet	8.3.2019	
Författare	Antto Seppälä, Kaija Puranen		
Publikationens titel	Utnyttja social- och hälsovårdsinformationen – strategi fram till 2020. Halvtidsutvärdering. Slutrapport 14.11.2018		
Publikationsseriens namn och nummer	Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2019:22		
ISBN PDF:	978-952-00-4053-6	ISBN PDF:	2242-0037
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4053-6		
Sidantal	133	Språk	svenska
Nyckelord	socialvård, hälso- och sjukvård, information, utnyttjande av information, strategi, utvärdering, styrning, digitala tjänster		
Referat	<p>Utnyttja social- och hälsovårdsinformationen – strategi fram till 2020 är den mest centrala strategin när det gäller att styra utvecklingen av informationshanteringen och de elektroniska tjänsterna inom social- och hälsovården. Den främjar utnyttjandet av social- och hälsovårdsinformationen, vilket stöder servicesystemet, personalen och även den enskilda medborgaren.</p> <p>I halvtidsutvärderingen av strategin utvärderades både genomförandet av strategin och dess ändamålsenlighet. I utvärderingen av genomförandet utreddes vad som har gjorts och hur väl man har lyckats verkställa strategin. Utvärderingen av ändamålsenligheten fokuserade på vilka frågor som fortfarande är relevanta och vad som stöder utvecklingen av strategin.</p> <p>Utvärderingen visar att strategins innehåll och målsättningar är aktuella och att de största problemen hänför sig till verkställandet av strategin. Det saknas en gemensam färdplan och ett utvecklingskontinuum för verkställandet. Med anledning av strategins verkställande natur är det viktigt att definiera mekanismer för hur riktningen för verkställandet kan uppdateras regelbundet. Strategin är fristående från verkställandet. Trots att verkställandet har varit förknippat med vissa utmaningar har utvecklingen förlöpt rätt positivt.</p> <p>Strategin har i sig befast informationshanteringsens betydelse på bred front bland aktörerna inom social- och hälsovården. De mest centrala rekommendationerna går ut på att omorganisera verkställandet av strategin, definiera de olika aktörernas ansvar, bättre koppla verkställandet till reformen av servicesystemet och ge akt på utvecklingen i samhället.</p>		
Förläggare	Social- och hälsovårdsministeriet		
Beställningar/distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Kuvailulehti

Julkaisija	Social- och hälsovårdsministeriet	8.3.2019
Hötfaktorer?	Antto Seppälä, Kaija Puranen	
Personens namn	Sote-tieto hyötykäyttöön 2020 strategian väliarviointi Loppuraportti 14.11.2018	
Julkaisusarjan nimi försäljningstillstånd	Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2019:22	
ISBN PDF:	978-952-00-4053-6	ISBN PDF: 2242-0037
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4053-6	
Sivumäärä	133	Språk ruotsi
Asiasanat	sosiaalihuolto, terveydenhuolto, tieto, tiedon hyödyntäminen, strategia, arviointi, ohjaus, digitaaliset palvelut	
Sammanfattning	<p>Sote-tieto hyötykäyttöön 2020 – strategia on keskeisin sote-tiedonhallinnan ja sähköisten palvelujen kehittämistä ohjaava strategia. Se edistää sote-tiedon hyötykäyttöä, joka tukee palvelujärjestelmää, ammattilaista ja yksittäistä kansalaistakin.</p> <p>Sote-tieto hyötykäyttöön 2020 -strategian väliarviointi sisälsi sekä strategian toteutumiseen liittyvän osuuden, että tarkoituksenmukaisuuden arvioinnin. Toteutumisen arviointi tutki mitä on tehty ja miten toimeenpanossa on onnistuttu. Tarkoituksenmukaisuuden arviointi vastasi siihen, mitkä asiat ovat edelleen relevantteja ja mikä tukee strategian kehittämistä.</p> <p>Arvioinnin tulokset ovat, että strategian sisältö ja tavoitteet ovat ajankohtaisia ja suurimmat ongelmat liittyvät toimeenpanoon. Toimeenpanon osalta puuttuu yhteinen tiekartta ja kehittämisen jatkumo. Strategian toimeenpanon luonteen johdosta, olisi tärkeää määritellä mekanismit, miten toimeenpanon suuntaa voidaan päivittää säännöllisesti. Strategia on irrallaan toimeenpanosta. Huolimatta toimeenpanoon liittyvistä haasteista kehitys on ollut varsin hyvää.</p> <p>Strategia itsessään on vahvistanut tiedonhallinnan merkitystä laajalti sote-toimijoiden parissa. Keskeisimmät suositukset ovat toimeenpanon uudelleenorganisointi, eri toimijoiden vastuiden määrittely, toimeenpanon kytkeminen tiukemmin palvelujärjestelmän uudistamiseen sekä ympäröivän yhteiskunnan kehityksen huomiointi.</p>	
Kustantaja	Social- och hälsovårdsministeriet	
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Description sheet

Published by	Ministry of Social Affairs and Health		8 March 2019
Authors	Antto Seppälä, Kaija Puranen		
Title of publication	Interim evaluation of the eHealth and eSocial Strategy 2020 Final report, 14 November 2018		
Series and publication number	Reports and Memorandums of the Ministry of Social Affairs and Health 2019:22		
ISBN PDF:	978-952-00-4053-6	ISBN PDF:	2242-0037
Postal address:	http://urn.fi/URN:ISBN: 978-952-00-4053-6		
Pages	133	Language	Swedish
Keywords	healthcare, social welfare, data, use of data, strategy, evaluation, guidance, digital services		
<p>Abstract</p> <p>The eHealth and eSocial Strategy is the most central strategy guiding the management of health and social data and the development of electronic services. The strategy promotes the use of health and social data in a way that supports the service system, the professionals working in the field, and citizens.</p> <p>The interim evaluation of the eHealth and eSocial Strategy 2020 included assessments of the implementation of the strategy and of its appropriateness. The implementation assessment studied the measures carried out and how they have succeeded. The appropriateness assessment showed which matters are still relevant and what measures are needed to support the development of the strategy.</p> <p>As a result, the evaluation proved that the contents and goals of the strategy are topical but the biggest problems are related to the implementation of the strategy. There is no joint roadmap for the implementation, and the development is not continuing uninterrupted. As the strategy is mainly focused on implementation, it is important to define the mechanisms that help to update the direction of the implementation regularly. The strategy is not close enough to implementation. Despite the challenges concerning implementation, the development has been positive.</p> <p>The strategy has strengthened the understanding of the importance of data management among stakeholders in healthcare and social welfare services. The most essential recommendations are reorganisation of implementation, defining stakeholders' responsibilities, connecting the implementation more tightly with the service system reform, and taking account of the development of the surrounding society.</p>			
Publisher	Ministry of Social Affairs and Health		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Innehåll

TILL LÄSAREN	9
1 Inledning	11
2 Innehåll och verkställande	13
2.1 Beredningsprocessen.....	13
2.2 Presentation av strategin.....	14
2.3 Verkställandet av strategin	16
3 Metoder	25
3.1 Utvärderingsprocessen	25
3.2 Utvärderingskriterier	27
4 Workshoppens resultat.....	30
4.1 Utvärderingskriterier	30
4.2 Utvärdering av strategin	32
4.3 Framtidsscenarier.....	33
5 Webbenkätens resultat	36
6 Intervjuer	44
6.1 Intervjuprocessen	44
6.2 Strategiprocessen	45
6.3 Strategins innehåll.....	45
6.4 Strategins betydelse och ställning på strategifältet	48
6.5 Verkställandet	50
6.6 Korgarna	55

7	Utvärderingens resultat	62
7.1	Strategiprocessen	62
7.2	Strategins innehåll.....	63
7.3	Verkställandet av strategin	65
7.4	Korgarna	67
7.5	Strategins framtid	70
8	Sammandrag av utvärderingen	74
9	Rekommendationer	77
	Bilagor	81

TILL LÄSAREN

Strategin "Utnyttja social- och hälsovårdsinformationen - strategi fram till 2020" (nedan strategin för utnyttjande av social- och hälsovårdsinformationen) gavs ut år 2015, och strategin har sedan dess på ett centralt sätt styrt informationshanteringen och utvecklingen av elektroniska tjänster inom social- och hälsovårdssektorn. I riktlinjerna i strategin betonas att bättre verktyg bör tas fram så att social- och hälsovårdsinformationen kan utnyttjas av medborgare och yrkesutbildad personal samt som stöd för verksamhetsledningens beslutsfattande.

Under hösten 2018 gjordes en halvtidsutvärdering av de strategiska riktlinjerna och genomförandet av dessa. Syftet var att bedöma strategins betydelse, hur strategin har verkställts och hur aktuellt innehållet är. Halvtidsutvärderingen genomfördes på uppdrag av delegationen för elektronisk informationshantering inom social- och hälsovården, och enheten för digitalisering och informationshantering vid avdelningen för styrning av social- och hälsovården vid social- och hälsovårdsministeriet ansvarade för styrningen av arbetet. Arbetet utfördes av Antto Seppälä och Kaija Puranen från Gofore Oy.

I utvärderingen lades fokus på ändamålsenligheten och utfallet av strategin och verkställandet. Beträffande utfallet utreddes vilka åtgärder som vidtagits, vad man har åstadkommit genom dem och hur väl verkställandet har lyckats. I utvärderingen av ändamålsenligheten tog man fasta på hur väl strategin har motstått tiden och huruvida dess målsättningar fortfarande är aktuella.

Utvärderingen bygger på ett omfattande samarbete med olika intressentgrupper inom social- och hälsovården och hanteringen av social- och hälsovårdsinformation. Som verktyg användes en öppen webbenkät, intervjuer med 21 nyckelpersoner och en workshop. I utvärderingsresultaten lyfter man fram rekommendationer och observationer för vidareutveckling. Resultaten utnyttjas i utvecklingen av verkställandet av strategin och vid behov i arbetet med att styra verkställandet i en ny riktning i enlighet med det kommande regeringsprogrammet.

De strategiska målsättningarna och riktlinjerna för informationshanteringen inom social- och hälsovården kommer inte att publiceras separat i fortsättningen, utan de inkluderas i SHM:s gemensamma strategi och genomförandeplanen för den.

Jag vill tacka alla som deltagit i utvärderingsarbetet – utan detta arbete skulle vi inte ha fått till stånd en tillförlitlig utvärdering av strategin för utnyttjande av social- och hälsovårdsinformation.

Minna Saario
November, 2018

1 Inledning

Strategin för utnyttjande av social- och hälsovårdsinformation är den mest centrala strategin när det gäller att styra utvecklingen av informationshanteringen och de elektroniska tjänsterna inom social- och hälsovården. Målet med strategin är att främja dels utnyttjandet och hanteringen av social- och hälsovårdsinformation, dels möjligheterna att dela denna information och bearbeta den till kunskap som gynnar servicesystemet, den yrkesutbildade personalen och den enskilda medborgaren.

Detta dokument är en slutrapport över halvtidsutvärderingen av strategin för utnyttjande av social- och hälsovårdsinformation. Halvtidsutvärderingen genomfördes under hösten 2018. I halvtidsutvärderingen tog man fasta på strategins utfall och, utifrån en mer omfattande analys, även dess ändamålsenlighet (bild 1). I utvärderingen av utfallet fokuserade man på vad som har gjorts och åstadkommits samt hur väl man har lyckats verkställa strategin. I utvärderingen av ändamålsenligheten utredde man vilka frågor som fortfarande är relevanta och vad som stöder uppdateringen och utvecklingen av strategin och strategiprocessen. Utvärderingsresultaten behövs för utvecklingen av verkställandet av strategin och till stöd för genomförandet av nya tjänster och verksamhetsmodeller eller relaterade beslut. Resultaten utnyttjas också för att positionera strategin i de nya strukturerna såväl i servicesystemet som på strategifältet.

Bild 1 Målsättningarna med halvtidsutvärderingen

Centrala undersökningsfrågor i halvtidsutvärderingen

- Hur väl fungerar strategins målsättningar i nuläget, och är de fortfarande aktuella?
- Hur väl fungerar strategiprocessen?
- Hur väl har verkställandet lyckats tekniskt sett?
- Har verkställandet gett resultat som är förenliga med de strategiska målsättningarna?
- Hur borde strategin och verkställandet utvecklas?

I kapitel 2 i dokumentet redogörs för strategins innehåll och hur strategin har verkställts. I kapitel 3 presenteras arbetsmetoderna, arbetsprocessen och utvärderingskriterierna. Kapitlen 4–6 går närmare in på de olika metoderna och resultaten av dessa. I kapitel 7 beskrivs resultaten av utvärderingen med hjälp av material som samlats in med olika metoder. Kapitel 8 innehåller ett sammandrag av utvärderingen. I kapitel 9 presenteras de rekommendationer som tagits fram utifrån utvärderingen.

2 Innehåll och verkställande

2.1 Beredningsprocessen

Den aktuella strategin utgår från social- och hälsovårdsministeriets mer omfattande strategi för social- och hälsovårdspolitiken, "Ett socialt hållbart Finland 2020". Målsättningen med den strategin var ett socialt hållbart samhälle som behandlar alla samhällsmedlemmar rättvist, stärker delaktigheten och gemenskapen, stödjer hälsan och funktionsförmågan samt tillhandahåller den trygghet och service som behövs. Andra uppgifter som lyftes fram i strategin "Ett socialt hållbart Finland 2020" var att främja befolkningens välfärd och hälsa, förebygga sjukdomar, hjälpa individen att klara olika livssituationer och stödja individens arbets- och funktionsförmåga samt initiativförmåga. Målet med strategiarbetet när det gäller att utnyttja social- och hälsovårdsinformationen var att genom informationshanteringsmetoder stödja målsättningarna med den mer omfattande strategin.

Strategiarbetet påverkades också av andra styrande strategier, lagstiftningens utveckling samt bakgrundsvillkoren och de yttre villkoren för samhällets utveckling. Därtill beaktades även den offentliga förvaltningens ICT-strategi, tillväxtstrategin för forskning och innovation inom hälsobranchen, strategin för intelligent teknik, genomstrategin, big data-strategin, informationshanteringslagen och strategin för informations-samhället. Strävan var att samordna verkställandet av strategin med de ovannämnda strategierna. Som referensram för samhällsutvecklingen finns utvecklingen av serviceekosystemet, där mer omfattande, verksamhetsmässigt integrerade välfärdsekosystem formas.

Beredningen av strategin för utnyttjande av social- och hälsovårdsinformationen inleddes hösten 2013. Beredningen föregicks av en internationell bedömning ämnad att främja strategiarbetet. Hela strategiprocessen tog omkring ett år i anspråk. I kartläggningsfasen utnyttjades resultaten från den internationella bedömningen och centrala intressentgruppers uppfattningar. Efter detta inleddes en visioneringsfas som involverade många olika intressentgrupper och företrädare för aktörerna på fältet. I visioneringsfasen anordnade man fyra seminarier och genomförde två omfattande webbenkäter. Därtill utnyttjade man sociala medier för att engagera en bredare allmänhet. Målet vara att samla idéer, identifiera kärnområden och få respons. Sammanlagt deltog cirka 50 personer i de fem arbetsgrupper som arbetade med processen: yrkesutbildad personal inom social- och hälsovården, informationsadministratörer, personer i kommunernas och sjukvårdsdistriktens ledning, representanter för SHM, FPA och THL

och representanter för hälso- och sjukvårdsorganisationer, fackförbund och vetenskapliga föreningar.

Strategin "Utnyttja social- och hälsovårdsinformationen" godkändes av social- och hälsovårdsministeriet, Kommunförbundet och delegationen för elektronisk informationshantering inom social- och hälsovården hösten 2014. En genomförandeplan för strategin sammanställdes i början av år 2015.

2.2 Presentation av strategin

Målet med strategin för utnyttjande av social- och hälsovårdsinformationen var att stödja reformen av social- och hälsovården och göra medborgaren mer delaktig i att upprätthålla sitt eget välbefinnande genom förbättrad informationshantering och utökade elektroniska tjänster¹. Det viktigaste ansågs vara att utnyttja social- och hälsovårdsinformationen och bearbeta den till kunskap som gynnar såväl servicesystemet som den enskilda medborgaren. Strategin innefattade sex centrala teman för utveckling av informationshanteringen inom social- och hälsovården.

- Medborgaren – kan själv
- Den yrkesutbildade personalen – smarta system för kompetenta användare
- Servicesystemet – begränsade resurser till rätt ändamål
- Bearbetning av information och ledning genom information – kunskaper före ledning
- Styrning och samarbete – från solonummer till en gemensam melodi
- Infostruktur – ordning och reda i systemet

I strategin betonas att medborgaren ska bli mer delaktig i hanteringen av sin livssituation och i sin egenvård. Målet är att producera tillförlitlig välfärdsinformation och pålitliga välfärdstjänster. I syfte att främja medborgarnas valfrihet ska information om tjänsternas tillgänglighet och kvalitet tillhandahållas som öppna data. För att stödja medborgarens förändrade roll ska sådana elektroniska tjänster och verktyg tas fram

¹ Utnyttja social- och hälsovårdsinformationen – strategi fram till 2020, social- och hälsovårdsministeriet, 2014.

som hjälper medborgaren att själv producera information för eget bruk och för den yrkesutbildade personalen. Med hjälp av elektroniska lösningar strävar man efter att säkerställa att tjänsterna är jämlikt tillgängliga i glesbygdsområden och för grupper med särskilda behov.

När det gäller den yrkesutbildade personalen inom social- och hälsovården ska smarta informationssystem och elektroniska applikationer tas fram som stöd för personalens arbete och verksamhetsprocesser. Inom detta tema betonas också att personalen ska motiveras till att utnyttja informationssystemen och få utbildning för detta.

Med hjälp av olika lösningar för informationshantering strävar man efter att öka servicesystemets genomslag och effekt. I strategin betonas att informationsutbytet över sektorsgränserna säkerställs genom nationella informationssystemslösningar, vilket möjliggör en funktionell integration. Målet är att när det är tillämpligt skapa en lättare servicestruktur, varvid tunga fysiska tjänster kan ersättas med elektroniska tjänster. Detta förutsätter att medborgarens och personalens roller förändras och att arbetet fördelas på ett förnuftigt sätt.

Ett av målen med strategin är att den information som produceras inom social- och hälsovårdssektorn och av medborgarna stöder ledningen och samhällsbesluten i realtid. Vidare utnyttjas informationen på bred front för forskning, utveckling och innovation.

För styrningen av och samarbetet inom social- och hälsovården eftersträvas tydliga strukturer på både nationell och regional nivå. Syftet är att säkerställa att den information som servicesystemet producerar är nationellt enhetlig. Informationssystemen ska i sin tur vara regionalt harmoniserade och nationellt interoperabla. Vidare strävar man efter att säkerställa att nya elektroniska tjänster utvecklas och upphandlas genom samarbete, där man utnyttjar den nationella servicearkitekturen, tillämpar principerna om modulär arkitektur och säkerställer informationens tillgänglighet, integritet och skydd.

2.3 Verkställandet av strategin

Verkställandet av strategin² ska enligt planen ske på tre nivåer: övergripande nivå, korgnivå och projektnivå. Målet är att samma styrstruktur ska tillämpas under planeringen av verkställandet, under det egentliga verkställandet och i samband med uppföljningen och utvärderingen. Allteftersom social- och hälsovårdsreformen framskred skulle styrstrukturen integreras i styrstrukturen för landskapen. I verkställandefasen av strategin sker det egentliga genomförandet decentraliserat medan samordningen, uppföljningen och utvärderingen sker centraliserat. I verkställandet beaktades andra program och strategier som anknyter till de strategiska målsättningarna, såsom Tekes program Terveysttä biteistä (Hälsa genom bitar), ICT2025-strategin och genomstrategin.

För verkställandet av strategin ansvarar delegationen för elektronisk informationshantering inom social- och hälsovården. Till dess uppgifter hör att göra upp en plan för och följa upp verkställandet, att följa upp tillämpningen av en helhetsarkitektur och att utvärdera resultaten. SHM tillsatte dessutom en ledningsgrupp för verkställandet av strategin. Ledningsgruppen ska fungera som ett arbetsutskott för verkställandet. Ledningsgruppen samordnar samarbetet mellan olika åtgärder, säkerställer att beroenden mellan olika projekt beaktas och samordnar planeringen och verkställandet i samarbete med andra finansörer och ministerier. Ledningsgruppens verksamhet avslutades i takt med att verkställandet framskred.

Inför verkställandet av strategin identifierades 31 åtgärder, som sattes i prioritetsordning och fördelades mellan fem olika åtgärdsorgar. För varje korg utsågs en ordförande och en sakkunnigsekreterare. Ordförandena för respektive korg medverkade i ledningsgruppen för verkställandet av strategin. För samordningen av planeringen och verkställandet av varje korg tillsattes samordningsgrupper för åtgärdsorgarna. Till dessa grupper kallades de som ansvarar för ledningen av åtgärderna i respektive korg och de centrala nationella och regionala intressentgrupper som har samband med korgen.

² Sote-tieto hyötykäyttöön 2020 -strategia - TOIMEENPANON SUUNNITTELU JA ORGANISOINTI kokonaistaso, social- och hälsovårdsministeriet, 2015.

Verkställandet delades in i tre faser (tabell 1), med hjälp av vilka åtgärderna kunde prioriteras med avseende på tidtabell och innehåll:

- Fas 1: Planeringen inleddes efter att strategin godkändes, och verkställandet har slutförts eller är på god väg att slutföras år 2017. Hit hörde åtgärder som var nödvändiga med tanke på social- och hälsovårdsreformen, betydande medborgartjänster, pågående åtgärder, behov av omedelbara ändringar i ett pågående utvecklingsarbete och planering av nya, stora projekt, som inte kunde inledas utan ett budgetbeslut.
- Fas 2: Målet var att planeringen inleds år 2015 och att det egentliga verkställandet har inletts år 2017.
- Fas 3: Målet var att planeringen har inletts tidigast år 2016.

2014–2017	2017–2020	2020–
Plattform för hanteringen av personlig välfärds- och hälsoinformation	Stöda klientens valfrihet	Utveckla, införa och utvärdera elektroniska applikationer som gynnar välfärden och hälsan
Implementera tjänster för egenvård och elektronisk ärendehantering	Nationella kriterier för informationssystemens användbarhet	Utvecklingsprogram för förebyggande av välfärdsproblem och tekniker och applikationer som stöder egenvård
Utvärdera lösningar för ärendehantering/egenvård som utvecklats inom SADE-programmet och säkerställa att de införs på nationell nivå	Beslutsunderlag för yrkesutbildad personal	Utvärdering av teknikerna och applikationerna för egenvård och förebyggande av välfärdsproblem
Nationella gemensamma tjänster för egenvård	Utbildning av personalen	Klientspecifika helhetsplaner
Nationella gemensamma ärendehanteringstjänster inom socialvården	Användarna delaktiga i utvecklingen och införandet av informationssystem och verksamhetsmodeller	Elektroniska tjänster inom administrativa bakgrundsprocesser
En lösning för säker dubbelriktad informationsförmedling	Processtöd och verksamhetsstyrning	Förbättra dataförbindelserna för den yrkesutbildade personalen och för medborgarna
Lagstiftning om utnyttjandet av social- och hälsovårdsinformation	Lagstiftning om social- och hälsovårdsinformationens sekundära användningsändamål (ej relaterade till vård eller klientkap)	
Inkludera socialvårdens datalagerlösning i Kanta-tjänsterna	Utveckla den sekundära användningen av informationen och fördela resurser: utveckla indikatorer och statistik på befolkningsnivå, rationalisera datainsamlingen	
Ta i bruk Kanta-tjänsterna inom hälso- och sjukvården	Utveckla den sekundära användningen av informationen	

	och fördela resurser: utöka resurserna	
Utvidga Kanta-tjänsternas data-innehåll inom hälso- och sjukvården	Utveckla den sekundära användningen av informationen och fördela resurser: en gemensam infrastruktur för sekundär användning skapas ovanpå de nationella datalagren och registren	
Utveckla och använd elektroniska tjänster	Samarbetsmodell för social- och hälsovårdsområdena och de rikstäckande aktörerna	
Utveckla den sekundära användningen av informationen och fördela resurser: social- och hälsovårdsreformen	Utveckla standarder och stödja användningen samt spridningen av dem	
Styra och leda social- och hälsovårdens informationshantering	Datasekretess och informations-säkerhet: regional övervakning och informationssystem	
Införa en helhetsarkitektur på nationell nivå	Samarbeta kring utveckling och upphandlingar	

Tabell 1 Tidtabell för verkställandet

Korg 1. Medborgaren

Följande strategiska målsättningar fram till 2020 fastställdes för korgen Medborgaren:

- Medborgaren utrettar ärenden elektroniskt och producerar information för eget och den yrkesutbildade personalens bruk. Oberoende av sin bostadsort har medborgarna möjlighet att utretta sina ärenden elektroniskt hos de aktörer som tillhandahåller tjänster. Informationen som medborgaren själv producerar och upprätthåller används vid planeringen och genomförandet av vård och service i den omfattning som medborgaren tillåter.
- Tillförlitlig välfärdsinformation och tjänster som utnyttjar informationen finns tillgängliga och hjälper medborgaren att klara olika livssituationer och att

främja sitt eget eller en närståendes välbefinnande. Elektroniska egenvårds-tjänster samt hanteringen av de egna uppgifterna som är kopplade till tjänsterna kan hjälpa individen att förebygga hälsoproblem, att själv utvärdera sitt servicebehov och att klara sin livssituation på egen hand.

- Riksomfattande information om tjänsternas kvalitet och tillgänglighet finns att tillgå och är till hjälp vid valet av serviceleverantör. Tillförlitliga och jämförbara uppgifter om de olika alternativen och serviceleverantörerna ökar valfriheten.

Fas 1 av verkställandet:

- Plattform för hanteringen av personlig välfärds- och hälsoinformation
- Implementera tjänster för egenvård och elektronisk ärendehantering
- Utveckla och använda elektroniska tjänster

Fas 2 av verkställandet:

- Stöda klientens valfrihet

Fas 3 av verkställandet:

- Utveckla, införa och utvärdera elektroniska applikationer som gynnar välfärden och hälsan
- Klientspecifika helhetsplaner

Korg 2. Den yrkesutbildade personalen och servicesystemet

Följande strategiska målsättningar fram till 2020 fastställdes för korgen Den yrkesutbildade personalen och servicesystemet:

- Den yrkesutbildade personalen inom social- och hälsovården har informationssystem som stöd för sitt arbete och dess verksamhetsprocesser. Systemens och verktygens användbarhet, beslutsunderlag och verksamhetsstyrning stöder den yrkesutbildade personalen i deras arbete bättre än i dag, vilket ger arbetet ökad mening, kvalitet och effekt.

- Yrkesutbildad personal använder elektroniska applikationer. Den yrkesutbildade personalen är med och upphandlar system och planerar verksamhetsmodeller. Personalens kunskaper i informationshantering fördjupas och personalen får en bra internutbildning i nya applikationer vad gäller både informationssystem och verksamhetsmodeller. Studier i informationshantering, dataskydd, informationssäkerhet och användningen av informationssystem inkluderas i grundutbildningen, påbyggnadsutbildningen, fortbildningen och internutbildningen för personalen inom social- och hälsovården.
- Personal och klienter har tillgång till klient- och patientuppgifter även om organisationsstrukturer, tjänster och informationssystem förändras. Hälso- och sjukvårdens och socialvårdens tillgång till uppgifter över sektorsgränserna säkerställs genom nationella lösningar med beaktande av datasekretessen.
- Lösningarna för elektronisk informationshantering ökar servicesystemets effekt och effektivitet. Medborgarens och personalens förändrade roller möjliggör en förnuftig arbetsfördelning. Med hjälp av elektroniska lösningar övergår man i lämplig omfattning från fysiska tjänster som kräver mycket personal och utrymme till smidigare elektroniska tjänster.
- Tjänsternas tillgänglighet ökar med elektroniska lösningar. Med elektroniska lösningar säkerställer man att utbudet av tjänster är jämlikt i glesbygdsområden och för grupper med särskilda behov.

Fas 1 av verkställandet:

- Lagstiftning om utnyttjandet av social- och hälsovårdsinformation
- Inkludera socialvårdens datalagerlösning i Kanta-tjänsterna
- Ta i bruk Kanta-tjänsterna inom hälso- och sjukvården
- Utvidga Kanta-tjänsternas datainnehåll inom hälso- och sjukvården

Fas 2 av verkställandet:

- Nationella kriterier för informationssystemens användbarhet
- Beslutsunderlag för yrkesutbildad personal
- Utbildning av personalen

- Användarna delaktiga i utvecklingen och införandet av informationssystem och verksamhetsmodeller.
- Processtöd och verksamhetsstyrning
- Garantera datasekretessen och informationssäkerheten på regionalt plan

Fas 3 av verkställandet:

- Elektroniska tjänster inom administrativa bakgrundsprocesser
- Förbättra dataförbindelserna för den yrkesutbildade personalen och för medborgarna

Korg 3. Bearbetning av information och ledning genom information

Följande strategiska målsättningar fram till 2020 fastställdes för korgen Bearbetning av information och ledning genom information:

- Informationsmaterialen stöder ledningen av serviceproduktionen och samhällsbesluten i realtid. Öppna data och rätten till information stärker demokratin och det civila samhället. Uppgifter som samlats in och producerats med skattemedel ställs till förfogande kostnadsfritt och i realtid. Om det inte finns anledning att hemlighålla uppgifterna görs de öppet tillgängliga utan att personuppgiftsskyddet äventyras. Klient- och patientspecifika uppgifter som uppkommer i social- och hälsovårdens tjänster, information som beskriver tjänsternas tillgänglighet, kvalitet och effekt, uppgifter producerade av medborgaren själv samt uppgifter som uppkommer inom andra sektorer finns tillgängliga och utnyttjas på ett säkert sätt i olika syften till förmån för serviceproduktionen, samhället och invånarna.
- Informationsmaterialen stöder forskning, innovation och näringsliv. Det är möjligt att på ett juridiskt och etiskt hållbart sätt utnyttja social- och hälsovårdsinformation till forskning, utveckling och innovation.

Fas 1 av verkställandet:

- Utveckla den sekundära användningen av informationen och fördela resurser

Fas 2 av verkställandet:

- Lagstiftning om social- och hälsovårdsinformationens sekundära användningsändamål (ej relaterade till vård eller klientskap)
- Utveckla den sekundära användningen av informationen och fördela resurser: utveckla indikatorer och statistik på befolkningsnivå, rationalisera datainsamlingen
- Utveckla den sekundära användningen av informationen och fördela resurser: utöka resurserna
- Utveckla den sekundära användningen av informationen och fördela resurser: en gemensam infrastruktur för sekundär användning skapas ovanpå de nationella datalagren och registren

Korg 4. Styrning av och samarbete kring informationshanteringen

Följande strategiska målsättningar fram till 2020 fastställdes för korgen Styrning av och samarbete kring informationshanteringen:

- Tydliga samarbets- och styrstrukturer kring informationshanteringen som stöder reformen av social- och hälsovården. Genom styrning och samarbete säkerställs att effektiva verksamhetsmodeller och lösningar som stöder modellerna sprids och tillämpas på bred front.

Fas 1 av verkställandet:

- Styra och leda social- och hälsovårdens informationshantering

Fas 2 av verkställandet:

- Samarbetsmodell för social- och hälsovårdsområdena och de rikstäckande aktörerna
- Samarbeta kring utveckling och upphandlingar

Korg 5. Infostruktur

Följande strategiska målsättningar fram till 2020 fastställdes för korgen Infostruktur:

- En interoperabel och modulär arkitektur. Den strukturerade informationen är nationellt enhetlig, och nationella definitioner för informationsarkitekturen används inom hela sektorn. Öppna gränssnitt och internationella standarder möjliggör interoperabilitet. Utvecklingen av social- och hälsovårdstjänsterna bygger på den nationella servicearkitekturen. Inom social- och hälsovårdsområdena strävar man efter att harmonisera informationssystemlösningarna utifrån den överenskomna arkitekturen. Social- och hälsovårdens övergripande informationssystem konstrueras och realiseras modulärt så att man kan utveckla, upphandla och anpassa informationssystemtjänsterna enligt de förändrade verksamhetsbehoven genom att dra nytta av kompetensen som finns på marknaden. Helheten som består av interoperabla delsystem garanterar en öppen utvecklingsstig och en effektiv konkurrensutsättning som utgår från användarnas behov.
- Informationssäkerhet – informationens tillgänglighet, integritet och skydd säkerställs i de nationella och regionala informationssystemlösningarna.
- Säkerställa tillräckliga dataförbindelser
- Samarbeta kring utveckling och upphandlingar. Nya lösningar utvecklas genom nära och omfattande samarbete mellan användare och leverantörer. Man säkerställer att nya lösningar sprids på riksnivå. Upphandlingar genomförs med lämpliga förfaranden och i nära samarbete mellan beställare och leverantörer.

Fas 1 av verkställandet:

- Införa en helhetsarkitektur på nationell nivå
- Införa en helhetsarkitektur på regional nivå
- Säkerställa att standarder tillämpas
- Garantera datasekretessen och informationssäkerheten i nationell kvalitetsrevisionspraxis

Fas 2 av verkställandet:

- Utveckla standarder och stöda användningen samt spridningen av dem
- Garantera datasekretessen och informationssäkerheten på regionalt plan

3 Metoder

3.1 Utvärderingsprocessen

Halvtidsutvärderingen av strategin för utnyttjande av social- och hälsovårdsinformationen genomfördes under hösten 2018. Målet med utvärderingen var att producera material till stöd för de kommande faserna i strategiprocessen, dvs. inte endast att utvärdera strategins utfall vid en viss tidpunkt. Av denna anledning betonades de delar av arbetet som ska leda till rekommendationer och observationer. Utvärderingsprocessen beskrivs i tabell 2.

Fas	Åtgärder, källor, metoder	Resultat
1. Inledning	Intervjuer med företrädare för SHM	Teman och prioriteringar
2. Analys av utgångsläget	Dokumentanalys	Utvärderingskriterier
3.1 Sakkunnigutvärdering	Intervjuer och annan anskaffning av information	Utvärderingsresultat
3.2 Engagerande, öppen utvärdering	Öppen webbenkät och workshop	
4. Resultat och rekommendationer	Sammandrag av resultaten och genomgång med styrgruppen	Sammandrag Rekommendationer

Tabell 2 Utvärderingsprocessen

Undersökningsfrågorna och avgränsningarna preciserades tillsammans med företrädare för SHM i inledningsfasen. Utifrån detta preciserades de teman som ska utvärderas och prioriteringarna mellan dessa. I inledningsfasen strävade man efter att förstå processen för hur strategin utarbetas, uppdateras och förankras. Målet var att få en bild av hur det är meningen att strategiprocessen ska fungera. I utvärderingsfasen återgick man till strategiprocessens funktion. Då kunde man bedöma hur processen fungerar i verkligheten.

I samband med analysen av utgångsläget gick man igenom det strategidokument som utvärderas, och utifrån det sammanställde man preliminära utvärderingskriterier.

Samtidigt identifierades också intressentgrupperna i anslutning till utvärderingen. Som en del av analysen av utgångsläget sammanställde man en förteckning över centrala förändringsfaktorer i omvärlden, bl.a. utvecklingen i fråga om lagstiftning, teknik, data-skydd och MyData. I dokumentanalysen utnyttjades genomförandeplanen för strategin, material för uppföljning av verkställandet, rapporter om StePS-projektet, som bedömer nuläget i fråga om informationssystemtjänsterna inom hälso- och sjukvården³ och andra relevanta dokument. Utifrån de första två faserna, inledningen och analysen av utgångsläget, fastställdes preliminära utvärderingskriterier, som kompletterades i en workshop (se kapitel 4.1).

I utvärderingsfaserna utreddes förutom resultaten och konsekvenserna även hur viktiga, ändamålsenliga och aktuella målen är. Sakkunnigutvärderingen gjordes i form av intervjuer med sakkunniga intressenter (Bilaga 3). Sammanlagt 21 intervjuer genomfördes som öppna temaintervjuer per Skype eller telefon.

Vid sidan av sakkunnigutvärderingen gjordes en öppen, engagerande utvärdering i form av en webbenkät. Syftet med enkäten var att samla in kommentarer från många av de aktörer som påverkas av strategin. Genom webbenkäten utvärderas strategins innehåll, hur väl verkställandet har lyckats och betydelsen av tidigare identifierade förändringsfaktorer. Stråvan var att distribuera webbenkäten i så bred utsträckning som möjligt bl.a. via sociala medier och olika organisationers kontaktnät (se kapitel 5). För att garantera att utvärderingen blir så heltäckande som möjligt och innefattar olika synpunkter strävade man efter att engagera en så stor och mångsidig grupp av deltagare som möjligt. Genom att öppet engagera även andra aktörer som berörs av strategin (den yrkesutbildade social- och hälsovårdspersonalen, de som arbetar med informationshantering inom social- och hälsovården, olika organisationer, företrädare för de övriga ministerierna osv.) fick man också höra åsikter om hurdan strategin borde vara och vad som är viktigast i strategin.

Alla resultat och rekommendationer sammanställdes till en slutrapport (detta dokument). Vidare sammanställdes också ett sammandrag av utvärderingen. Sammandraget är i ppt-format och avsett att användas i kommunikationssyfte och i samband med presentationer. I sammandragen lade man vikt vid rekommendationer och centrala observationer, eftersom dessa manar till handling och därmed bidrar med innehåll för de fortsatta faserna av strategiproessen.

³Uppföljning och utvärdering av social- och hälsovårdens informationssystemtjänster (STePS 2.0), <https://thl.fi/sv/web/thlfi-sv/forskning-och-expertarbete/projekt-och-program/uppfoljning-och-utvardering-av-social-och-halsovardens-informations-systemtjanster-steps-2.0-> (hämtat 5.11.)

3.2 Utvärderingskriterier

I inledningsfasen bestämdes i samråd med beställaren att målet med utvärderingen är att granska resultaten av verkställandet med avseende på hur väl man har lyckats med att utveckla bearbetningen och utnyttjandet av informationen för olika behov. Det bestämdes att utvärderingen ska ta fasta på hur utnyttjandet av informationen har förbättrats i medborgartjänsterna, i den yrkesutbildade personalens system, på kommunal nivå eller framtida landskapsnivå i synnerhet med tanke på tillhandahållandet och ledningen samt på nationell nivå exempelvis i styrningen och tillsynen. Beträffande verkställandet gällde det också att utvärdera hur väl befintliga eller eventuella framtida digitala tjänster och tekniska lösningar har identifierats.

Man ansåg också att utvärderingen ska innehålla en framtidsöversikt, som anger i vilken riktning utnyttjandet av information och de digitala tjänsterna bör utvecklas i synnerhet med tanke på medborgarens förändrade roll i den klientcentrerade handlingsmodellen, den tekniska utvecklingen och förändringarna i omvärlden, såsom social- och hälsovårdsreformen, eventuella nya aktörer och konsekvenserna av dataskyddsförordningen.

Utgångsläget var alltså ett behov av att utvärdera strategiprocessens framgång, strategins innehåll och hur aktuellt det är samt hur väl verkställandet av strategin har lyckats. Utvärderingskriterierna bestämdes utifrån följande undersökningsfrågor:

- Hur väl fungerar strategins målsättningar i nuläget, och är de fortfarande aktuella?
- Hur väl fungerar strategiprocessen?
- Hur väl har verkställandet lyckats tekniskt sett?
- Har verkställandet gett resultat som är förenliga med de strategiska målsättningarna?
- Hur borde strategin och verkställandet utvecklas?

Utifrån de preciserade utvärderingsteman, prioriteringarna och de centrala undersökningsfrågorna delades utvärderingskriterierna in i tre övergripande teman: strategiprocessen, strategins innehåll och verkställandet av strategin. Utveckling och uppdatering behandlades som ett tema som genomsyrar de tre övergripande temana. Strategiprocessen utvärderas som en helhet inklusive utarbetande, förankring, uppföljning

och uppdatering. Dessutom lyfte man fram klientorientering, förändringarna i omvärlden och den tekniska utvecklingen som gemensamma förändringsfaktorer för innehållet och verkställandet. Varje tema i strategin är förknippat med mål och åtgärder, som har projekterats och delats in i fem korgar. Beträffande verkställandet av strategin fokuserades utvärderingen i synnerhet på dessa. Referensramen för utvärderingskriterierna presenteras i bild 2.

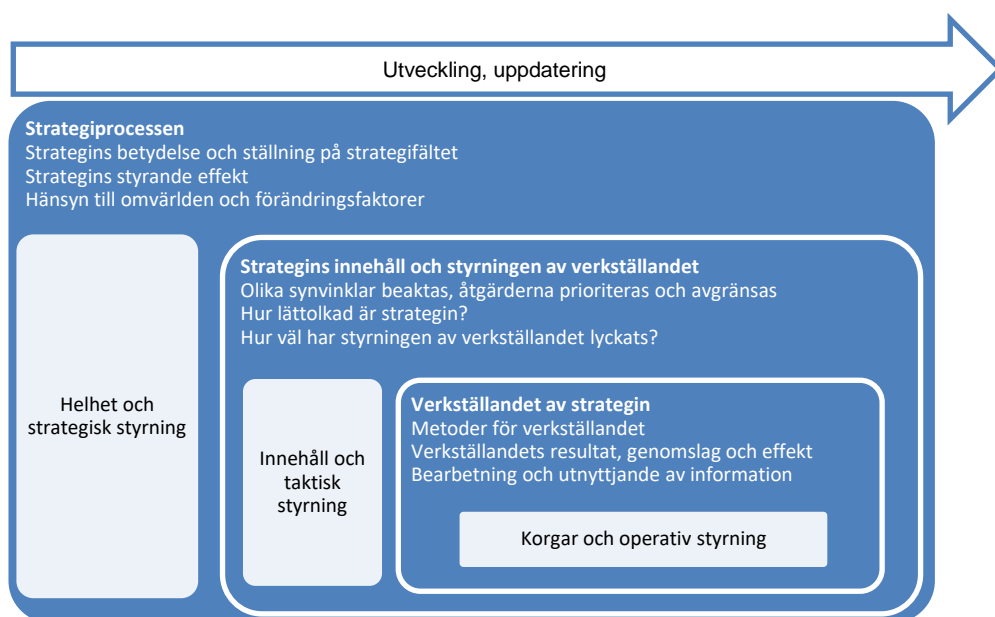

Bild 2 Referensram för utvärderingskriterierna

Temana utvärderades med hjälp av preciserade frågor, som också utvecklades i takt med att utvärderingen framskred. Frågorna presenteras i tabell 3.

Tema	Frågor som använts i utvärderingen
<p>Strategiprocessen Strategins betydelse och ställning på strategifältet Strategins styrande effekt Hänsyn till omvärlden och förändringsfaktorer</p>	<p>Vilken betydelse och ställning på strategifältet har strategin? Vilken styrande effekt, och därmed vilket genomslag, har strategin? På vilket sätt har strategin styrt utvecklingen även i andra avseenden än med tanke på ministeriet och förvaltningsområdet? Hur borde strategin och verkställandet utvecklas? Vilka centrala förändringsmotorer/fenomen borde strategin ta ställning till? Är strategin nödvändig? På vilket sätt har strategin påverkat lagstiftningen? Vilken effekt har strategin haft när det gäller att rikta finansieringen? I vilka avseenden var utarbetandet av strategin lyckat och i vilka avseenden finns det rum för förbättring? Hur fungerar strategiprocessen? Är styrförhållandena mellan olika strategier tydliga? På vilket sätt beaktar strategiprocessen förändringar?</p>
<p>Strategins innehåll och styrningen av verkställandet Olika synvinklar beaktas, åtgärderna prioriteras och avgränsas Hur lättolkad är strategin? Hur väl har styrningen av verkställandet lyckats?</p>	<p>På vilket sätt tar strategin hänsyn till människorna (medborgarna och den yrkesutbildade personalen)? Vilken effekt har verkställandet av strategin haft på människornas agerande? Hur har de svaga signalerna om förändringen i omvärlden identifierats i innehållet och verkställandet? Hur väl har styrningen av verkställandet lyckats? Har aktörerna förbundit sig till strategin? Är strategin framgångsrik? Varför? Är strategin aktuell och nödvändig? Möter strategin dagens utmaningar och fenomen? Är strategin flexibel så att den kan anpassas efter tiden?</p>
<p>Verkställandet av strategin Metoder för verkställandet Verkställandets resultat, genomslag och effekt Bearbetning och utnyttjande av information</p>	<p>Hur väl har metoderna för verkställandet fungerat? På vilket sätt har verkställandet gett sådana resultat som är förenliga med strategins målsättningar? På vilket sätt syns bearbetningen och utnyttjandet av information i verkställandet och resultaten? Vilken effekt har strategin haft på nationell nivå? Har strategin påverkat utarbetandet av en nationell styrmodell? På vilket sätt har verkställandet av strategin styrt utvecklingen på olika nivåer? Vilken effekt har strategin haft på lagstiftningen? Vilken effekt har strategin haft när det gäller att rikta finansieringen? Vilka utmaningar har det funnits i verkställandet?</p>

Tabell 3 Frågor som utnyttjats i utvärderingen.

4 Workshoppens resultat

Som en del av utvärderingen hölls den 6 september 2018 en halvdagsworkshop. Deltagarna i workshopen bearbetade tillsammans kriterierna för utvärderingen av strategin och deras prioriteringar, diskuterade strategins framgång, genomslag och betydelse och identifierade dessutom centrala uppdateringsbehov och framtida förändringsscenarier. Deltagarna representerade följande aktörer: FPA, THL, Healthtech Finland, Business Finland, Uleåborg stad, Vimana Oy, Nylands förbund, SHM, LPY (Terveystalo), Nyland 2019 och Sitra. Nedan presenteras workshoppens resultat enligt den fasindelning som användes under workshopen.

4.1 Utvärderingskriterier

Deltagarna diskuterade kring följande frågor:

- Vad tyder på att strategin och dess verkställande har lyckats?
- Vad tyder på att det finns svagheter i strategin och dess verkställande?
- Hur kan man utvärdera strategins och verkställandets genomslag?

I tabell 4 nedan har man sammanställt resultaten av tre (3) gruppers diskussion om vilka aspekter som är centrala i utvärderingen av strategin.

Kriterium	Beskrivning
Styrande effekt	<p>Vilken effekt har strategin haft på nationell nivå? Har strategin påverkat utarbetandet av en nationell modell?</p> <p>Har strategin påverkat lagstiftningen?</p> <p>Har strategin påverkat det politiska beslutsfattandet?</p> <p>Har aktörerna förbundit sig till strategin? Har strategin påverkat utvecklingsarbetet?</p> <p>Har strategin styrt utvecklingen även i andra avseenden än med tanke på ministeriet och förvaltningsområdet?</p> <p>Vilken effekt har strategin haft när det gäller att rikta finansieringen?</p> <p>Har styrstrukturen fungerat bra?</p> <p>För vem har strategin tagits fram?</p> <p>Tolkas strategin på ett och samma sätt?</p>
Anpassning till förändringar i omvärlden	<p>Är strategin aktuell och nödvändig?</p> <p>Möter strategin dagens utmaningar och fenomen?</p> <p>Är strategin flexibel?</p> <p>Är strategin nödvändig?</p> <p>Har de svaga signalerna om en förändring i omvärlden identifierats?</p> <p>Har den digitala omvälvningen beaktats?</p>
Resultatens effekt	<p>Har man i strategin satt upp mätbara mål som kan kontrolleras på nationell nivå? Till exempel mätare av klientupplevelsen, mätare av påvisad användning (medborgare, yrkesutbildad personal)</p> <p>Vilken nytta har medborgarna haft av strategin? På vilket sätt har medborgarnas agerande förändrats?</p> <p>Har de kritiska målgrupperna förbundit sig till målsättningarna för strategin?</p> <p>Har interoperabiliteten ökat?</p> <p>Investerar företagen i detta område?</p> <p>Syns strategin i andra länders strategier? Hur klarar vi oss i internationell jämförelse?</p>
Verkställandets effektivitet	<p>Har genomförandet framskridit enligt tidtabell?</p> <p>Hur många utvecklingsprojekt har inletts och hur många har slutförts?</p> <p>Hur ser helhetsbilden av utvecklingsprojekten i anslutning till strategin ut?</p>

	<p>Har verkställandet av strategin hållits under kontroll? Hur har samordningen av verkställandet fungerat?</p> <p>Hur har finansieringsmekanismerna beretts?</p> <p>Hur mycket resurser har anvisats för verkställandet? Hur stor del av resurserna kommer från den offentliga sidan?</p> <p>Är verkställandet regionalt sett i balans?</p>
Utnyttjandet av information	<p>Har man hängt med i den tekniska utvecklingen och utnyttjat de möjligheter den ger?</p> <p>Hurdana förändringar syns på servicesystemnivå? Används informationen i beslutsfattandet i anslutning till servicestyrelsen?</p> <p>Finns det mer övergripande information om människans välbefinnande som kan utnyttjas, t.ex. MyData?</p>

Tabell 4 Workshoppens resultat beträffande utvärderingskriterierna

4.2 Utvärdering av strategin

Strategins framgång begrundades utifrån fyra frågor, och respektive deltagare besvarade varje fråga på en betygsskala från 1 till 5. Därtill diskuterade deltagarna i grupper om motiveringarna till de betyg som de gett.

Utvärderingsfrågor:

- Är strategin framgångsrik?
- Är verkställandet av strategin framgångsrikt?
- Har strategin styrt din organisations verksamhet?
- Har strategin motstått tiden?

Grupperna ansåg att **innehållet i själva strategin** var lyckat (mt 4,2). Innehållet beskrevs med följande ord: förtjänstfullt, för tydligt fram olika aspekter, begripliga åtgärdsförslag, en ny strategi, den första i sitt slag på denna nivå, som sammanställde denna fråga till en helhet och blickade framåt i tiden. Som brister betraktades näringsverksamhetens obetydliga roll (ekosystemen, plattformsekonomi m.m.) och det att den tekniska utvecklingen och dess trender inte beaktas tillräckligt mycket.

De flesta **bristerna** ansågs vara förknippade med **verkställandet** (mt 2,9). Grupperna konstaterade att verkställandet och utvärderingen av det försvåras av att det saknas mätare. De konstaterade att framsteg har gjorts inom varje tema i strategin, men att det är svårt att bedöma vad framstegen beror på. De största behoven av förbättringar ansågs finnas i finansieringen, resursfördelningen och ansvarsfördelningen. En fördel konstaterades vara att man blivit av med de leverantörslösningar som IKT-företagen skapat, även om informationen ännu inte flödar helt fritt till alla delar.

Strategins styrande effekt ansågs vara måttlig (mt 3,5). Grupperna konstaterade att en förändring kan ses på fältet på verksamhetsnivå, men också på attitydnivå. Styrningens genomslag har störts av annan styrning och av ett politiskt korsdrag. Den kommande lagen om sekundär användning av personuppgifter inom social- och hälsovården lyftes fram som ett exempel på det mandat som strategin skapar när det gäller att främja denna fråga.

Enligt gruppernas uppfattning har **strategin tålt tidens tand** (mt 4,0), men tilläggsmålen och de nya trenderna borde kompletteras. En fråga som lyftes fram var huruvida man ännu bättre kan påverka jämförbarheten och jämlikheten på nationell nivå. Övergången mellan regeringsperioderna konstaterades vara en utmanande förändring med tanke på strategins kontinuitet.

4.3 Framtidsscenarioer

I slutet av workshoppen diskuterade grupperna framtiden utifrån PESTEL:s referensram. På så sätt säkerställdes en så omfattande analys av fenomenen och frågorna som möjligt. Grupperna fick behandla olika aspekter enligt följande:

Grupp 1	Grupp 2	Grupp 3
P – Politiska faktorer E – Ekonomiska faktorer E – Miljöfaktorer	S – Sociala faktorer T – Tekniska faktorer	L – Lagstiftningsfaktorer T – Tekniska faktorer

Alla grupper diskuterade följande frågor:

- Vilka frågor, trender och fenomen borde vi kunna förbereda oss på?

- Vilka konsekvenser har dessa i vår kontext?

Grupp 1 koncentrerade sig huvudsakligen på att diskutera fenomenen, medan fenomenens konsekvenser i kontexten för utnyttjandet av social- och hälsovårdsinformation berördes mer ytligt. Grupperna 2 och 3 diskuterade både fenomenen och deras konsekvenser. Nedan följer ett sammandrag av alla gruppers arbete:

- **Politiska beslut** fattas hastigt och ostrukturerat (vs. kunskap och tjänstemännens kunskande), förutsägbarheten över regeringsperioderna blir sämre.
- **Lagstiftningen utvecklas långsamt** och stöder därför inte nya, snabba innovationer: lagstiftningen borde utvecklas så att den blir mer möjliggörande, ramar borde skapas för att den ska kunna utvecklas även med beaktande av näringsverksamheten, utvecklingen av lagstiftningen borde utgå från människornas behov (inte förvaltningens), försökskulturen borde stöda även utvecklingen av lagstiftningen.
- **Silotänkandet fortsätter i verksamheten** (forskningen, servicesystemet, utvecklingen), bl.a. utnyttjas forskningsresultaten inte till sin fulla potential
- **Ekonomi styr verksamheten** (vs. välfärden och livskraften): Finansieringen av strategiska initiativ, försök och forskning, konkurrensutsättningen är oklar och privata aktörer har större frihet att pröva och genomföra nya saker.
- **Den åldrande befolkningen**: gör det svårare att uppnå jämlikhet, ökar stressen i servicesystemet, hur realiserar medborgarnas initiativförmåga (attityd, kunskande, möjligheter)?
- **Konsumentmarknaden utvecklas snabbare än den offentliga servicen**: My Data-modellen kan utnyttjas snabbare på konsumentmarknaden, gränssnitt som möjliggör organisationsoberoende utvecklas, en helt ny typ av konsumenter håller på att växa fram, det kaotiska förhållandet mellan det allmänna och de privata aktörernas verksamhet leder till allt större konkurrens.
- **Konsumentiseringen**: tar sig uttryck som desinformation, de sociala medierna påverkar välfärden, som exempel kan nämnas misstron mot vaccinationer, den forskningsbaserade informationens ställning försvagas.
- **Den tekniska utvecklingen går allt snabbare** (helt nya sätt, ersättande sätt): lagstiftningen utvecklas långsamt, överlappande dubbelt arbete, ingenting frångås, det blir allt svårare att värdera tjänster, etiska frågor blir centrala i utnyttjandet av tekniken, lagstiftning behövs för att det ska vara möjligt att utnyttja tekniken (t.ex. ODA-symtombedömningar), artificiell intelligens och robotik samt de möjligheter och etiska frågor som dessa medför, alla frågor som måste lösas är inte juridiska, utnyttjandet av olika verktyg och ansvarsfrågor, möjliggörande försök genom vilka man söker gränser och möjligheter och kartlägger risker.

- **Interoperabilitet på EU-nivå:** Europeisk interoperabilitet är en möjlighet för Finland, om den finländska modellen adopteras och börjar tillämpas på europeisk nivå, koppling till exportprodukter och därigenom till den finska teknikens möjligheter ute i världen
- **Immigration, emigration:** kunskapsexport, hjärnflykt, språkfrågor, jämlikhet
- **Cybersäkerhet** (informationssäkerhet): förtroendet inom denna sektor är ytterst viktigt, påverkar besluten i frågor om decentralisering vs. centralisering.

5 Webbenkätens resultat

Som en engagerande utvärdering genomfördes också en öppen webbenkät. Information om enkäten lades ut på social- och hälsovårdsministeriets webbplats den 18 september 2018 under rubriken "I vilken riktning bör digitala tjänster för social- och hälso-uppgifter utvecklas? Delta i utvärderingen av strategin". Webbenkäten marknadsfördes också av enskilda personer via olika kanaler, och enkäten var öppen 17.9.2018–12.10.2018. Under denna period inlämnades 201 enkätsvar.

Enkäten var indelad i samma teman som själva strategin, och respondenterna kunde välja vilket/vilka teman de ville besvara. Förutom de tematiska frågorna innehöll enkäten också en allmän del som var gemensam för alla. Bilden nedan visar hur enkäten var uppbyggd (bild 3):

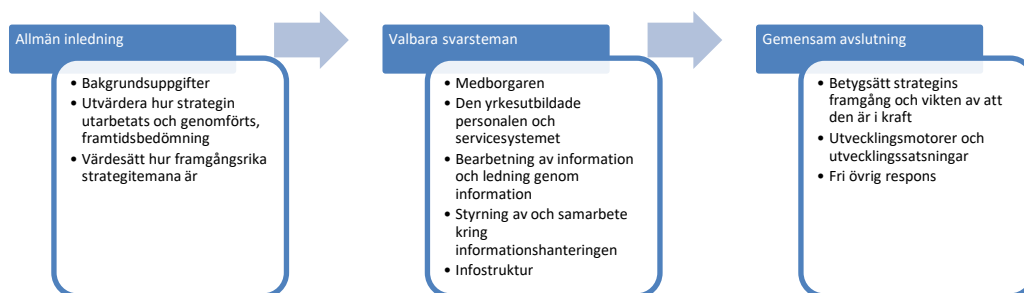

Bild 3 Webbenkätens struktur och analys

Enkäten genomfördes på plattformen SurveyMonkey, och ett sammandrag som producerats med verktyget följer som bilaga till denna rapport⁴.

I detta dokument presenteras resultatanalysen, som har gjorts med hjälp av en klusteralgorithm. Svaren har indelats i grupper med hjälp av algoritmen så att alla svar inom en och samma grupp är så likadana som möjligt och så att grupperna skiljer sig så mycket som möjligt från varandra med avseende på de svar de innehåller. Grupperna har förknippats med bakgrundsfaktorer som varit särskilt dominerande inom respektive grupp, t.ex. respondenternas organisation, läge eller roll. På så sätt har man

⁴ Slutrapport om enkätundersökningen Utnyttja social- och hälsovårdsinformationen 31.10.2018

åstadkommit en situationsbild av svaren från halvtidsutvärderingen av strategin för utnyttjande av social- och hälsovårdsinformationen.

Utifrån svaren sammanställdes fem grupper. En av grupperna innefattade sådana respondenter som allra minst hade deltagit i beredningen och verkställandet av strategin och därmed inte var förtrogen med dess innehåll. De besvarade inte de korgspecifika temafrågorna och de gav genomgående väldigt dåliga betyg i webbenkäten.

Denna grupp har uteslutits från den mer detaljerade analysen. Gruppen i fråga var också den största gruppen med 110 respondenter.

Nedan presenteras de fyra övriga gruppernas analyser i närmare detalj. De ikoner som använts i presentationen beskrivs nedan. Ikonerna representerar alltså de olika temana som utvärderas:

Medborgaren

Den yrkesutbildade personalen

Bearbetning av information och ledning genom information

Styrning av och samarbete kring informationshanteringen

Infostruktur

Gruppen ”Kritiska yrkesutbildade inom informationsbranschen”

Denna grupp är relativt intresserad av alla teman, men mest intresserad av temana **Bearbetning av information och ledning genom information samt Styrning av och samarbete kring informationshanteringen**. Gruppen är också **i viss mån intresserad av temat Infostruktur**. Respondenterna är kritiskt inställda till alla teman i strategin, i synnerhet till temana Medborgaren och Den yrkesutbildade personalen

och servicesystemet. Majoriteten av respondenterna kommer från övriga organisationer och företräder den högsta ledningen. De har deltagit i verkställandet av strategin men inte i utarbetandet av den. Geografiskt sett kommer de flesta av de engagerade från Nyland, Norra Savolax, Mellersta Österbotten och Satakunta. Denna grupp vill i **framtiden satsa särskilt på utnyttjandet av nationella datalager.**

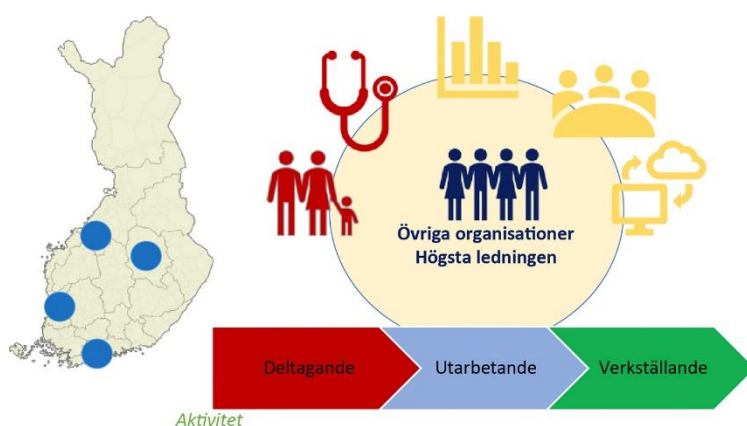

Bild 4 "Kritiska yrkesutbildade i informationsbranschen"

Gruppen "Intresse för befolkningen"

Denna grupp har **ett särskilt intresse för temat Medborgaren och ett ytterst litet intresse för temat Infostruktur.** De har också gett temat Medborgaren som helhet ett bättre betyg än de andra grupperna. Temana Den yrkesutbildade personalen och servicesystemet och Styrning av och samarbete kring informationshanteringen är som helhet röda i denna grupp. Majoriteten av respondenterna är **företrädare för kommuner** och sakkunniga. Respondenterna har medverkat i de olika faserna av strategiprocessen och har som helhet varit aktivast av alla grupper i förhållande till strategiprocessen. Geografiskt sett kommer de flesta respondenterna från Egentliga Finland, Egentliga Tavastland, Österbotten och Kymmenedalen. En övervägande liten andel av svaren kommer från Birkaland, Norra Savolax, Päijänne-Tavastland och Lappland. Denna grupp vill i **framtiden satsa särskilt på klientorienterade serviceekosystem.**

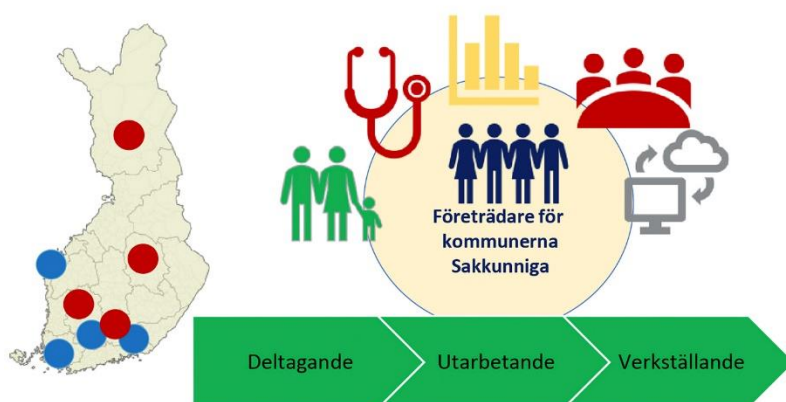

Bild 5 "Intresse för befolkningen"

Gruppen "Intresse för de yrkesutbildade"

Denna grupp har ett särskilt intresse för temat Den yrkesutbildade personalen och servicesystemet och ett ytterst litet intresse för temat Infostruktur. Gruppen har förhållit sig kritisk till samtliga teman, särskilt temana Medborgaren, Bearbetning av information och ledning genom information samt Styrning av och samarbete kring informationshanteringen. Temat Den yrkesutbildade personalen och servicesystemet får de bästa betygen av denna grupp. Respondenterna består främst av sakkunniga från **regionförvaltningen** eller andra organisationer. De har egentligen inte deltagit i strategiprocessen som helhet. Geografiskt sett kommer de flesta respondenterna från Egentliga Tavastland, Kajanaland och Södra Savolax. En övervägande liten andel av svaren kommer från Nyland, Södra Österbotten, Norra Karelen, Päijänne-Tavastland och Lappland. Denna grupp vill i framtiden satsa särskilt på **klientorienterade serviceekosystem och den yrkesutbildade personalens verktyg.**

Bild 6 "Intresse för de yrkesutbildade och servicesystemen"

Gruppen "Nöjda allmänna påverkare"

Denna grupp är klart intresserad av alla teman. De är också den enda gruppen som är klart intresserad också av temat Infostruktur. I sin bedömning ger de alla teman bra betyg. I strategiprocessen har de deltagit i utarbetandet av strategin. Respondenterna är i synnerhet sakkunniga eller högre tjänstemän och **de flesta kommer från statsförvaltningen** eller övriga organisationer. I denna grupp finns inga företrädare för kommuner och privata aktörer. Största delen av respondenterna i gruppen kommer från Nyland. Regioner som är särskilt väl representerade i denna grupp jämfört med den allmänna fördelningen av respondenter är Birkaland, Mellersta Finland, Södra Savolax och Södra Karelen. Denna grupp vill i framtiden satsa särskilt på **den yrkesutbildade personalens verktyg**.

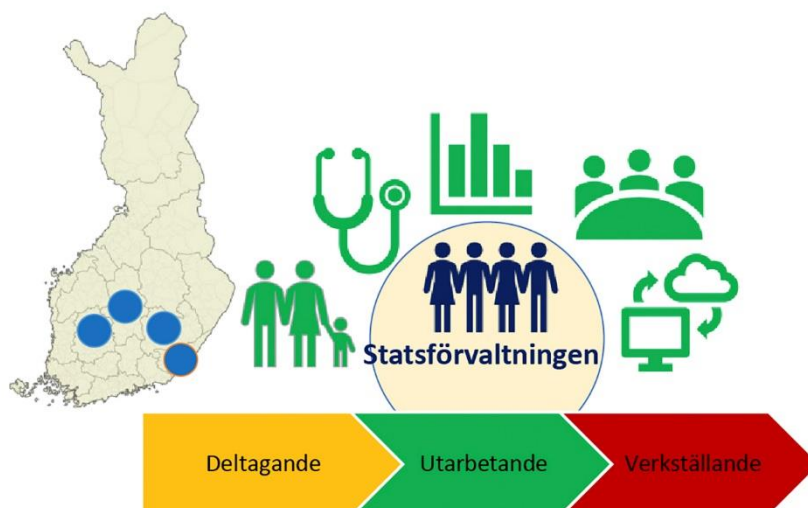

Bild 7. "Nöjda allmänna påverkare"

I sammandraget har grupperna placerats i ett fyrfältsdiagram för att åskådliggöra skillnaderna mellan gruppernas bedömningar av strategins framgång och deras åsikter om hur styrningen har lyckats. Bilden nedan:

Gruppering av respondenterna ur perspektiven för styrning och framgång

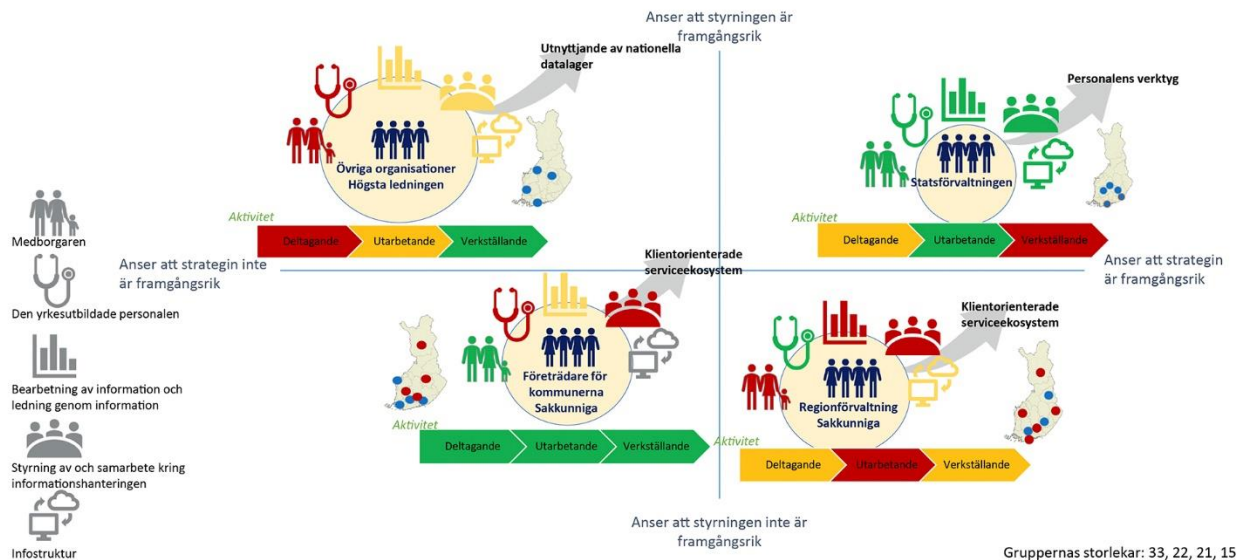

Bild 8 Sammandrag av webbenkätanalysen

De som förhöll sig mest positivt till strategins och styrningens framgång var företrädarna för statsförvaltningen. De gav också de olika temana de högsta betygen. De respondenter som var särskilt intresserade av temana Medborgaren och Den yrkesutbildade personalen och servicesystemet kom till största delen från kommunerna och regionförvaltningen, och de gav också dessa teman de bästa betygen. De förhöll sig kritiskt till strategin som helhet och var klart mindre belåtna med hur styrningen lyckats än företrädarna för statsförvaltningen. De som intresserade sig främst för temat Den yrkesutbildade personalen gav de allra sämsta betygen för temana Bearbetning av information och ledning genom information samt Styrning av och samarbete kring informationshanteringen. Den mest kritiska gruppen när det gäller strategins framgång kom från övriga organisationer. Respondenterna var genomgående kritiska i sina utvärderingar, men denna grupp var nöjdast med styrningen av strategin. Nedan följer gruppernas åsikter om vilket delområde av genomförandet som lyckats bäst:

- Företrädare för kommunerna: Den yrkesutbildade personalen och Infostruktur
- Företrädare för regionförvaltningen: Bearbetning av information och ledning genom information
- Företrädare för övriga organisationer: Styrning av och samarbete kring informationshanteringen

- Företrädare för statsförvaltningen: Infostruktur

Nedan följer ett sammandrag av de **utvecklingsåtgärder** som efterlysts i de fria textfälten i webbenkäten:

- Klientens serviceplan
- De digitala tjänsternas tillgänglighet och tillhandahållandet av verktyg, beaktandet av olikheter
- Lösningssmodeller som stöder den yrkesutbildade personalens praktiska arbete
- Satsningar på samarbetet med bildningsväsendet när det gäller barn och unga
- **Satsningar på utbildning**
- **Verktyg för sekundär användning**
- Hanteringen av patientdata i Kanta-tjänsterna
- Utnyttjandet av information när det gäller aktörer utanför social- och hälsovårdssektorn
- Harmonisering av uppgifter och begrepp
- **Möjliggörande lagstiftning**
- **Nationella riktlinjer, tydlig styrning och ett finansieringsflöde mellan social- och hälsovårdssektorn/bolaget/projektet och konkreta åtgärder**
- **Enkel ansvarsstruktur, bättre och långsiktigare projektering**
- Effektivt utnyttjande av resurser över silon
- Lösningarnas genomslag bör tolkas mer ingående och prioriteringarna justeras utifrån det
- Medborgarna och organisationerna bör bli mer delaktiga

- Dialog mellan silona på fältet (primärvården, den specialiserade sjukvården)
- **Ekosystemet bör öppnas och aktörerna inkluderas i större utsträckning**
- **Klientgruppsspecifikt tänkande, genuint klientorienterad styrning**
- **Satsningar på en operativ förändring**
- **Kommunikation**

Se bilagan med en presentation av webbenkätanalysen i ppt-format⁵.

⁵ SHM, klusteranalys av webbenkäten 7.11.2018

6 Intervjuer

6.1 Intervjuprocessen

Som en del av utvärderingen genomfördes intervjuer med företrädare för de centrala intressentgrupperna. Allt som allt gjordes 21 intervjuer. De intervjuade identifierades tillsammans med företrädare för SHM och utvalda organisationer. Majoriteten av de intervjuade var förtrogna med eller kände till strategin och verkställandet av den. De intervjuade representerade olika nationella aktörer (SHM, THL, FPA, ANM, SRK), intressebevakare (Kommunförbundet, Läkarförbundet), kommuner eller sjukvårdsdistrikt (Kouvola, HNS, VSSHP, Una-projektet), finansärer (Sitra), organisationer (SOSTE) och universitet (Jyväskylä universitet).

Intervjuerna genomfördes som öppna temaintervjuer per Skype eller telefon. De intervjuade fick på förhand per e-post information om de teman som intervjuerna fokuserades på. På grund av de intervjuades varierande bakgrund och de organisationer som de representerade kunde intervjuernas innehåll variera något från fall till fall.

De teman som behandlats i intervjuerna har beskrivits i tabell 5.

Tema	Specifika ämnen
Strategiprocessen	Roll i strategiprocessen Beredningen av strategin
Strategins innehåll och roll	Innehållets kvalitet Strategins betydelse och genomslag
Strategins betydelse och ställning på strategifältet	Strategins ställning i utvecklingen av informationshanteringen inom social- och hälsovården Andra styrande strategier och deras effekter Den strategiska planeringen och styrningen av informationshanteringen inom social- och hälsovården
Verkställande och resultat	Det tekniska verkställandet av strategin Uppföljningen av verkställandet Hänsyn till förändringar i omvärlden Målen med verkställandet och hur de har uppnåtts, bedömning av resultaten

	Utmaningarna med verkställandet
Strategins framtid	<p>Ändamålsenligheten och uppdateringen av strategin</p> <p>Vilka är de mest centrala förändringsmotorerna som påverkar informationshanteringen inom social- och hälsovården</p> <p>Den strategiska planeringen av informationshanteringen inom social- och hälsovården i framtiden</p>

Tabell 5 Intervjuteman

I de följande underkapitlen redogörs för intervjuresultaten inom de olika temana, och kapitel 7 innehåller ett sammandrag av resultaten av alla utvärderingsmetoder.

6.2 Strategiprocessen

Allmänt taget ansågs strategiberedningsprocessen ha lyckats väl. De intervjuade framhöll särskilt att intressentgrupperna bör engageras på bred front och att olika webbverktyg bör utnyttjas för att öka transparensen och delaktigheten. Många berömde strategiprocessens transparens och upplevde att saker och ting gjordes på ett nytt sätt med beaktande av alla aktörer. Det arbete som gjorts i samband med strategiprocessen upplevdes vara väl strukturerat och organiserat.

En del av de intervjuade ansåg det vara problematiskt att strategiprocessen i första hand var en engångsansträngning för att producera strategin i fråga, och att verkställandet inte var kopplat till strategins innehåll och uppdateringen av detta. Av denna anledning har strategins synlighet minskat med tiden i och med att verkställandet har avskilts från strategin och intressentgrupperna har blivit mindre delaktiga. Dessutom har man inte klarat av att i strategin beakta de stora förändringarna i omvärlden i tillräcklig grad, eftersom strategin inte har uppdaterats kontinuerligt eller regelbundet.

6.3 Strategins innehåll

Strategins innehåll ansågs huvudsakligen vara bra och omfattande. Många av de intervjuade konstaterade att strategin är en produkt av sin tid och att man i den har inkluderat teman som varit centrala ur fältets synvinkel. Trots att informationshanteringen och tekniken har utvecklats i snabb takt är de frågor som lyfts fram i strategin alljämt aktuella. I intervjuerna kom det också fram att strategin är förenlig med hur EU

utvecklats under den senaste tiden. Många av de riktlinjer som EU stakat ut överensstämmer med de riktlinjer som identifierats i strategin. En del av de intervjuade poängterade att strategin inte nämnvärt beaktar dataskyddet eller människornas möjlighet att kontrollera hur deras uppgifter används. Det är oklart hur strategin i fortsättningen kan trygga en tillräcklig anonymisering av uppgifter och människornas personliga integritet. Utöver utnyttjandet av information borde man också ha begrundat t.ex. betydelsen av My Data-principerna i fortsättningen.

En fördel med strategin ansågs vara att den var indelad i teman med tydliga målsättningar. Strategin bestod inte bara av en ostrukturerad lista över allt som borde göras. Dessutom hade man på en allmän nivå redogjort för vissa element, med hjälp av vilka målen kan nås. Samtidigt blev strategin också till viss del föremål för kritik: det ansågs att strukturen är för komplex och att det utifrån strategin är svårt att gestalta målbilden som helhet. Många av dem som intervjuades kritiserade också det faktum att man inte har fastställt någon mätare för målsättningarna som skulle göra det möjligt att följa upp hur strategin verkställs. Utan mätare är det svårt att få en bild av den förändring som eftersträvas genom strategin.

I praktiken ansåg alla intervjuade att det är viktigt att strategin har tagits fram och att den framhäver utnyttjandet av social- och hälsovårdsinformation och dess möjligheter på ett helt nytt sätt. Strategin kan fungera som en bra grund för gemensamma åtgärder. Den beskriver tillräckligt väl samhällets strategiska ambitioner när det gäller att utveckla informationshanteringen inom social- och hälsovården, och den har samordnat statsförvaltningens åtgärder med det som aktörerna gör på fältet. Vidare behandlas social- och hälsovårdsinformation i en bredare kontext än tidigare i strategin. Fokus ligger inte längre endast på patientdatasystemen och Kanta-tjänsterna.

En del av de intervjuade ansåg dock att strategin snarare är ett idépapper, där man har samlat aktuella frågor utan någon egentlig strategi för hur målbilden ska uppnås eller ens hur målbilden ser ut. I detta avseende är strategins innehåll inte särskilt visionärt, utan snarare en konkret verksamhetsplan. Vidare upplevde man att det följaktligen är utmanande att få de olika aktörerna att förbinda sig till de strategiska målen.

Målnivån för strategin ansågs allmänt taget vara mycket ambitiös, och en del konstaterade t.o.m. att målbilden för 2020 är orealistisk. Många påpekade också att stora förändringar tar länge att genomföra inom social- och hälsovårdssektorn. Under strategiprocessen strävade man efter att sätta innehållet och temana i prioritetsordning, men enligt dem som deltagit i beredningsfasen har man inte lyckats helt och hållet med detta.

Det faktum att strategin begränsats till att gälla enbart social- och hälsovårdsinformation delade respondenterna i två läger. Majoriteten upplevde att målet att styra utvecklingen av informationshanteringen inom social- och hälsovården var ändamålsenligt och nödvändigt. Det fanns ett uttryckligt behov av styrning med fokus på social- och hälsovårdsinformation och en gemensam målbild, eftersom läget på fältet var synnerligen varierande. Med avseende på de gemensamma åtgärderna behövdes det dessutom en större vision att förbinda sig till för att undvika en överlappande eller sporadisk utveckling. En del av de intervjuade ansåg att det hade varit nyttigt att analysera välfärden som en större helhet som innefattar social- och hälsovårdsministeriets samtliga ansvarsområden. Framför allt den sociala tryggheten och främjandet av hälsa och välfärd lyftes fram som viktiga teman i intervjuerna. Nu finns det en risk att strategin lyfter fram social- och hälsovårdssektorns verksamhet som en silo som är helt fristående från SHM:s övriga förvaltningsområde, den offentliga förvaltningen och människornas övergripande behov. Av denna anledning behandlades utnyttjandet av social- och hälsovårdsinformation uttryckligen ur servicesystemets perspektiv, medan det klientorienterade tänkandet inte syns tillräckligt tydligt i strategin.

Strategin ansågs ha en mycket stor betydelse, eftersom den beskriver en tänkt förändring från insamling av information till verkligt utnyttjande av information. I och med strategin steg diskussionen om informationshanteringen inom social- och hälsovården också till en ny, mer strategisk nivå, och alla centrala aktörer deltog i denna diskussion. Strategin upplevdes vara av synnerligen stor nytta när det gäller att öka samarbetet och diskussionen.

Strategipublikationen var visuellt fin och åskådlig, och det var därför lätt att utnyttja den i kommunikationen om strategin. Även det engelskspråkiga materialet, som kunde utnyttjas i internationella sammanhang, ansågs vara viktigt. En del intervjuade oroade sig över att strategins betydelse har minskat avsevärt under den senaste tiden. Strategin borde trots allt vara det mest centrala dokumentet som styr utvecklingen av informationshanteringen inom social- och hälsovården och som utgör grunden för den gemensamma målbilden. Kommunikationen borde förbättras avsevärt, och strategin borde presenteras på nytt. Många konstaterade i intervjun att halvtidsutvärderingen är viktig, eftersom strategin har fallit i glömska på sistone. Dessutom har strategin och dess verkställande delvis hamnat i skuggan av landskaps- och vårdreformen.

6.4 Strategins betydelse och ställning på strategifältet

Under intervjuerna kom det fram att det inom social- och hälsovårdsministeriet och dess förvaltningsområde av tradition har funnits flera strategier, riktgivande dokument och praktiska genomförandeplaner, som i sig inte är strategier. Dessa dokument har innehållit flera strategier, värderingar, missioner och mål. Många planer eller program har sammanställts om små lösryckta frågor, som inte har formats till en stor helhet. Utifrån intervjuerna har man vid SHM kommit till insikt om att den strategiska styrningen och planeringen är splittrad, och nu strävar man efter att förtydliga denna helhet. Vid SHM bereds nu en ny strategi för ministeriet som kommer att bli ministeriets enda strategi.

Som en del av strategiprocessen strävar man vid SHM efter att positionera olika dokument och riktlinjer i förhållande till varandra. Beträffande den nya strategin funderar man nu över vilka riktlinjer som saknas, hur sambanden mellan de olika dokumenten kan stöda verkställandet av strategin och hur de olika riktlinjerna kan formas till sammanhängande helheter. Vilken ställning strategin för utnyttjande av social- och hälsovårdsinformationen har i denna helhet är tills vidare inte helt klart. Den kan dock inte längre fungera som en självständig strategi, utan den måste ingå i en större helhet. Utan koppling till ministeriets strategi är risken stor att målen för dess genomslag inte uppnås. Innehållsmässigt måste strategin för utnyttjande av social- och hälsovårdsinformationen överensstämma med SHM:s större riktlinjer. Strategin bör också ge akt på principen om tväradmistration och vara förenlig med de riktlinjer och strategier som gäller för information på statsrådsnivå.

Social- och hälsovårdsinformation och ledning genom information är emellertid prioriterade teman bl.a. vid Statsrådets kansli och SHM. Detta framgår också av SHM:s strategi, i vars förankring delar av strategin för utnyttjande av social- och hälsovårdsinformationen kan komma till nytta. SHM:s strategi innehåller fem mål, varav ett är aktivt deltagande individer. Ett krav för att detta mål ska uppnås är bl.a. att social- och hälsovårdsinformationen kan utnyttjas. I SHM:s strategi har man identifierat sju möjliggörande faktorer, inklusive digitalisering och ledning genom information, som bygger på information och utnyttjande av information. SHM har också sammanställt en framtidsöversikt, som beskriver vad man borde satsa på i framtiden. I översikten identifieras tre prioriterade områden, av vilka ett är ledning genom information.

Enligt företrädarna för SHM har det i fråga om strategin för utnyttjande av social- och hälsovårdsinformationen fattats ett principiellt beslut om att inga betydande uppdateringar längre ska göras i den strategin, och att den snarare är ett dokument som styr

ett genomförandeprogram än en strategi. Vissa mindre uppdateringar i dess innehåll kan dock göras i fråga om nya åtgärder eller verkställandet av strategin.

Strategins ställning som ett riktgivande dokument är inte helt klar enligt de intervjuade. I intervjuerna kom det fram att det på sätt och vis finns två informationshanteringsenheter vid SHM. Enheten för informationshantering, som ansvarar för ministeriets egen dataadministration och för informationshanteringen i förhållande till förvaltningsområdet, samt Gruppen för digitalisering och informationshantering, som ansvarar för digitaliseringen av fältet. Detta har lett till vissa kollisioner även i verkställandet av strategin. Intervjuerna ger vid handen att styrningen av å ena sidan de ämbetsverk och institutioner som lyder under SHM och å andra sidan aktörerna på fältet inte har skett enhetligt eller i samma rytm. Det har delvis varit slumpen som avgjort var ärenden sist och slutligen har beretts eller verkställts. När det t.ex. handlar om robotisering eller artificiell intelligens framgår det av intervjuerna att dessa ärenden delvis slumpmässigt landar på någondera sidan, och även samordningen sker sporadiskt. Det finns alltså en viss risk för motstridigheter eller överlappningar.

Strategin har enligt de intervjuade haft en utmanande ställning, eftersom den utarbetades under den föregående regeringsperioden. Det är svårt att dra upp mer strategiska riktlinjer som varar över regeringsperioderna. Ofta är regeringsprogrammet ändå det dokument som de facto styr utvecklingsarbetet. I och med den sittande regeringen har en del sådana nya stora teman lyfts fram i spetsprojekten som inte har beaktats i strategin, såsom bl.a. digitaliseringen, artificiell intelligens och robotik. De intervjuade poängterade att dessa teman borde kopplas ihop med strategin och dess verkställande. Detta skulle säkerställa att utvecklingsarbetet inte splittras till lösryckta helheter, och att alla åtgärder framskrider mot en och samma målbild.

Ett problematiskt faktum med tanke på strategins ställning är att bl.a. finansministeriet har dragit upp riktlinjer för digitaliseringen, vilket lett till att särskilda riktlinjer för digitaliseringen fram till 2025 har dragits upp även vid SHM⁶. Dokumentet sammanställdes under våren 2016 i samarbete med ämbetsverken och institutionerna inom förvaltningsområdet. Dessutom har olika riktgivande dokument och styrande strukturer utarbetats i samband med landskaps- och vårdreformen, och dessa har enligt de intervjuade delvis rentav åsidosatt strategin för utnyttjande av social- och hälsovårdsinformationen i styrningen. I svaren från företrädarna från fältet poängterades att fördelningen av styrningsansvaret mellan FM och SHM är oklar och att budskapet inte är helt enhetligt. Strategins ställning påverkas även av de övriga ministerierna (såsom ANM, KM, UKM, FM) och av statsrådet. Intervjuerna ger vid handen att samarbetet mellan

⁶ Digitalisaatio terveyden ja hyvinvoinnin tukena. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 2016.

olika företrädare för statsförvaltningen inte alltid har varit organiserat; åtminstone har det inte alltid verkat så ur fältets perspektiv.

Utvecklingen av informationshanteringen inom den offentliga förvaltningen styrs nu kraftigt av ekosystemtänkande, fenomenbaserad forskning och förvaltningsövergripande tillvägagångssätt. Ambitionen är att på så sätt avhjälpa silor inom de olika sektorerna. I intervjuerna framhövdes de facto detta förändrade tankesätt; det ansågs att en förändring på fältet och i processerna inte längre kan analyseras i silor, utan analysen måste utgå från klientens behov och därefter riktas mot servicesystemet. I strategin analyseras utnyttjandet av information dock mycket tydligt ur servicesystemets och myndigheternas perspektiv, varvid ingen klientorienterad helhetsbild kan formas vare sig av informationen eller av informationshanteringen. Ur medborgarnas synvinkel tar detta sig uttryck i komplicerade och lösryckta servicehelheter, oklarheter kring ansvarsfördelningen mellan olika aktörer och ett bollande från en aktör till en annan. De intervjuade ansåg de facto att det vore viktigt att analysera även informationshanteringen inom social- och hälsovården och utvecklingen av denna över social- och hälsovårdssektorns gränser. Utvecklingen av informationshanteringen inom social- och hälsovården bör starkare knytas till det större arbetet med att utveckla informationshanteringen över förvaltningsgränserna.

6.5 Verkställandet

Verkställandet har underlättats av att strategin innehåller mycket konkreta mål och åtgärder. I intervjuerna riktades den största kritiken i fråga om verkställandet mot strukturerna, styrningen och resursfördelningen. Genomförandeplanerna förblev halvfärdiga i fråga om många korgar. Många av de intervjuade pekade på en brist på systematisk implementering av strategin och en obefintlig praxis för projekthantering. Verkställandet har personifierats och skötts av några centrala personer, och i synnerhet under den senaste tiden har ledningen av helheten varit bristfällig. Resursfördelningen i fråga om verkställandet har varit alltför liten i förhållande till helhetens omfattning. Dessutom har SHM inga metoder för att administrera fördelningen av resurser till aktörer på fältet. Detta gör verkställandet till en utmanande process.

Många av de intervjuade betraktade strategin som en intressentstrategi, som snarare strävar efter att styra det omfattande nätverket av aktörer i en och samma riktning i stället för att hierarkiskt bestämma om utvecklingsarbetet. I beredningsfasen av strategin var de olika aktörerna ännu starkt engagerade i processen, men under verkställandet har kontakten till intressentgrupperna försvunnit. En del av de intervjuade upplevde att aktörernas åsikter på fältet inte har noterats i planeringen och verkställandet på nationell nivå. Aktörerna har svårt att förbinda sig till ett gemensamt projekt, om

deras påverkansmöjligheter är obetydliga. I fortsättningen gäller det att satsa på att engagera aktörerna, bygga upp en gemensam diskussion och förankra strategin på fältet så att den styr utvecklingsarbetet. En del av de intervjuade konstaterade dock att aktörerna på fältet alltså har ett ganska självcentrerat tänkande, och att deras egna mål inte alltid är förenliga med de samhälleliga målen. Utvecklingsresurserna styr hur aktörerna på fältet prioriterar arbetet. Ett allmänt önskemål var att samarbetsmekanismerna för verkställandet utvecklas.

Ursprungligen var det meningen att styrstrukturen för verkställandet skulle sammanlösas med styrningen av social- och hälsovårdsområdena. Då den föregående social- och hälsovårdsreformen gick om intet var man tvungen att slopa denna plan. Många av de intervjuade ansåg att styrstrukturen har varit oklar och tung. Det har hållits många olika möten och forum kring utnyttjande av social- och hälsovårdsinformationen. Deras ställning och roll har dock i flera avseenden förblivit oklar, och huvudsakligen har de behandlat enskilda åtgärder eller sporadiska frågor. I takt med att verkställandet framskred avslutades den ledningsgrupp som samordnar verkställandet av korgarna (arbetsutskottet). En del av de intervjuade påpekade också att betydelsen av delegationen för elektronisk informationshantering inom social- och hälsovården och dess roll har förblivit oklar. Det vore viktigt med tanke på den strategiska planeringen och verkställandet av informationshanteringen inom social- och hälsovården att detta forum positioneras. Den strategiska styrningen och organiseringen av verkställandet av strategin har förblivit mycket lösräckta, och delegationen har fungerat mer som en samordnande struktur. Inom delegationen har man till stor del fokuserat på att följa upp enskilda projekt på styrningens bekostnad.

I intervjuerna kom det fram att strategin framhäver SHM:s roll i den strategiska planeringen och styrningen, men i processen för verkställande är det uttryckligen ledningen och kommunikationen på högre nivå som hamnat i bakgrunden i verkställandet av strategin. En del av de intervjuade menade att detta kan ha lett till att FM tagit en starkare roll i styrningen och ledningen av den centraliserade utvecklingen. Detta är en delorsak till att det är oklart hur ansvaret ska fördelas, dvs. vad som styrs av SHM, vad som styrs av FM och vad som styrs av landskapsberedningen. Många av de intervjuade ansåg dessutom att det är fullständigt öppet och oklart vilken roll nya aktörer kommer att ha i framtiden (t.ex. Vimana, SoteDigi). När det gäller nya aktörer påpekades det i intervjuerna att dessa förhoppningsvis inte tilldelas sådana uppgifter som överlappar med de uppgifter som sköts t.ex. av aktörerna på fältet och de regionala in-house-utvecklingsbolagen. En del av de intervjuade önskade att t.ex. SoteDigi i fortsättningen kunde ansvara för den nationella interoperabiliteten och för specifikationsarbetet. Målet med strategin är att bygga upp ett ekosystem för interoperabilitet, och det faller sig naturligt att samordningen av denna interoperabilitet sköts av SoteDigi.

Det har saknats en planering på taktisk nivå mellan strategin och det operativa verkställandet. Många intervjuade påpekade att det inte finns någon enhetlig bro från strategin till verkställandet. De intervjuade önskade att de centrala aktörerna tillsammans sammanställer en åtgärdsplan för hur målbilden ska nås. Detta skulle förbättra samarbetet och minska förekomsten av sporadiska åtgärder. För tillfället utvecklas många olika tjänster, och helhetsbilden är överskådlig. Ett ägande på strategisk och taktisk nivå bör definieras i processen för verkställande, och arbetsfördelningen bör diskuteras. De som borde engageras i den gemensamma planeringen är SHM (ägare), THL, FPA, centrala aktörer som utvecklar tjänster, företrädare för fältet, BRC, FM och andra centrala ministerier. Många av de intervjuade betonade att verkställandet skulle ha krävt ett separat åtgärdsprogram som beskriver vad som eftersträvas och av vem, hur målbilden ska nås och vilka resurser verkställandet kräver.

I intervjuerna kom det fram att det saknas en färdplan för verkställandet, med andra ord en plan för hur olika projekt och utvecklingsåtgärder kompletterar varandra. Utvecklingsarbetets kontinuum har inte beskrivits. De intervjuade poängterade också att det är verkligt utmanande att pejla den egna verksamhetsenhetens mål eller utvecklingsprojekt mot de nationella målen om man inte är förtrogen med samsamarbetsstrukturerna. Detta försvagar strategins genomslag i styrningen av fältet.

När det gäller verkställandet har oklarheterna i den strategiska och taktiska planeringen och styrningen varit påtagliga under den senaste tiden på grund av de kraftiga förändringarna i omvärlden. Efter att strategin publicerades har bl.a. ett nytt regeringsprogram sammanställts, spetsprojekt inletts och en ny landskaps- och vårdreform fastställts. Dessutom styrs utvecklingen av den offentliga förvaltningen för tillfället kraftigt av ett klientorienterat tänkande, ekosystemtänkande och fenomenbaserat tänkande. Allt detta medför nya krav också för informationshanteringen inom social- och hälsovården. Intervjuerna ger vid handen att man inte har klarat av att anpassa sig tillräckligt väl till förändringsfaktorerna och uppdatera riktningen för verkställandet av strategin. Dessutom har landskaps- och vårdreformen krävt enormt mycket resurser av olika aktörer, vilket också har återspeglats i verkställandet av strategin.

Utmaningarna med finansieringen av verkställandet betonades i intervjuerna. I praktiken har SHM haft obetydliga möjligheter att finansiera åtgärderna. I inledningsskedet av verkställandet fastställdes gemensamma finansieringskriterier, som alla finansörer (t.ex. Sitra, Tekes) förband sig att iaktta. Dessa finansieringskriterier har i viss mån återspeglats i finansörernas prioriteringar. Enligt de intervjuade har samordningen på högre nivå mellan SHM och finansörerna varit bristfällig i styrningen och finansieringen, framför allt i takt med att verkställandet framskridit. En del av de intervjuade undrade om de olika aktörerna har någon gemensam syn på hur utvecklingen ska framskrida när det gäller social- och hälsovårdsinformation. Beträffande finansieringen påpekades det i intervjuerna också att man i allmänhet får finansiering endast

för att genomföra ett projekt, inte för att sprida eller duplicera resultaten. Detta stöder inte det i strategin angivna målet att sprida de utvecklade lösningarna i nationell skala. De intervjuade önskar att man i framtiden ska få mer stöd också för att lösningar ska kunna utnyttjas på nationell nivå.

De intervjuade ansåg också att det bör finnas en intensivare samordning mellan strategin för utnyttjande av social- och hälsovårdsinformationen och andra relaterade strategier och program (t.ex. tillväxtstrategin för hälsobranschen, genomstrategin, programmet Yksilöllistetty terveys). För tillfället finns det ingen enhetlig linje i allokeringen av utvecklingsstöd. Olika aktörer, och ibland t.o.m. olika avdelningar, kan ha vitt skilda prioriteringar när det gäller finansiering. Detta leder lätt till överlappande eller t.o.m. divergerande utvecklingsarbete. Dessa olika utvecklingsprojekt och åtgärder inom informationshanteringen borde kunna betraktas som en helhet över aktörs- och sektorgränserna. Dessutom kommer informationshanteringen och utnyttjandet av informationen i framtiden att ske mer tväradministrativt, vilket också skapar ett behov av tväradministrativ ledning och styrning.

Beträffande uppföljningen av verkställandet framgick det av intervjuerna att uppföljningen har varit decentraliserad och osystematisk och varierat mellan de olika korgarna. Uppföljningen fungerade relativt bra ännu i inledningsfasen, men allteftersom antalet projekt och åtgärder har ökat har den slutat fungera. Uppföljningen av verkställandet har enligt de intervjuade inte varit i balans. Enskilda åtgärder följs visserligen upp, men det finns inga verktyg eller mätare för att följa upp hur helheten framskrider. När det gäller uppföljningen har det varit svårt att få en bild av vilka åtgärder som inletts, hur de hänger ihop och vilka resultat som åstadkommit. En delorsak till detta har varit att det inte funnits verktyg för projekthanteringen. Uppföljningen på högre nivå sker med hjälp av trafikljus, och med dem är det svårt att få en exakt bild av vad som egentligen händer i projekten eller hur åtgärderna framskrider. Det har också saknats en verklig ägare i processen för verkställandet och uppföljningen av strategin. En särskild utmaning när det gäller uppföljningen är att en del av åtgärderna har avancerat som tjänsteuppdrag. Det finns ingen modell för systematisk uppföljning av dessa åtgärder.

Utmaningarna med uppföljningen har delvis berott på att det saknats mätare. Inga sådana tydliga mätare har fastställts för de strategiska målen eller åtgärderna som skulle göra det möjligt att följa hur verkställandet framskrider. THL:s StePS-enkätuppföljning fick beröm av de intervjuade. Den har gjort skillnaderna mellan olika områden transparenta. Samtidigt konstaterades det också att det är stor skillnad mellan uppföljning av strategiska mål och THL:s uppföljning. För detta behöver man klara mätare och kontinuerlig uppföljning.

Den långsamma revideringen av lagstiftningen återspeglar sig direkt i de olika åtgärderna. Exempelvis utnyttjandet av datalagret för egna uppgifter är för tillfället i hög grad beroende av den kommande klientdatalagen. För att verksamheten ska börja löpa smidigare och utvecklas är det kritiskt att beredningen av klientdatalagen framskrider. Dataskyddet, kombinerandet av uppgifter och uppgifternas användningsändamål begränsar verksamheten mycket och är förknippade med många oklarheter.

De intervjuade berättade att verkställandet har framskridit trögt på grund av oklarheter kring tolkningen av lagstiftningen när det gäller utnyttjandet av information. I intervjuerna kom det fram att de olika aktörerna för närvarande måste fundera på samma frågor om och tolkningar av lagstiftningen. Juristerna i de organisationer som verkställer strategin har inte nödvändigtvis det kunnande och den tid som krävs för att göra tolkningar som skulle styra hur systemen byggs upp och hur utnyttjandet av informationen utvecklas. Av denna anledning efterlyste de intervjuade en starkare tolkning av lagstiftningen på nationell nivå i frågan hur informationen kan utnyttjas. Samtidigt skulle man spara resurser, eftersom varje aktör då inte behövde tolka lagstiftningen på egen hand.

En del av de intervjuade konstaterade att engagerandet av intressentgrupperna har varit otillräckligt i samband med verkställandet. Aktörerna på fältet och de övriga intressenterna har under den senaste tiden fått allt mindre påverkansmöjligheter. Av intervjuerna framgick att ingen sådan modell har åstadkommit mellan de nationella aktörerna, sjukvårdsdistrikten och in-house-bolagen som skulle möjliggöra ett brett utnyttjande av kunnande. För närvarande ser det på fältet ut som om man försöker få kontroll över utvecklingen av informationshanteringen genom en centraliserad lösning. Dessutom utnyttjas inte marknaden och marknadsaktörerna tillräckligt mycket och fördomsfritt. Gruppen av aktörer som deltagit i beslutsfattandet och planeringen har polariserats.

Allmänt taget ger intervjuerna vid handen att strategin upplevs som en ambitiös plan. Många av de intervjuade anser att strategin har försvunnit ur bilden nästan totalt i den verkställande fasen. De enskilda åtgärderna syns, men inte själva strategin. Med tanke på verkställandet vore det viktigt att prioritera, göra val och fokusera åtgärderna. Nu verkar det nästan som att verkställandet består av en hög ihopsamlade åtgärder utan någon verklig plan eller målbild. Det är av central betydelse att en gemensam färdplan definieras och att det bestäms genom finansiell styrning vad som ska ske först. Nu måste alla åtgärder konkurrera om samma resurser, vilket gör att allt framskrider långsammare.

6.6 Korgarna

Verkställandet av strategin har organiserats i fem olika korgar. Enligt de intervjuade är det en bra idé att dela in åtgärderna i mindre helheter. Korgarna för verkställandet är mycket olika till sin karaktär och sina tillvägagångssätt. I vissa korgar framskrider arbetet via några spetsåtgärder (t.ex. korgen Medborgaren) medan de övriga korgarna innehåller många åtgärder (t.ex. Infostruktur). Vidare har det funnits många s.k. gränsåtgärder, som det inte har känts naturligt att placera i någon som helst korg.

Gränsytorerna mellan korgarna har upplevts vara utmanande. Styrgruppen för strategin styr inte direkt naturligt vad som görs på verkställande nivå. Med tanke på verkställandet var det till fördel att situationerna i de olika korgarna hade sammanställts och behandlats i arbetsutskottet. I flera fall hade det hänt att man identifierat gemensamma frågor och kunnat hitta ägare för dessa. Denna typ av diskussioner har inte förts på den senaste tiden efter att arbetsutskottet avslutat sin verksamhet. En delorsak till detta har varit att resurserna har allokerats till landskaps- och vårdreformen. Trots avsaknaden av en gemensam diskussion upplevde de intervjuade ändå att arbetet framskridit i de centrala frågorna. Samtidigt är risken nu större att man inte känner till vad som görs på annat håll och att helheten därmed kollapsar.

Korg 1. Medborgaren

Många av de intervjuade lyfte fram medborgarkorgen som ett exemplariskt delområde. Inom den korgen har man vidtagit många av de åtgärder som beskrivits i strategin. Även om man inte till alla delar lyckats uppnå det resultat som eftersträvas var den allmänna åsikten ändå att man åstadkommit en hel del. De s.k. spetsprojekten i medborgarkorgen har framskridit (datalagret för egna uppgifter, ODA och Virtuella sjukhuset), och om dessa kan det inom en snar framtid finnas data om effekterna att tillgå. Medborgartemat har också utgjort kärnan i landskaps- och vårdreformen och därmed styrt utvecklingen.

Beträffande klientens valfrihet var målet i genomförandeplanen att beskriva informationsunderlaget och utvecklingen av informationssystem som stöder detta. Med hjälp av dessa kan medborgarna jämföra olika producenter av social- och hälsovårdstjänster. Denna åtgärd har framskridit trögt bl.a. på grund av läget med lagstiftningen om valfrihet. En del av de intervjuade konstaterade de facto att politiseringen av diskussionen om valfrihet har bromsat upp arbetet avsevärt, vilket är beklagligt ur medborgarnas synvinkel. Den största bristen för tillfället är avsaknaden av den tjänst för jämförelse av producenter som medborgarna behöver. THL:s tjänst Palveluvaaka.fi, som tagits fram delvis för att främja detta, har avslutats. Samtidigt kom det i intervjuerna

fram att helhetsarkitekturarbetet i fråga om valfriheten har framskridit och att valfrihetstjänster tas fram av FPA och Befolkningsregistercentralen.

Det faktum att åtgärderna framskridit så långsamt och frågan om man har prioriterat satsningarna rätt oroade emellertid en del av de intervjuade. Det som gjorts inom medborgarkorgen präglas av en stark produktorientering snarare än sådana servicehelheter som medborgarna behöver. En del av de intervjuade kritiserade projekten för att de inte bildar en enhetlig helhet och tjänsterna för att de inte är interoperabla. De förhöll sig samtidigt kritiskt till att man inom medborgarkorgen alltjämt analyserar social- och hälsovården med stark fokus på servicesystemets effektivitet och de besparingar som eftersträvas, i stället för med fokus på klienten eller på målet att stärka medborgarens roll. Effektiviseringsperspektivet har också lett till att man prioriterat utveckling. Detta väckte frågan om man genom åtgärderna de facto stöder en strategi-enlig förändring i medborgarens roll. Vissa intervjuade önskade att man intar en djärvare attityd till förändringen av servicesystemet genom att ge medborgarna en genuin möjlighet att själva göra saker och ting.

Korg 2. Den yrkesutbildade personalen och servicesystemet

Framstegen inom korgen för den yrkesutbildade personalen och servicesystemet har varit varierande. Ur den yrkesutbildade personalens perspektiv har allting inte framskridit som det borde. SHM har relativt begränsade möjligheter att styra utvecklingen inom denna korg. Huvuddelen av ansvaret ligger emellertid hos företrädarna för fältet. Intervjuerna ger vid handen att samarbetet mellan de nationella och de regionala aktörerna inte fungerar helt sömlöst. De regionala aktörerna upplever delvis att deras röst inte hörs på nationell nivå. Utvecklingen och verkställandet bör ske i gemenskap-sanda. Detta förutsätter en kulturförändring och en ny attityd hos alla aktörer.

I intervjuerna lyftes projektet Apotti fram som ett konkret exempel på framsteg, men bortsett från det pågår många projekt i fråga om vilka resultaten kan konstateras vara okända och helheten kaotisk. Många av de intervjuade konstaterade att det i praktiken inte har skett någon nämnvärd utveckling i verktygen för den yrkesutbildade personalen. Informationssystemen har utvecklats långsamt, och de stöder varken den yrkesutbildade personalens eller klientens processer. System som stöder beslutsfattandet har tills vidare inte införts i någon nämnvärd omfattning. Den allmänt taget dåliga användbarheten samt utmaningarna med informationsflödet och utnyttjandet av information var aspekter som lyftes fram i intervjuerna.

På nationell nivå har man redan länge forskat i användbarheten, och resultaten av denna forskning ger vid handen att ingen större utveckling har skett. Användbarhets-kriterier har utvecklats bl.a. inom projektet Apotti, i samband med vilket man även

strävat efter att utnyttja dessa kriterier. Enligt de intervjuade har man inom projektet Apotti lyckats utveckla ett nytt sätt att engagera den yrkesutbildade personalen. De yrkesutbildade har varit djupt involverade i att bestämma de funktionella kraven på det nya systemet, och de har även fått påverka i upphandlingsfasen. Många av de intervjuade önskade att ett motsvarande förfaringssätt införs också i de övriga projekten. Den yrkesutbildade personalens behov styr fortfarande till många delar inte upphandlingarna på ett tillräckligt sätt.

Betydelsen av den yrkesutbildade personalens utbildning framhövdes under många intervjuer. Utan ett tillräckligt kunnande kan varken informationen eller informationssystemen utnyttjas effektivt. Bristen på kunnande hos den yrkesutbildade personalen och ledningen ansågs vara en av de största riskerna och möjliga orsakerna till att det inte går att reformera verksamheten med hjälp av information. Av denna anledning upplevdes det vara positivt att man i samarbete med undervisnings- och kulturministeriet också har inlett en åtgärd med tanke på den yrkesutbildade personalens utbildningsbehov.

De intervjuade lyfte fram hur viktigt det är med tanke på utnyttjandet och bearbetningen av informationen att information registreras. De efterlyste större satsningar på att förtydliga och förenhetliga registreringsförfarandena och ordna utbildning om dessa. Den yrkesutbildade personalen har inte tillräcklig insikt i varför det är så viktigt att information registreras, och de får inte heller någon konkret behållning av det. Det vore viktigt att ta fram konkreta exempel på vad man kan uppnå genom ändamålsenlig registrering och hur informationen i fortsättningen kan ge även den yrkesutbildade personalen behållning. Vidare borde man med hjälp av informationssystemen råda bot på problemet med dubbelregistrering, men detta har dock tills vidare inte realiserats.

De intervjuade anser att stora framsteg har gjorts inom temat för servicesystemet. Majoriteten av de åtgärder som slagits fast i strategin har framskridit. Som ett bra exempel på framgång nämndes i synnerhet Kanta-tjänsternas utveckling, omfattningen av tjänsternas användning och det faktum att socialvården utgör en del av Kanta-tjänsterna. I viss mån riktades dock kritik mot att Kanta-tjänsterna inte utnyttjas smidigt inom den operativa verksamheten. Detta kan visserligen bero på att leverantörerna av patientdatasystemen inte i tillräcklig grad har satsat på att presentera klientuppgifterna på ett sätt som stöder den yrkesutbildade personalens arbete.

En del av de intervjuade påpekade även att de mål och åtgärder som fastställts för servicesystemet i strategin delvis är otydliga och överlappande. Av denna anledning är det svårt att avgöra om verkställandet till dessa delar har framskridit.

Korg 3. Bearbetning av information och ledning genom information

I fråga om korgen för bearbetning av information och ledning genom information var den allmänna uppfattningen utgående från intervjuerna att de åtgärder som vidtagits inom korgen är bra och hållbara. Beträffande verkställandet kan två perspektiv identifieras: sekundär användning av social- och hälsovårdsinformation (lagen om sekundär användning) och utveckling av ett informationsunderlag för social- och hälsovårdssektorn. Bägge dessa stora teman stöder också landskaps- och vårdreformen, som kräver ett bra informationsunderlag och utnyttjande av information för sekundära användningsändamål. Enligt de intervjuade har en stor del av de mål och åtgärder som fastställts för strategin framskridit väl.

Lagstiftningsarbetet bakom utnyttjandet av informationen har enligt de intervjuade varit positivt (t.ex. lagen om sekundär användning, klientdatalagen), trots att behandlingen av själva lagförslagen har hamnat i skuggan av landskaps- och vårdreformen. Informationsunderlaget för ledning har främjats i omfattande skala bl.a. ur perspektivet för nationell information, i form av servicepaket som finansieras av Sitra och genom definitionerna i landskaps- och vårdreformen, såsom informationsmodellen för anordnare. En del av de intervjuade beklagade att kvalitetsregistrens betydelse tills vidare inte har beaktats i tillräcklig grad, och att utvecklingen av dessa har drivits av några aktiva personer.

De intervjuade ansåg att beredningen av lagen om sekundär användning har framskridit väl, trots att behandlingen av lagen i riksdagen har fördröjts. I och med Sitras Isaacus-projekt kunde sjukvårdsdistrikten skapa tekniska möjliggörare och bygga en grund för ett effektivare utnyttjande av information inom ledningen och FoUI-verksamheten. Dessutom har man kring lagen om sekundär användning skapat ett samarbetsnätverk för utnyttjande av informationen i olika register och för utveckling av den nationella infrastrukturen.

När det gäller ledning genom information ansåg de intervjuade dock att målsättningar inte borde slås fast enbart för att förbättra informationsunderlaget. Utnyttjande av social- och hälsovårdsinformationen kräver att ledningen börjar använda informationen på ett nytt sätt som ett stöd för ledningen. Informationen i sig är inte tillräcklig för att en förändring ska ske, utan den ska användas som en grund för förändringar. Ett bättre informationsunderlag och datainsamling medför i sig varken besparingar eller mervärde. För det krävs en ändring av verksamheten. En del av de intervjuade önskade att det av strategin ska framgå med vilka metoder eller tekniker verksamheten och processerna i framtiden kommer att förändras. De intervjuade lyfte också fram utbildningen av ledningen, som inte har beaktats tillräckligt i verkställandet. Av intervjuerna framgick det tydligt att genomförandet av digitaliseringen framför allt är en fråga om strategisk ledning.

Det poängterades att man på fältet förstår information och inser betydelsen av information bättre än tidigare. Den allmänna medvetenheten har alltså ökat, men resurserna varierar stort mellan de olika regionerna. Skillnaderna är stora och den offentliga sektorns förmåga att anställa experter (t.ex. analytiker, dataforskare) är mycket utmanande. En del av de intervjuade påpekade emellertid att vi fortfarande trampar i barnskorna när det gäller informationsbaserad verksamhetsstyrning. Dessutom saknar vi verktyg för utnyttjande av information. Informationen borde finnas i ett moln så att den kan utnyttjas smidigt, och följaktligen lyftes utvecklingen av datasjöar fram som en positiv faktor.

Korg 4. Styrning och samarbete

När det gäller styrning av och samarbete kring informationshanteringen ansåg de intervjuade att det strategiska målet att uppnå tydliga samarbets- och styrstrukturer inte har uppfyllts. En del konstaterade till och med att situationen har förvärrats under den senaste tiden. Visserligen kom det tydligt fram i intervjuerna att landskaps- och vårdreformen i detta avseende säkert har medfört nya utmaningar, eftersom den social- och hälsovårdsreform som styrts beredningen av strategin grundade sig på fem social- och hälsovårdsområden. Utvecklingen av styr- och samarbetsstrukturen har försvårats av att målsättningen med anledning av landskaps- och vårdreformen lever något och det inte har varit möjligt att förlita sig på säkra fakta.

Många konstaterade att det finns otaliga forum och arbetsgrupper som behandlar informationshanteringen inom social- och hälsovården men att deras roll inte är tydlig. Skillnaden mellan dessa olika grupper och gruppernas målsättningar har förblivit oklara. Det är också ytterst svårt att urskilja var den nationella målbilden de facto definieras och hur arbetshelheten styrs. Dessutom har nya aktörer kommit med i bilden, vilket har gjort situationen ännu mer oklar.

En del av de intervjuade upplevde att i synnerhet samarbetet har glömts bort under den senaste tiden. Ur fältets synvinkel ter det sig som att en lindrig förtroendekris har uppstått mellan de nationella och de regionala aktörerna. Riktlinjer dras upp på nationell nivå utan att aktörerna på fältet får sin röst hörd tillräckligt, och detta ökar inte förtroendet mellan de olika aktörerna. En del av de intervjuade menade att detta delvis kan bero på att SHM och FM har olika uppfattningar och att rollfördelningen mellan de olika ministerierna är oklar.

Korg 5. Infostruktur

Enligt de intervjuade var infostrukturkorgen en samlingskorg av mål och åtgärder som inte passade in i någon annan korg. Inom korgen har det funnits många projekt och

genomförandekanaler. Även praxisen inom korgen skilde sig något från de övriga korgarna. Där sammanfattades helhetsläget i fråga om verkställandet upprepade gånger ända fram till början av 2018. Denna uppföljning var ett specifikt arbetssätt för infostrukturkorgen som inte har utnyttjats i de övriga korgarna. Korgens karaktär och de många olika genomförandekanalerna ledde till denna lösning. Systematisk uppföljning av helhetsläget upplevdes vara en bra lösning, i synnerhet när det gällde att förbättra samarbetet mellan olika projekt. I rapporteringen lyfte man fram särskilt aktuella och viktiga frågor t.ex. för delegationen. Inom korgen har man dessutom styrt beslut om statsunderstöd i enlighet med målsättningarna för strategin och fastställt gemensamma finansieringskriterier för olika finansiärer (bl.a. SITRA, TEKES, Business Finland).

Infostrukturkorgen innefattar många frågor som överskrider korggränserna. Den fungerar som en plattform, som möjliggör sådant som är viktigt för de övriga korgarna. De intervjuade konstaterade att infostrukturkorgen har framskridit enligt planerna. Verkställandet av de nya funktionerna i Kanta-tjänsterna har framskridit och centrala innehåll definieras för närvarande, bl.a. omfattande klientplan, tidsbokning och läkemedelsbehandling. När det gäller arkitekturarbete gjorde man mycket i inledningsfasen av verkställandet, men efter det har arbetet framskridit i allt långsammare takt. Framför allt det regionala arkitekturarbetet har bromsats upp av landskaps- och vårdreformen. Många av de intervjuade upplevde det som särskilt positivt att SHM har stärkt arkitekturarbetet och dess betydelse under år 2018. Vikten av helhetsarkitekturbeskrivningar för social- och hälsovårdssektorn lyftes fram i många intervjuer.

Beträffande interoperabiliteten, hanteringen av master-data och standarder efterlyste en del av de intervjuade starkare agerande och styrning på nationell nivå. Många olika utredningar har gjorts, men de har inte verkställts i tillräcklig grad. De intervjuade önskade en starkare hantering av interoperabilitetshelheten. En nyckelfråga för framgång är på vilket sätt hanteringen av hela ekosystemet för social- och hälsovårdsinformation kan säkerställas. Det vore viktigt att fastställa spelreglerna för ett interoperabelt ekosystem. En del av de intervjuade konstaterade att man på fältet har börjat bygga upp ett samarbete för att fylla tomrum, bl.a. på initiativ av Una-projektet och Akusti-forumet. De nationella strukturerna har inte främjat detta samarbete tillräckligt. Med tanke på interoperabiliteten och ekosystemet för social- och hälsovårdsinformation bör man stärka samarbetet och samordningen på taktisk nivå. I en del intervjuer begrundades möjligheten att SoteDigi kunde anta rollen som samordnare och utvecklare av interoperabiliteten.

Beträffande dataförbindelserna konstaterade de intervjuade att vissa utredningar har gjorts, men att man inte kan påstå att arbetet för att uppnå målsättningarna skulle ha framskridit. Samarbetet med KM bör till denna del intensifieras. När det gäller inform-

ationssäkerheten och dataskyddet har praktiska åtgärder förts fram genom myndigheternas verksamhet. Certifieringen av system och aktörernas egenkontroll har framskridit väl. Säkerhetsklassificeringarna av klient- och patientdatasystem har godkänts på bred front och systemens överensstämmelse med kraven har säkerställts. Social- och hälsovårdsaktörernas egenkontroll och planer för egenkontroll har utvecklat informationssäkerhetens och dataskyddets systematik genomgående. Vidare har man i fråga om informationssäkerhet och dataskydd samarbetat mycket med myndigheterna, anordnat utbildning och utvecklat den yrkesutbildade personalens kompetens bl.a. genom webbskolor om dataskydd och informationssäkerhet i Kanta-tjänsterna. Utvecklingen av informationssäkerheten och dataskyddet på fältet har också förtydligats genom nationella föreskrifter och anvisningar.

7 Utvärderingens resultat

7.1 Strategiprocessen

Utarbetandet av strategin var en välfungerande engagemangsprocess. Många olika parter deltog i arbetet, som utfördes på ett transparent sätt med hjälp av olika verktyg och metoder. Följaktligen var det också ett tungt och tidskrävande arbete för alla som deltog intensivt i processen. **Strategiprocessen var lyckad och stärkte social- och hälsovårdssektorns ställning som föregångare inom informationshantering.**

Någon process för regelbunden uppdatering fanns det inte längre efter att strategin färdigställdes. De stora förändringar som senare skedde i omvärlden inkluderades således inte i strategin, vilket lett till att verkställandet avvikit från strategin. Utarbetandet av strategin blev en engångsansträngning. **Strategins speciella karaktär med dess konkreta åtgärdsförslag hade krävt att verkställandet länkas till strategins innehåll och att strategins innehåll uppdateras.**

Strategin hade en mycket stor betydelse, eftersom den beskrev ett förändrat tankesätt från insamling av information till utnyttjande av den insamlade informationen ur olika perspektiv. I och med strategin steg diskussionen om informationshanteringen inom social- och hälsovården också till en ny, mer strategisk nivå, och i fråga om utnyttjande av social- och hälsovårdsinformation utvidgades fokus från klient- och patientdatasystemen och Kanta-tjänsterna till mer omfattande utnyttjande av information. Strategin hade stor betydelse som pådrivare av samarbete och diskussion. Under den senaste tiden har strategins betydelse och synlighet överskuggats av den övriga utvecklingen.

Strategins ställning som ett riktgivande dokument är inte helt klar. **Den ter sig självständig och fristående utan koppling till någon större helhet.** Utan koppling till ministeriets strategi kan målen för dess genomslag inte uppnås. Strategin beaktar inte principen om tväradmistration och de riktlinjer som gäller för information på statsrådsnivå. **Det att strategin saknar koppling till omvärlden och har en engångskaraktär gör det svårare att precisera eller uppdatera riktningen för verkställandet som en del av förändringen i samhället.**

Strategin har inte etablerat sin ställning i beredningen av vare sig det nya regeringsprogrammet eller landskaps- och vårdreformen. Olika riktgivande dokument och styrande strukturer har utarbetats i samband med regeringsprogrammet och reformen,

och dessa har delvis åsidosatt strategin. **Ur fältets synvinkel är styrhelheten och riktlinjerna för informationshanteringen oklara, och budskapet är inte enhetligt.** Strategins oklara ställning har gjort att styrningen av SHM:s förvaltningsområde och aktörerna på fältet inte har skett enhetligt eller i samma rytm.

Strategin lyfter fram social- och hälsovårdssektorns verksamhet som en silo som är helt fristående från SHM:s övriga förvaltningsområde, den offentliga förvaltningen och människornas övergripande behov. Detta gör att informationshanteringen inom social- och hälsovårdssektorn och utnyttjandet av informationen ännu tydligare utvecklas ur servicesystemets perspektiv och att verkställandet således inte sker på ett tillräckligt klientorienterat sätt. Konsekvenserna av förändringarna i omvärlden och samhället kan inte beaktas i tillräcklig grad, eftersom strategiprocesen inte har varit kontinuerlig.

Strategiprocesen fungerade väl i beredningsfasen, eftersom den var engagerande i hög grad och inget motsvarande sammandrag hade gjorts tidigare. Efter att strategiprocesen övergått till förankrings- och verkställighetsfasen har procesen inte längre kunnat erbjuda tillräckliga mekanismer för att finslipa riktlinjerna på nationell nivå, prioritera utvecklingsåtgärderna eller engagera intressentgrupperna. Den största utmaningen i fråga om strategiprocesen och styrningen är de facto att de olika faserna av strategiprocesen varit lösryckta och genomförts bara en gång.

7.2 Strategins innehåll

Strategin är lyckad med avseende på dess innehåll. Den är ambitiös, målinriktad och konkret och den sammanför många olika perspektiv. Strategin hörde till de första strategiska riktlinjerna som på nationell nivå angav i vilken riktning informationshanteringen inom social- och hälsovården ska utvecklas. Trots att informationshanteringen, tekniken och omvärlden utvecklas och förändras snabbt (t.ex. landskaps- och vårdreformen) har de centrala temana i strategin motstått tiden väl, och de är alljämt aktuella och nödvändiga. **Den bärande idén med strategin var att på ett nytt sätt möjliggöra utnyttjandet av information, och strategin angav riktningen för hela informationshanteringen inom social- och hälsovårdssektorn.**

Svagheten med strategins innehåll är att det är mycket konkret. Målbilden är inte särskilt visionär, utan strategin är snarare en åtgärdsplan som sammanfattar de aktuella temana för informationshanteringen inom social- och hälsovården. Strategins struktur utgör en mycket komplex helhet som består av delvis lösryckta teman. Det är svårt att gestalta målbilden som helhet. **Den största bristen är konkretiseringen av effekten av den förändring som eftersträvas och avsaknaden av mätare.**

Strategin skiljer inte tillräckligt tydligt åt de strategiska målen och metoderna (möjliggörande faktorer) för hur målen ska uppnås. Följaktligen fokuserar strategin mer på de möjliggörande faktorerna än på den egentliga förändring som dessa ger upphov till. Strategin har således delvis separerats från förändringen i servicesystemet, och utan denna förändring kan det hända att strategins genomslag aldrig realiserar.

Strategin är en produkt av sin tid, och den är fortfarande i hög grad IKT-baserad. Målet är att utveckla verktyg som stärker medborgarens roll, den yrkesutbildade personalens arbete och organisationernas informationshantering. Principen om att utgå från klientens behov förutsätter emellertid att man fokuserar på att förnya servicesystemet och ändra verksamheten.

I strategin har man inte beaktat tillräckligt väl hur utnyttjandet av informationen påverkar medborgarnas integritetsskydd eller på vilket sätt medborgarna kan kontrollera hur deras uppgifter utnyttjas.

Strategins konkreta karaktär skulle kräva en strategiprocess med en inbyggd mekanism för precisering av riktningen. Följaktligen har man i strategins innehåll och i verkställandet inte klarat av att ge akt på förändringsfaktorerna tillräckligt väl, såsom principen om tväradministration och ekosystemsutvecklingen, landskaps- och vårdreformen, näringslivets växande roll samt den tekniska utvecklingen och de tekniska trenderna.

Strategins innehåll har inte satts i prioritetsordning tillräckligt tydligt. Inga värderingar, val eller avgränsningar har gjorts i strategins innehåll, och en stegvis framskridning mot målbilden saknas. Målbilden 2020 är för ambitiös för strategiinnehållet som helhet, även då man beaktar strategiernas allmänna karaktär som ambitiös måluppställning. En prioritetsordning och färdplan skulle ha förtydligat styrningen.

Strategipublikationen var visuellt fin och åskådlig, och det var därför lätt att utnyttja den i kommunikationen om strategin. Strategin beskrev på ett begripligt sätt i vilken riktning man vill utveckla informationshanteringen. Det engelskspråkiga materialet var viktigt, eftersom Finland är en föregångare inom hanteringen av social- och hälsovårdsinformation. Strategins betydelse har minskat under den senaste tiden, trots att den borde vara det mest centrala dokumentet som styr informationshanteringen inom social- och hälsovården. Kommunikationen borde förbättras avsevärt, och **strategin borde presenteras på nytt.**

Strategins styrande effekt har delvis blivit ofullständig. Strategin förmedlar ett mål på högre nivå, nämligen att göra det möjligt för medborgarna, den yrkesutbildade

personalen, ledningen och servicesystemet att utnyttja social- och hälsovårdsinformation. Målet är dock för omfattande, och det saknar de avgränsningar och val som är typiska för strategier. Den egentliga spelplanen och taktiken för utvecklingen av informationshanteringen inom social- och hälsovården förblev odefinierad. Av denna anledning har strategins styrningspotential delvis kommit till korta. Det har varit svårt för intressentgrupperna att utifrån strategin planera och prioritera sin egen utveckling.

Allmänt taget sammanfattade strategin väl de centrala utvecklingsteman för hanteringen av social- och hälsovårdsinformation. De största bristerna gäller avsaknaden av strategiska val, konkretiseringen av den förändring som eftersträvas samt strategins fristående ställning i förhållande till servicesystemet.

7.3 Verkställandet av strategin

Verkställandet har framskridit långsamt på grund av strukturerna, styrningen och resursfördelningen. Det positiva med verkställandet har varit att detta är första gången som man har sammanställt åtgärder för utveckling av informationshanteringen inom social- och hälsovården och försökt samordna de olika aktörernas åtgärder på nationell nivå. Verkställandet har inte varit tillräckligt planmässigt och det saknas en färdplan som skulle beskriva utvecklingsarbetets kontinuum. Nu är åtgärderna delvis lösryckta, och de bildar ingen helhet. Det som saknas i verkställandet är en systematisk implementering samt metoder och verktyg för projekthantering. Under den senaste tiden har det saknats en klar ägare av den verkställande processen, och resursfördelningen har varit otillräcklig när det gäller styrningen och samordningen. Dessutom har SHM i samband med verkställandet inte haft tillräcklig metoder för att styra fördelningen av resurser till fältet.

Under den verkställande fasen har de olika aktörernas delaktighet och kontakten till intressentgrupperna minskat. **Aktörernas åsikter på fältet har inte alltid noterats i planeringen och verkställandet på nationell nivå.** Samarbetsmekanismerna för verkställandet bör utvecklas. Det har varit svårt för regionala aktörer att beakta strategin och verkställandet i sina egna färdplaner för utveckling, eftersom det är svårt att hitta information om strategin.

Styrstrukturen har varit oklar och tung. Betydelsen av delegationen för elektronisk informationshantering inom social- och hälsovården och delegationens roll är delvis oklar. Det vore viktigt med tanke på styrningen av den strategiska planeringen och verkställandet att delegationen positioneras. De olika samarbetsgrupperna verkar ha en fristående ställning och roll, och fokus har lagts på enskilda åtgärder. **Ansvarsfördelningen mellan olika aktörer är inte samordnad.**

Det saknas en planering på taktisk nivå mellan strategin och det operativa verkställandet. **Det finns ingen enhetlig bro eller färdplan från strategin till verkställandet.** De centrala aktörerna borde tillsammans aktivt försöka sammanställa en taktik eller modell för hur målbilden ska uppnås. En planering på taktisk nivå skulle förbättra samarbetet och minska förekomsten av sporadiska åtgärder. Helhetsbilden av vilka tjänster och åtgärder som behöver utvecklas är svåröverskådlig. Ett ägande på strategisk och taktisk nivå bör definieras i processen för verkställande, och arbetsfördelningen bör diskuteras.

Samordningen av styrningen och finansieringen på högre nivå har inte varit tillräckligt systematisk. Det bör finnas en intensivare samordning mellan strategin för utnyttjande av social- och hälsovårdsinformation och andra relaterade strategier och program. Utvecklingsstigen har inte nödvändigtvis specificerats i fråga om social- och hälsovårdsinformation och utnyttjandet av denna. Utvecklingshelheten blir ännu mer rörig av alla utvecklingsprojekt och förändringsfaktorer som överskrider aktörs- och sektorsgränserna.

Uppföljningen av verkställandet är splittrad, osystematisk och varierande. Uppföljningen av verkställandet är inte i balans. Framför allt saknas verktyg och mätare för helhetens eller korgarnas framskridning. När det gäller uppföljningen har det varit svårt att få en bild av vilka åtgärder som inletts, hur de hänger ihop och vilka resultat som åstadkommit. Trots att THL:s StePS-enkätuppföljning är bra är den i sig inte ett tillräckligt verktyg för uppföljning av hur de strategiska målen uppfylls.

Prioriteringar, val och fokus saknas i verkställandet. Verkställandet påminner litet om en hög hopsamlade åtgärder utan en tillräckligt konkret plan eller målbild. Finansieringen och utvecklingen borde styras utifrån en gemensam färdplan.

De flesta åtgärderna har nyligen inletts, och den eftersträlvade förändringen har inte konkretiserats med hjälp av mätare. Det är därför utmanande att utvärdera åtgärdernas effekt. **Åtgärderna är rätt IKT-baserade och fokuserade på möjliggörande faktorer. Det finns således en risk för att resultaten förblir ineffektiva när det gäller att förnya verksamheten.**

Det långsamma lagstiftningsarbetet och de oklara tolkningarna kring hur information får utnyttjas återspeglar sig direkt i hur de olika åtgärderna framskrider. Aktörerna på fältet saknar det kunnande och den tid som krävs för att göra sådana tolkningar som skulle fungera som riktlinjer för utnyttjandet av information.

7.4 Korgarna

Korg 1. Medborgaren

Inom medborgarkorgen har strategienliga åtgärder vidtagits, men de flesta av dessa har tills vidare inte slutförts. I fråga om medborgarna har åtgärderna styrts i rätt riktning, även om effekterna av dem delvis tills vidare har uteblivit. När det gäller det strategiska målet är det delvis oklart om det är en effektivare serviceproduktion och insparingar som eftersträvas eller en genuin förändring i medborgarens roll. De största bristerna som framhövdes var avsaknaden av verktyg som stöder medborgarens valfrihet och en övergripande klientplan.

Den valda riktningen är ändamålsenlig även med tanke på framtiden, men intressentgrupperna borde vara mer engagerade i åtgärderna. Detta återspeglar sig särskilt i att lösningarna är IKT- och producentorienterade. Ur medborgarens perspektiv innebär det att helhetsbilden blir oenhetlig och att medborgaren alltjämt i det stora hela betraktas ur servicesystemets perspektiv. I utvecklingsåtgärderna borde man ge mer akt på förändringen i verksamheten och kopplingen till utvecklingen av servicesystemet. Detta skulle kräva finansiering även för spridning av resultaten och förändring av verksamheten efter att projekten avslutats. För tillfället finns det en risk för att de utvecklade lösningarna blir offer för silotänkande och att aktörerna på fältet börjar ta fram konkurrerande lösningar.

Åtgärderna i medborgarkorgen har grundat sig på mycket stora nationella projekt, vilket på sätt och vis har gjort utvecklingen till ett slutet system. **Utvecklingen borde möjliggöra ett ekosystem som skulle göra det lättare att involvera olika aktörer och tjänster i bredare utsträckning.** Detta skulle också göra det möjligt att beakta medborgarens situation över sektorsgränserna (t.ex. tillväxttjänster, bildningstjänster) och stöda utvecklingen av en mer klientorienterad verksamhet.

Korg 2. Den yrkesutbildade personalen och servicesystemet

Framstegen inom korgen för den yrkesutbildade personalen och servicesystemet har varit varierande. De strategiska målen styr framskridningen i rätt riktning, och de motstår tiden. Utmaningen blir att engagera intressentgrupperna. **Ur den yrkesutbildade personalens perspektiv har allting inte framskridit som det borde, men målen för servicesystemet har framskridit väl.**

Samarbetet mellan de nationella och de regionala aktörerna fungerar inte helt sömlöst, trots att utvecklingen och verkställandet bör ske med gemensamma krafter. De nationella riktlinjerna överensstämmer inte med den regionala utvecklingen. **Dialogen**

mellan de olika aktörerna när det gäller den gemensamma riktningen och villkoren för utvecklingen bör utökas. Mer resurser bör allokeras för fastställandet av informationens innehåll och harmoniseringen av förfarandena för registrering av information.

Utvecklingen av verktyg för den yrkesutbildade personalen har skett långsamt, och verktygen stöder varken den yrkesutbildade personalens eller klientens processer. Problemen gäller främst den svaga användbarheten, de överlappande systemen och utmaningarna med informationsflödet och utnyttjandet av information. **I och med de nya projekten engageras den yrkesutbildade personalen på ett helt nytt sätt, vilket är viktigt för att man ska nå ett lyckat resultat. Den yrkesutbildade personalens utbildning är en nyckelfråga när det gäller utnyttjandet av information och ett område som det bör satsas mer på i framtiden.** Samarbetet med läroanstalterna bör intensifieras.

De strategiska målen och åtgärderna för servicesystemet har framskridit med mycket positiva förtecken. Som synnerligen positiva exempel kan nämnas den omfattande användningen av Kanta-tjänsterna, utvecklingen av nya funktioner och utvidgningen av socialvården. Det som är problematiskt ur servicesystemets perspektiv är bristen på integration och informationshanteringen över sektorgränserna.

Korg 3. Bearbetning av information och ledning genom information

De strategiska målen för bearbetning av information och ledning genom information är ändamålsenliga och styr verksamheten i rätt riktning. **De vidtagna åtgärderna är bra och hållbara, men deras effekter har tills vidare delvis inte realiserats.** Detta beror i synnerhet på fördröjningar i lagstiftningen och på att åtgärderna varit inriktade på möjliggörande faktorer, dvs. på att förbättra informationsunderlaget. Dessa möjligheter borde i fortsättningen kunna realiserats mer systematiskt.

Investeringar som gjorts i den tekniska infrastrukturen, i synnerhet datasjöar, är pelare som kan ligga till grund för utvecklingen av det framtida utnyttjandet av information. Dessutom har man bl.a. kring lagen om sekundär användning skapat ett samarbetsnätverk som utvecklar utnyttjandet av informationen i olika register. **Ledning genom information kräver en förändring även i ledningen, verksamheten och processerna.** Detta stöder åtgärderna i strategin inte nämnvärt. Det behövs bl.a. kurser för ledningen och en ökad medvetenhet.

När det gäller verkställandet medför de regionala skillnaderna i resurserna särskilda utmaningar. Det råder en akut brist på kunskaper i fråga om bearbetning av information och ledning genom information. Dessutom saknar ledningen fortfarande

till många delar verktyg för utnyttjandet av information. Inom området bearbetning av information och ledning genom information behövs det nationellt stöd och resurser för dem som vidtar praktiska åtgärder. Med tanke på utnyttjandet av information vore det kritiskt att allokera resurser också för utvecklingen av förfarandena kring informationens ursprungskälla. För detta krävs att informationens kvalitet förbättras, att informationen och begreppen harmoniseras och att det satsas på systemens interoperabilitet.

I fortsättningen vore det bra att i fråga om korgen för bearbetning av information och ledning genom information utvidga analysen till integrering av information över system- och sektorgränserna. För närvarande ligger fokus till övervägande del på social- och hälsovårdsinformation, men i fortsättningen är det nödvändigt att också ge akt på kommunernas och andra myndigheters utnyttjande av information.

Korg 4. Styrning och samarbete

De strategiska målen i fråga om styrning och samarbete är ändamålsenliga, men **målet att uppnå tydliga samarbets- och styrstrukturer har dock inte uppfyllts**. Åtgärderna har inte styrt verksamheten i rätt riktning. Landskaps- och vårdreformen har i detta avseende säkert medfört nya utmaningar, eftersom målet inte har varit konstant. Ansvarsfördelningen i fråga om hanteringen av social- och hälsovårdsinformation samt aktörernas och samarbetsgruppernas roller är inte tydliga. Styrstrukturen bör förtydligas och förenklas. Den taktiska planeringen och styrningen av informationshanteringen inom social- och hälsovården är otillräcklig.

Av resultaten framgår att det är svårt att urskilja var den nationella målbilden de facto fastställs och hur arbetshelheten styrs. **Oklarheten kring styrningsansvaret återspeglas på fältet och ger sig till känna som en lindrig förtroendekris**. När det gäller styrning och samarbete bör de olika intressentgrupperna i framtiden engageras mycket bättre. **I intervjuerna och webbenkäten framhävs att det råder brist på samarbete och att intressentgruppernas synpunkter inte beaktas i tillräcklig grad**.

Korg 5. Infostruktur

Inom korgen för infostruktur har det funnits många projekt och genomförandekanaler. **I denna korg har målen framskridit väl, och i synnerhet när det gäller informationssäkerheten har det strategiska målet uppfyllts**. En certifiering av informationssystemen har införts, aktörernas egenkontroll har blivit systematisk och dataskyddscertifikat används i omfattande skala. Nationella anvisningar och föreskrifter styr utvecklingen av informationssäkerheten och dataskyddet för dem som tillhandahåller tjänsterna. Därtill har man i fråga om informationssäkerhet och dataskydd satsat på

utbildning för den yrkesutbildade personalen bl.a. genom webbskolor. **Också när det gäller arkitekturspecifikationer och utveckling av datastrukturer och standarder har det gjorts en hel del gott arbete.** Även om implementeringen av dessa tills vidare inte har lyckats helt och hållet.

Målet att åstadkomma en interoperabel och modulär arkitektur har emellertid huvudsakligen ännu inte uppnåtts. Till denna del har utvecklingen fokuserat på enskilda projekt som bedrivits av olika aktörer på fältet (t.ex. Una). Dessutom har arbetet med att förenhetliga systemen ännu inte slutförts. **Med tanke på interoperabiliteten och ekosystemet för social- och hälsovårdsinformation bör man stärka den nationella styrningen och förbättra samarbetet och samordningen på taktisk nivå.** I fråga om dataförbindelserna har ingen nämnvärd framskridning skett, och till denna del bör samarbetet med KM intensifieras.

Korgen för infostruktur innehåller de mest systematiska förfarandena av alla korgar när det gäller uppföljning av framskridningen och helhetsbilden. Visserligen har dessa förfaranden försvagats något under år 2018

7.5 Strategins framtid

Med hänseende till strategins framtid kan man konstatera att följande regeringsprogram i hög grad kommer att diktera hur informationshanteringen inom social- och hälsovården i framtiden kommer att utvecklas. Allmänt taget händer det otroligt mycket kring hanteringen av social- och hälsovårdsinformationen, och dess betydelse har bara ökat efter att strategin godkändes. På nationell nivå har man satsat på digitaliseringen och allokeringen av resurser för denna på ett aldrig tidigare skådat sätt, och antalet utvecklingsprojekt samt all form av aktivitet inom detta område har ökat. Samtidigt lät många av de intervjuade förstå att det blivit alltmer oklart vad som egentligen eftersträvas. Det vore kritiskt att klargöra dels visionen och dels vilken ställning hanteringen av social- och hälsovårdsinformationen har i samhällets och SHM:s mer omfattande utvecklingsbild. Informationen får allt större betydelse i framtiden, och dess karaktär och ställning blir alltmer komplex.

I den strategiska diskussionen och planeringen av informationshanteringen inom social- och hälsovården skulle följande naturliga utvecklingssteg vara att övergå från att skapa förutsättningar till att begrunda vad den digitala förändringen inom social- och hälsovårdssektorn innebär. Hur kan medborgarnas, den yrkesutbildade personalens och ledningens roller och verksamhet samt hela servicesystemet förnyas med hjälp av information? I den allmänna diskussionen om digitaliseringen av samhället betonas att klienten ska sättas i centrum och att verksamheten ska förnyas, samt

även det fenomenbaserade tänkande och ekosystemtänkandet. Dessa har inte beaktats nämnvärt i strategin för utnyttjande av social- och hälsovårdsinformationen. Detta stöds också av webbenkäten, där klientorienterade serviceekosystem och möjliggörandet av dessa lyftes fram som centrala utvecklingsmotorer. För att dessa teman ska främjas måste öppningar ske både över förvaltningsgränserna och i riktning mot de privata aktörerna. Av denna anledning konstaterade en del av de intervjuade att det inte lönar sig att offra resurser på att uppdatera strategins innehåll, eftersom detta kan ge fel bild av i vilken riktning man vill utveckla informationshanteringen inom social- och hälsovården. Intervjuerna och workshoppen ger vid handen att strategins synlighet har minskat avsevärt under den senaste tiden, trots att behovet av strategisk och taktisk planering och styrning bara har ökat.

Verkställandet bör förtydligas. Workshoppen, intervjuerna och webbenkäten bekräftade alla uppfattningen att verkställandet delvis är söndervittrat och ineffektivt. Det finns ingen sådan systematisk uppföljning och styrning av verkställandet av strategin som skulle ha varit nödvändig. Trots att framsteg gjorts i många avseenden har man ännu inte kommit över mållinjen när det gäller strategins målsättningar. Med tanke på fortsättningen vore det kritiskt att få grepp om situations- och helhetsbilden av verkställandet och förstå hur helheten framskrider samt hur den leds och styrs. För närvarande har fokus lagts för mycket på enskilda åtgärder, vilket leder till att verkställandet som helhet splittras. Dessutom kunde den beroendekarta som utarbetats i samband med beredningen av strategin med fördel uppdateras i fråga om verkställandet, i synnerhet när nya aktörer har grundats och landskaps- och vårdreformen förändrar strukturerna och skapar nya roller på ett annat sätt än vad man hade tänkt i samband med beredningen av strategin.

När det gäller verkställandet är det problematiskt att utvecklingen av informationshanteringen inom social- och hälsovården har splittrats upp i flera olika strategier och program. Separata utvecklingsstöd borde kanaliseras till en centraliserad helhet, eller åtminstone bör samordningen av olika finansieringskanaler stärkas. Vidare bör sambandet mellan verkställandet av strategin för utnyttjande av social- och hälsovårdsinformationen och utvecklingen av informationshanteringen och annan utveckling inom SHM:s förvaltningsområde stärkas. Samtidigt bör också principen om tväradministration beaktas i högre grad, och finansieringen bör granskas också ur perspektivet för fenomenbaserade projekt på statsrådsnivå.

Arkitekturarbetets betydelse bör utökas och satsningar bör göras på verkställandet av det på både nationell och regional nivå. Den nya uppdateringen av helhetsarkitekturen för klient- och patientdata inom social- och hälsovården kunde erbjuda verktyg för verkställandet och styrningen av strategin. Helhetsarkitekturens roll som verktyg för styrningen av fältet bör stärkas.

Enligt resultaten från webbenkäten bör utvecklingsåtgärder i framtiden göras förutom på att utveckla serviceekosystem även på att ta fram nya typer av verktyg för den yrkesutbildade personalen (t.ex. klientrelationshantering och analys), för att de nationella datalagren ska kunna utnyttjas bättre och för att möjliggörande lagstiftning ska kunna utvecklas. Sammanfattningsvis, när det gäller den tekniska utvecklingen, kan behoven av uppdateringar i innehållet och verkställandet sammanfattas till fyra centrala trender.

- Digitaliseringen: verksamheten förnyas med hjälp av information och elektroniska tjänster. I synnerhet att verksamheten förnyas på ett genuint sätt, inte bara så att e-tjänster införs i den nuvarande verksamheten.
- Artificiell intelligens och avancerad analys: bearbetning av information, prognostisering och maskininlärning till stöd för både ledningen och verksamheten.
- MyData: hur utveckla utnyttjandet av information genom att ansvaret för tillåten användning av information överförs mer på medborgarna och alltså möjliggöra medborgarnas initiativtagande?
- Robotik: programrobotik och chatbottar utnyttjas för att förbättra informationsflödet, automatisera de administrativa processerna och klientserviceprocesserna samt stöda den yrkesutbildade personalens verksamhet.

Större satsningar bör i framtiden göras på utvecklingssamarbete mellan företag och den offentliga sektorn (public-private partnerships) även när det gäller hanteringen av social- och hälsovårdsinformation. Man borde skapa modeller för utvecklingssamarbete och förstå betydelsen av försök och vad som krävs för att de ska tas i produktion. Den traditionella konkurrensutsättningen för ett förhandsbestämt behov fungerar inte tillräckligt effektivt, utan leverantörerna borde i ett tidigare skede tas med i processen för att kläcka idéer och identifiera utvecklingsbehov. Även i övrigt har verkställandet av strategin präglats av satsningar på stora utvecklingsprojekt, och en del av de intervjuade lyfte som centrala uppdateringsbehov särskilt fram en mer iterativ utveckling, innovativa upphandlingar och vikten av att stöda en försökskultur.

För tillfället är utvecklingsprojekten i strategin relativt stora och delvis stängda, vilket betyder att det inte är möjligt att bygga upp ett tillräckligt ekosystem kring social- och hälsovårdsinformationen. Datalagret för egna uppgifter kunde kanske i fortsättningen erbjuda en plattform för nya aktörer, men detta kräver ett aktivt samarbete med företagen och dessutom måste incitament för informationsdelning bestämmas. Vidare borde

klientdatalagen godkännas så fort som möjligt för att lagstiftningsstatusen för uppgifterna i datalagret för egna uppgifter ska klargöras.

I fråga om strategiprocessen lyftes det internationella perspektivet fram allt tydligare, liksom även vikten av att intensifiera EU-samarbetet och klargöra rollerna särskilt med ANM och KM. Även ur internationellt perspektiv bör det förvaltningsövergripande samarbetet intensifieras, så att informationshanteringen inom social- och hälsovården utvecklas som en del av den övriga offentliga förvaltningen och inte bildar en separat silo. I verkställandet av strategin bör man i fortsättningen bättre beakta även näringslivets behov. Om lagförslaget om sekundär användning av social- och hälsovårdsinformation godkänns innebär det att gruppen användare av denna information blir både avsevärt större och mångsidigare.

En nyckelfråga med tanke på den strategiska måluppfyllelsen är emellertid hur personalen och medborgarna inskolas i den nya typen av utnyttjande av information. Man bör i fortsättningen satsa betydligt mer på att utöka utbildningen, kommunikationen och medvetenheten. Etiska frågor och frågor som rör integritetsskydd i anslutning till utnyttjande av information diskuteras allt oftare på nationell nivå, och det vore därför viktigt ur medborgarnas synvinkel att dessa frågor beaktas även i strategin för utnyttjande av social- och hälsovårdsinformation, framför allt i verkställandet av strategin.

8 Sammandrag av utvärderingen

Utvärderingen visar huvudsakligen att strategins innehåll och målsättningar alltjämt är mycket aktuella och att de största problemen hänför sig till verkställandet och till ledningen och styrningen av detta. Det saknas en gemensam delad färdplan och ett utvecklingskontinuum för verkställandet. Med anledning av strategins verkställande natur är det mycket viktigt att också fastställa mekanismer för hur riktningen för verkställandet av strategin kan uppdateras regelbundet. Nu stöder strategiprocessen inte förmågan att reagera på förändringar på ett tillräckligt sätt. Strategin är för mycket av en engångsprodukt och separerad från verkställandet.

Utvärderingsresultaten ger vid handen att strategin utarbetades för att stöda den modell som stakades ut i den föregående social- och hälsovårdsreformen, och sloandet av den modellen har medfört vissa utmaningar i verkställandet. Man har inte helt klarat av att knyta verkställandet till den nuvarande landskaps- och vårdreformen. Dessutom är de resurser som strategin kräver starkt bundna till reformen. Dessa faktorer har bidragit till att verkställandet har framskridit långsamt.

Det är svårt att utvärdera vilket genomslag resultaten av verkställandet har, eftersom de flesta åtgärderna alltjämt är i inledningskedet. Detta beror delvis på avsaknaden av mätare för målen och åtgärderna. Om man verkligen vill utvärdera genomslaget måste man först förstå och konkretisera den förändring som eftersträvas med hjälp av mätare. Majoriteten av de intervjuade konstaterade att man arbetar bra och organiserat i enskilda projekt, men att projekten delvis är fristående. Det att beredningen av lagstiftningen har framskridit trögt har påverkat genomförandet av åtgärderna. I intervjuerna kom det också fram att den oklara nationella styrningen har bromsat upp åtgärdernas framskridning.

Strategin behandlar fortfarande utnyttjandet av social- och hälsovårdsinformation på ett rätt så IKT-baserat sätt och fokuserar på att utveckla informationsunderlaget. Det verkliga genomslaget uppnås dock genom en förändring av verksamheten och tillvägagångssätten. För närvarande upplevde en del av de intervjuade att det finns en risk för att informationssystemen förändras utan att verksamheten förändras på samma gång. För att resultaten ska uppnås bör åtgärderna sammanlänkas tydligare med reformen av verksamheten och servicesystemet.

Medan strategin utarbetades var målet att stöda utvecklingen av servicesystemet i riktning mot ett funktionellt integrerat serviceekosystem. Ett sådant system byggs inte upp endast med hjälp av nationella åtgärder, utan det föds ur den helhet som utgörs av alla tjänster. Nationellt sett är det förnuftigt att utveckla tjänster, så länge de bara

fungerar som en del av ett ekosystem. För tillfället påminner åtgärderna om slutna system, till vilka andra tjänster svårligen kan kopplas. IKT-lösningar har i sig inget värde, utan värdet föds nära klienten och bildas av fungerande tjänster, medborgarens förändrade roll, den yrkesutbildade personalens nya handlingssätt och en förändring i ledningen. Detta kräver att aktörerna på fältet engageras, vilket vissa av de intervjuade anser att nu har glömts bort.

Många av de intervjuade övervägde också till vilka delar framskridningen har skett uttryckligen tack vare denna strategi och till vilka delar den kan bero på något annat eller på andra styrande dokument eller aktörer. Denna bedömning försvåras av att finansieringen av utveckling av social- och hälsovårdsinformation är splittrad, ingen nämnvärd finansiering har reserverats för själva verkställandet av strategin, de strategiska målen inte har mätts och uppföljningen av verkställandet inte är systematisk.

Utvärderingsresultaten är helt i linje med de enkäter som gjorts inom ramen för projektet STePS 2.0.⁷⁸⁹¹⁰. Dessa enkäter gav följande centrala resultat:

- Ledningen av social- och hälsovården lider av brist på information, tillgången till och användbarheten av information är svag och realtidsinformation används ytterst litet.
- En enkät visar att i 76 procent av sjukvårdsdistrikten och hälsovårdscentralerna har hela personalen fått utbildning i dataskydd.
- I alla organisationer inom den offentliga hälso- och sjukvården använde den yrkesutbildade personalen ifjol elektronisk certifiering i Kanta-tjänsterna. Av sjukvårdsdistrikten uppgav 71 procent och av hälsovårdscentralerna 55 procent att de använde elektroniska certifikat också t.ex. vid inloggning i patientdatasystemet.

⁷ <https://thl.fi/fi/-/digi-tieto-paatyy-heikosti-johtamisen-tueksi-sosiaali-ja-terveydenhuollossa> (hämtat 5.11.2018)

⁸ <https://thl.fi/fi/-/laakarit-vaihtavat-edelleen-paljon-potilastietoa-paperilla> (hämtat 5.11.2018)

⁹ <https://thl.fi/fi/-/potilas-ja-asiakastietojarjestelmien-toimivuus-paranee-hitaasti-ammattilaisten-antama-kouluarvosana-7-> (hämtat 5.11.2018)

¹⁰ <https://thl.fi/fi/-/terveydenhuollon-tietojarjestelmat-ovat-entista-alykkaampia-auttavat-jopa-diagnoosin-tekemisessa> (hämtat 5.11.2018)

- En dryg tredjedel av alla läkare inom primärvården använde ännu år 2017 papper varje dag eller varje vecka vid utbytet av information om patienter. Sedan 2010 har emellertid användningen av papper minskat avsevärt. Orsaken är att läkarna är missnöjda med den elektroniska tillgången till information.
- Läkarna anser att patient- och klientdatasystemens funktion har förbättrats något under de senaste åren men att det fortfarande finns mycket rum för förbättring. I en färsk enkät fick de använda informationssystemen något under 7 som skolbetyg av läkarna.
- Informationssystemen inom hälso- och sjukvården har utvecklats snabbt under de senaste åren, och de är till allt större hjälp i vården av patienterna. Systemen hjälper t.ex. att planera vilken typ av vård som lämpar sig bäst för en patient. Enligt THL:s enkät hade 10–20 procent av de offentliga organisationerna inom socialvården system som var kopplade till beslutsfattandet år 2017.
- Hela hälso- och sjukvården har redan anslutits till Kanta-tjänsterna, vilket gör det möjligt att utnyttja patientuppgifter från både den offentliga och den privata sektorn i vården. Socialvårdsorganisationerna började ansluta sig till Kanta-tjänsterna våren 2018.

Utvärderingen gav ur olika perspektiv en översikt över hur strategin och verkställandet av den ser ut. I intervjuerna framhölls att social- och hälsovårdssektorn när det gäller informationshantering har fungerat som vägvisar för både den strategiska planeringen och den operativa utvecklingen. Trots att verkställandet har varit förknippat med vissa utmaningar har utvecklingen av informationshanteringen förlöpt rätt positivt under strategiperioden, och strategin i sig har befast informationshanteringsens betydelse på bred front bland aktörerna inom social- och hälsovården.

Strategin bereddes år 2014 och omvärlden har förändrats radikalt sedan dess. Digitaliseringen, den artificiella intelligensen och andra trender har börjat diskuteras i offentligheten först efter att strategin publicerades. Strategin är således uppenbarligen en produkt av sin tid, men trots det är dess innehåll och mål alltjämt mycket aktuella. Deras betydelse har t.o.m. ökat efter att strategin publicerades. De klientorienterade serviceekosystemen, digitaliseringen, den artificiella intelligensen och ledningen genom information realiseras inte utan att de strategiska målen uppfylls.

9 Rekommendationer

Centrala uppdateringsbehov har identifierats i strategins innehåll, i verkställandet och i hela strategiprocessen. En del av rekommendationerna är beroende av strategins ställning, medan en del gäller utnyttjandet av social- och hälsovårdsinformation överlag och bör beaktas även om ingen egentlig uppdatering av strategin görs.

Strategins ställning: För tillfället har strategin en helt fristående ställning och framtiden är något oklar. Det bör bestämmas vilken betydelse strategin ska ha i fortsättningen, och den bör länkas ihop med och stöda en större helhet (SHM:s strategi). Strategins målsättningar är alltså mycket aktuella, och innehållet är huvudsakligen bra. Strategin är rätt så känd, den är begriplig och den anses allmänt taget vara framgångsrik. Strategins betydelse har emellertid minskat under den senaste tiden, och dess ställning under trycket från övrig styrning ter sig oklar för aktörerna. Det behövs särskilda åtgärder för att strategin i fortsättningen ska kunna fungera som ett dokument som styr utvecklingen. Strategins betydelse bör betonas bl.a. i beredningen av landskaps- och vårdreformen, och det bör satsas på kommunikationen om strategin och verkställandet.

Utveckla strategiprocessen: Strategiprocessen bör utvecklas så att den stöder förmågan att reagera på förändringar. För tillfället klarar man inte av att beakta de stora förändringarna i omvärlden eller nya tekniska trender när det gäller att bestämma riktningen för verkställandet. En kontinuerlig uppdatering av strategin och uppföljning av dess framskridning bör utvecklas. För att stöda detta bör nödvändiga mekanismer tas in i strategiprocessen. Målen för strategiprocessen och den förändring som eftersträvas bör konkretiseras med hjälp av mätare. Mätarna stöder också den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av framskridningen. Vidare gör mätarna det möjligt att skapa en gemensam situationsbild till stöd för styrningen och utvecklingen av informationshanteringen.

Omorganisera verkställandet: En ny ägare bör fastställas för verkställande av strategin. Denna ska ha till uppgift att säkerställa införandet av projekthanteringsverktyg och en systematiserad uppföljning av verkställandet. Genomförandeplanen bör uppdateras och det bör beskrivas tydligare vad som eftersträvas i framtiden (förtydligad vision) och på vems initiativ samt hur målbilden ska nås. Till dessa delar borde man identifiera hurdana resurser verkställandet kräver och pejla dessa realistiskt mot de befintliga resurserna. Utan tillräckliga resurser kan problemen med verkställandet inte lösas.

Prioritera verkställandet: Verksställandet av strategin bör tydligare indelas i faser. Samtidigt borde de olika åtgärderna omprioriteras för att man ska kunna säkerställa

att utvecklingsarbetet framskrider och att resurser allokeras till kritiska åtgärder. Utifrån denna fasindelning och prioritetsordning bör en gemensam och delad färdplan för verkställandet skapas för att beskriva utvecklingens kontinuum. Detta gör det lättare att gestalta verkställandet som helhet och förbättrar de regionala utvecklingsprojektens ställning i förhållande till den nationella utvecklingen. Alla centrala intressentgrupper bör engageras i arbetet mot den gemensamma visionen.

Tydligare styrstrukturer: Ett ägande på strategisk och taktisk nivå bör definieras i processen för verkställande, och arbetsfördelningen bör diskuteras. Det vore viktigt med tanke på styrningen av den strategiska planeringen och verkställandet att delegationen för elektronisk informationshantering inom social- och hälsovården får en etablerad ställning. Dessutom kräver den taktiska planeringen en tydlig ansvarig aktör och ägare av verkställandet. Dessa ska tillsammans med de centrala intressentgrupperna säkerställa den strategiska planeringen och styrningen, garantera ett enhetligt operativt verkställande och bestämma en taktik för hur målbilden ska uppnås. Den beroendekarta som sammanställts i samband med beredningen av strategin bör uppdateras för att förtydliga rollerna särskilt för nya aktörer och för andra styrande riktlinjer.

Utveckla samordningen av finansieringen: Finansieringen av utvecklingen av informationshanteringen inom social- och hälsovården är utspridd mellan många olika aktörer som styrs av flera dokument. Hela finansieringsmodellen bör förtydligas, och det bör förhandlas med de olika aktörerna om en gemensam riktning på högre nivå, prioriteringsområden i utvecklingen och målsättningar. Separata utvecklingsstöd borde kanaliseras centraliserat t.ex. till fenomenbaserade program.

Från möjliggörare till realiserade möjligheter: Verkställandets innehåll bör uppdateras framför allt för att utnyttjandet av information ska kopplas till förnyandet av servicesystemet. För tillfället är strategin starkt fokuserad på en IKT-baserad utveckling utan någon som helst koppling till förnyandet av servicesystemet. Tyngdpunkten i utvecklingsarbetet bör i fortsättningen ligga mer på att realisera möjligheter. Utan en förändring i verksamheten kommer resultatens effekt inte att uppnås. Detta kräver ett omfattande samarbete både mellan de nationella och de regionala aktörerna och mellan verksamheten och tekniken. Tekniken bör inte bestämma vilka funktioner som används, utan förändringen ska utgå från verksamheten.

Social- och hälsovårdsinformationen som en del av det omgivande samhället: Utnyttjandet av social- och hälsovårdsinformationen bör göras till en del av det omgivande samhället. I framtiden strävar man efter att allt mer utnyttja information över sektorgränserna. Varje förvaltningsområde kommer inte längre att betrakta klienten bara från sin egen silo, utan klienten ses som en helhet. Detta syns tydligt bl.a. i utvecklingen av den fenomenbaserade offentliga förvaltningen, såsom finansministeriets utvecklingsarbete kring livshändelser. Fenomenbaserad förvaltning betonar

systemtänkandet och utnyttjandet av information i klientorienterade situationsbilder, där social- och hälsovården utgör bara en del av informationsunderlaget. Social- och hälsovårdsinformationen kan utnyttjas i utformningen av situationsbilder ur både medborgarens och servicesystemets perspektiv. Situationsbilderna gör det möjligt att följa upp utvecklingen av objektets tillstånd och välfärd på ett övergripande och kontextbundet sätt.

Från produktionsfokus till klientfokus: Ett klientorienterat tänkande bör i framtiden synas tydligare i utvecklingen av informationshanteringen inom social- och hälsovården. Servicesystemet bör ses ur klientens perspektiv och klientens roll bör förnyas. Elektroniska tjänster i sig gör inte verksamheten klientorienterad, utan det som krävs är en bättre gemensam användning av social- och hälsovårdsinformation (människan betraktas som en helhet) och att gemensamma verksamhetsmodeller utvecklas över sektorgränserna. En klientorienterad verksamhet förutsätter också att sådana serviceekosystem för välfärd utformas där det inte borde ha någon betydelse ur klientens synvinkel vem serviceproducenten är. Det som har betydelse är att klientinformationen följer med klienten från en tjänst till en annan. Detta förutsätter att företagen och de privata serviceproducenterna engageras och får en starkare roll.

Integritetsskydd och etiska frågor: I strategins innehåll och i verkställandet bör det läggas mer vikt vid att säkerställa medborgarnas integritetsskydd och vid etiska frågor som uppstår i och med nya tekniska lösningar. I framtiden när bl.a. den artificiella intelligensen utvecklas bör förvaltningen kunna svara på och ange riktlinjer i etiska frågor i anslutning till utnyttjande av social- och hälsovårdsinformation. Arbetet bör främjas också i samarbete med hela statsförvaltningen. MyData och dess möjligheter bör i framtiden allt mer styras in på att utveckla utnyttjandet och användningen av information. Genom att stärka klientens rättigheter får man metoder för att skapa klientorienterade situationsbilder över sektorgränserna.

Mer utbildningssamarbete: De borde satsas allt mer på utbildning av den yrkesutbildade personalen i framtiden. Samarbetet med UKM och utbildningsorganisationerna bör intensifieras. Med tanke på uppfyllandet av de strategiska målen är det kritiskt hur den yrkesutbildade personalen inskolats i den nya typen av utnyttjandet av information och hur registreringsförfarandena förenhetligas och vidareutvecklas.

Ledning genom information är inte bara teknik: Strategin framhåller till mycket stor del att de tekniska möjliggörande faktorerna och informationsunderlaget ska utvecklas. Ledning genom information kräver dock också ett nytt tänkande inom ledningen och en förmåga att utnyttja information som en del av ledningen. Av denna anledning bör det i fortsättningen satsas hårt också på förändringsutbildningen av ledningen och på utvecklingen av en modell för tänkandet.

Engagera intressentgrupperna: I samband med verkställandet av strategin har intressentgruppernas delaktighet minskat, och detta har medfört en lindrig förtroendekris mellan de olika aktörerna. I fortsättningen bör det satsas på att engagera aktörerna på fältet, föra en gemensam diskussion och förankra strategin på fältet för att styra utvecklingsarbetet.

Beakta nya tekniska trender: Strategiprocessen borde i fortsättningen främja beaktandet av nya tekniska trender. De mest kritiska uppdateringsbehoven med tanke på utnyttjandet av information gäller bl.a. artificiell intelligens, robotik och avancerad analys. Dessa områden främjas redan av SHM, men det vore viktigt att de knyts till verkställandet av strategin.

Bilagor

Bilaga 1. Slutrapport om enkätundersökningen Utnyttja social- och hälsovårdsinformationen 31.10.2018

Bilaga 2. SHM, klusteranalys av webbenkäten 7.11.2018

Bilaga 3. De intervjuade personerna

A photograph of three people sitting at a table in a meeting room. On the left, a man with glasses and a beard is smiling. In the center, a woman is laughing. On the right, a man with a beard and glasses is looking towards the woman. They are sitting at a wooden table with a grey cushioned bench. A white text box is overlaid on the bottom half of the image.

Utnyttja social- och hälsovårdsinformationen 2020 - strategiundersökning

Slutrapport 31.10.2018

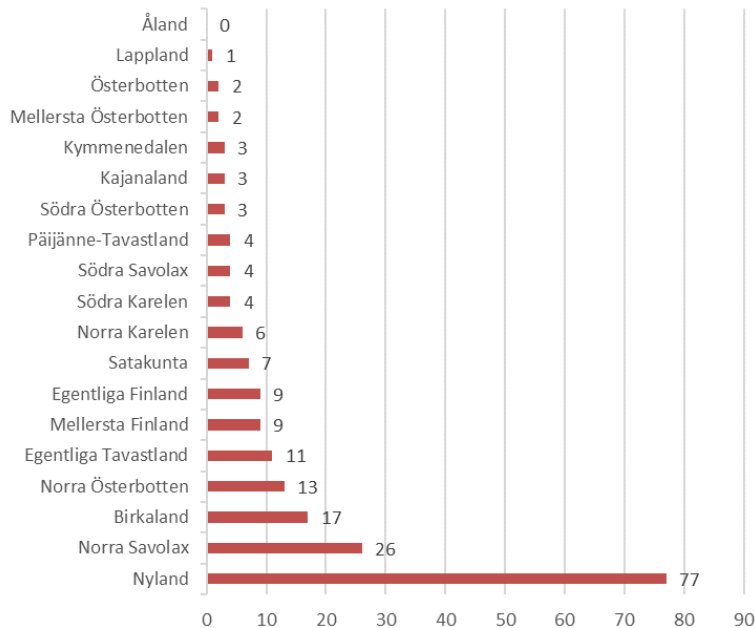
Sammanfattning

- **Enkäten öppnats 18.9.2018**
- **Enkäten stängts 22.10.2018**
- **Sammanlagt 201 svar**
 - På finska: 196 st.
 - På svenska: 5 st.
- **Svaren per strategikorg:**
 - Medborgaren 49 st.
 - Den yrkesutbildade personalen och servicesystemet 42 st.
 - Bearbetning av information och ledning genom information 36 st.
 - Styrning av och samarbete kring informationshanteringen 27 st.
 - Infostruktur 19 st.

Q1: I vilket landskap bor du?

- Svar: 201, passerade: 0

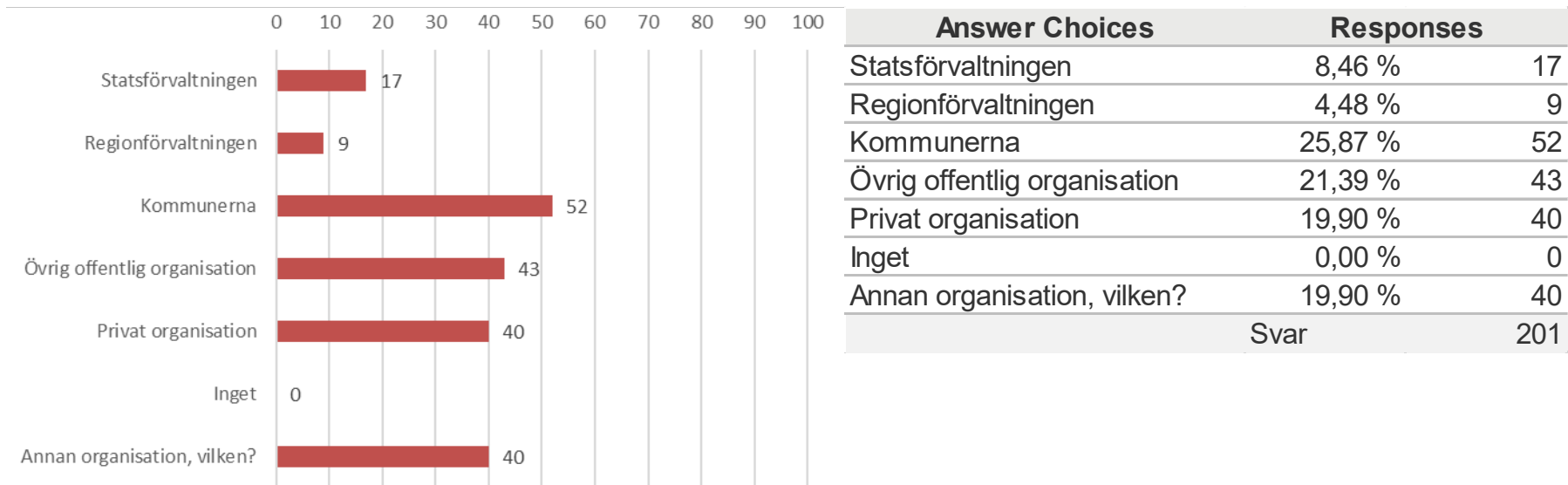

Answer Choices	Responses	
Nyland	38,31 %	77
Norra Savolax	12,94 %	26
Birkaland	8,46 %	17
Norra Österbotten	6,47 %	13
Egentliga Tavastland	5,47 %	11
Mellersta Finland	4,48 %	9
Egentliga Finland	4,48 %	9
Satakunta	3,48 %	7
Norra Karelen	2,99 %	6
Södra Karelen	1,99 %	4
Södra Savolax	1,99 %	4
Päijänne-Tavastland	1,99 %	4
Södra Österbotten	1,49 %	3
Kajanaland	1,49 %	3
Kymmenedalen	1,49 %	3
Mellersta Österbotten	1,00 %	2
Österbotten	1,00 %	2
Lappland	0,50 %	1
Åland	0,00 %	0
Svar		201

Q2: I vilken typ av organisation arbetar du?

- Svar: 201, passerade: 0

Q2: I vilken typ av organisation arbetar du?

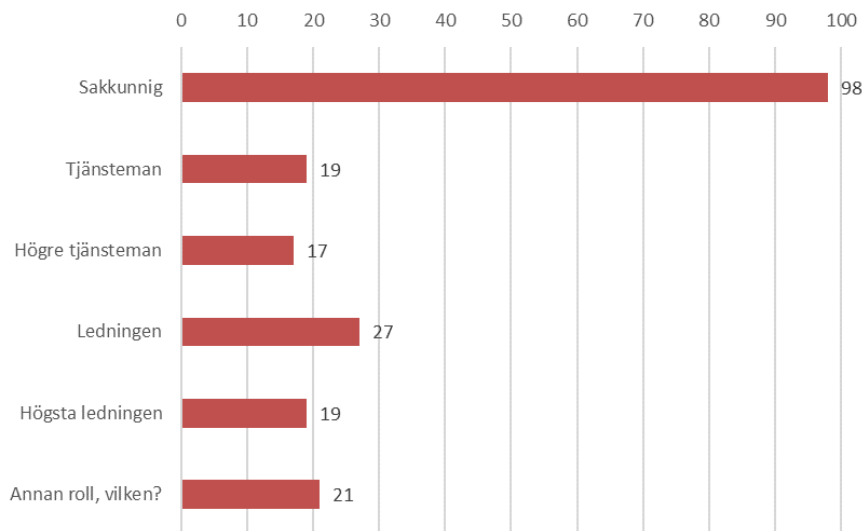
- **Annan, vilken?**

Eksote, Pensionerad, Församling, HNS, Offentligt bolag, Offentligt affärsverk, Organisation, Organisation, Organisation, Organisation, Organisation, Organisation, Organisation, kaltoinkohdellut ry, FPA, FPA, Samkommun, Samkommun, Samkommun, Kys, Spetsprojekt, Förbund, Landskapsberedning, Mm, Eget företag, Undervisningsbranschen, Församling, Siun Sote, Organisation inom det sociala, Soteyhdistys, THKY, Sjukpensionerad, Arbetslös, Förening, Förening, Förening, Förening, Enskild kommuninvånare, allmännyttig stiftelse, Universitet

Q3: I vilken roll svarar du på frågorna i enkätundersökningen?

- Svar: 201, passerade: 0

Answer Choices	Responses	
Sakkunnig	48,76 %	98
Tjänsteman	9,45 %	19
Högre tjänsteman	8,46 %	17
Ledningen	13,43 %	27
Högsta ledningen	9,45 %	19
Annan roll, vilken?	10,45 %	21
Svar		201

Q3: I vilken roll svarar du på frågorna i enkätundersökningen?

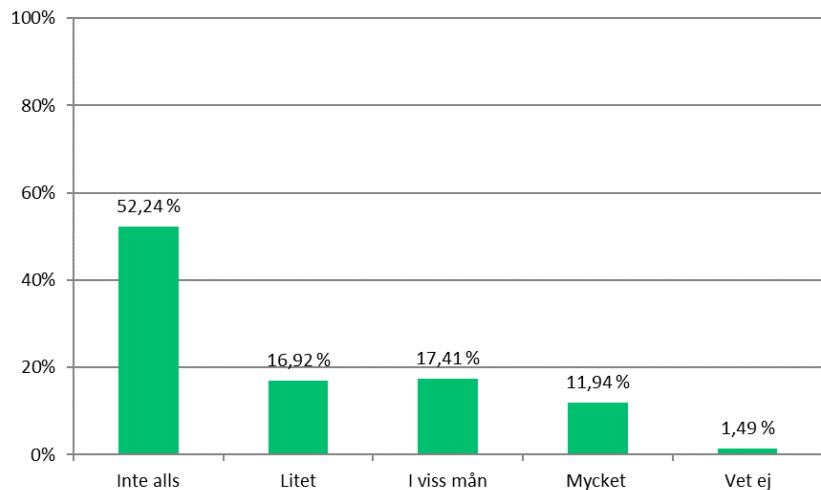
- **Annan, vilken?**

Kund, Biträdande, ex vd, Förtroendevald, projektarbetare, person som blivit misshandlad, Medborgare, Medborgare, medborgare, Medborgaraktivist, tidigare anställd från förbunds nivå, Medborgare, Kommuninvånare
Mm, Ägare-företagare, Lärare, Lärare, forskare, social- och hälsovårdsvetenskapsstuderande, sjukpensionär, anställd, anställd..institutgrad, Privatperson/kund

Q4: I hur hög mån har du deltagit i beredningen av strategin?

- Svar: 201, passerade: 0

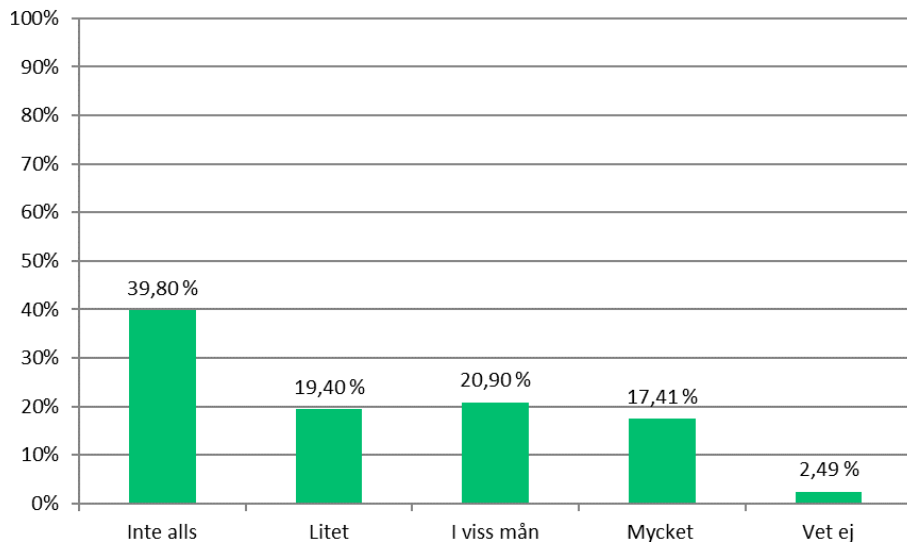

Answer Choices	Responses
Inte alls	52,24 % 105
Litet	16,92 % 34
I viss mån	17,41 % 35
Mycket	11,94 % 24
Vet ej	1,49 % 3
Svar 201	

Q5: I hur hög mån har du deltagit i verkställandet av strategin?

- Svar: 201, passerade: 0

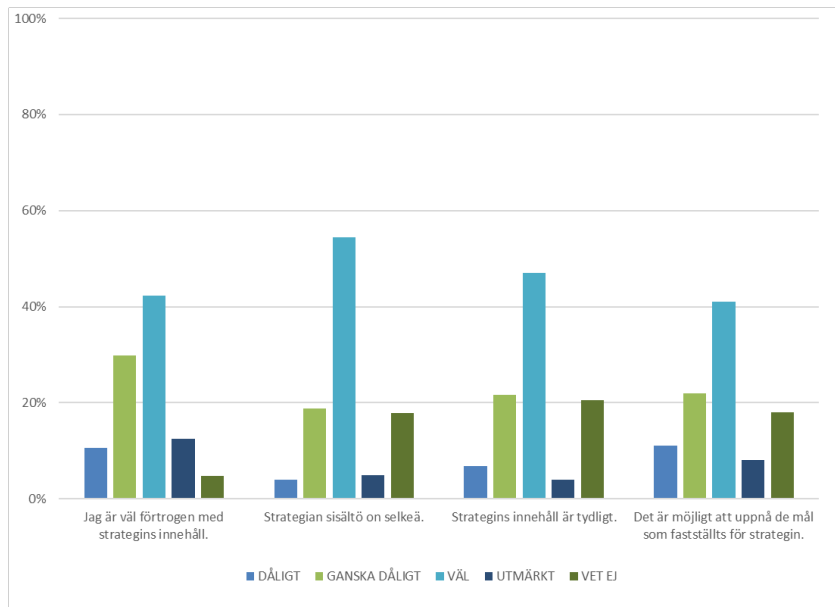

Answer Choices	Responses	Count
Inte alls	39,80 %	80
Litet	19,40 %	39
I viss mån	20,90 %	42
Mycket	17,41 %	35
Vet ej	2,49 %	5
Svar		201

Q6: Bedöm hur väl varje påstående beskriver utarbetandet av strategin.

• Svar: 104, passerade: 97

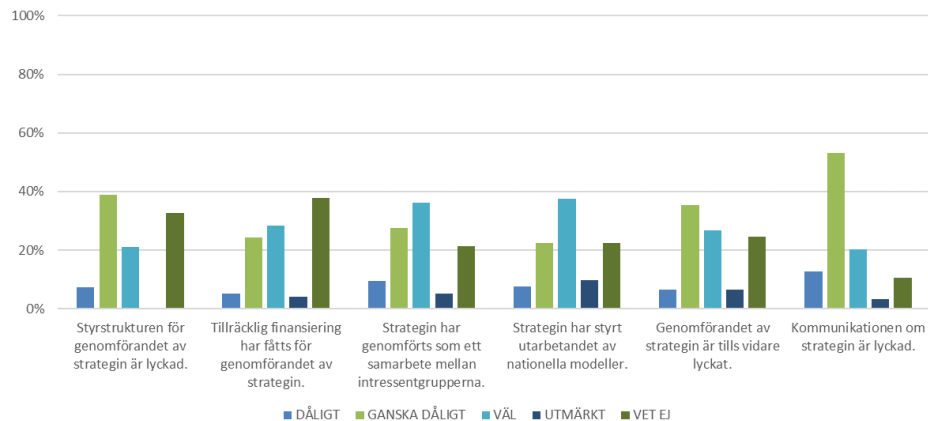

	DÅLIGT	GANSKA DÅLIGT	VÄL	UTMÄRKT	VET EJ	Total	Weighted Average
Jag är väl förtrogen med strategins innehåll.	10,58 %	11 29,81 %	31 42,31 %	44 12,50 %	13 4,81 %	5 104	2,47
Strategian sisältö on selkeä.	3,96 %	4 18,81 %	19 54,46 %	55 4,95 %	5 17,82 %	18 101	2,25
Strategins innehåll är tydligt.	6,86 %	7 21,57 %	22 47,06 %	48 3,92 %	4 20,59 %	21 102	2,07
Det är möjligt att uppnå de mål som fastställts för strategin.	11,00 %	11 22,00 %	22 41,00 %	41 8,00 %	8 18,00 %	18 100	2,1

Q7: Bedöm hur väl påståendet beskriver strategins genomförande.

- Svar: 95, passerade: 106

Styrstrukturen för genomförandet av strategin är lyckad.

Tillräcklig finansiering har fått för genomförandet av strategin.

Strategin har genomförts som ett samarbete mellan intressentgrupperna.

Strategin har styrt utarbetandet av nationella modeller.

Genomförandet av strategin är tills vidare lyckat.

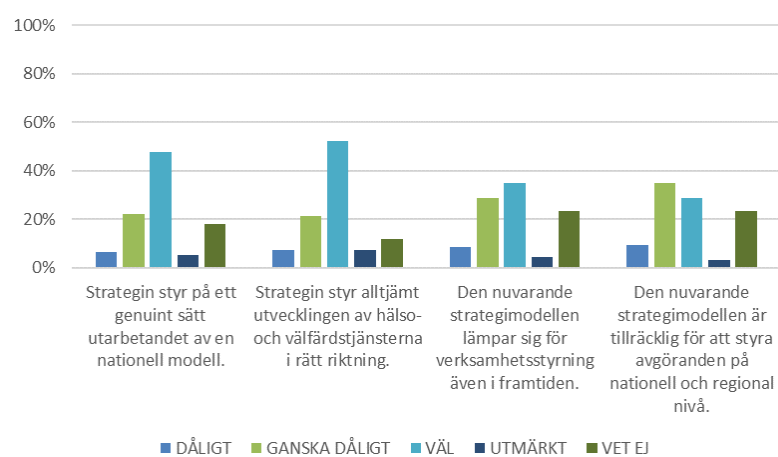
Kommunikationen om strategin är lyckad.

	DÅLIGT	GANSKA DÅLIGT	VÄL	UTMÄRKT	VET EJ	Total	Weighted Average
Styrstrukturen för genomförandet av strategin är lyckad.	7,37 %	7 38,95 %	37 21,05 %	20 0,00 %	0 32,63 %	31 95	1,48
Tillräcklig finansiering har fått för genomförandet av strategin.	5,26 %	5 24,21 %	23 28,42 %	27 4,21 %	4 37,89 %	36 95	1,56
Strategin har genomförts som ett samarbete mellan intressentgrupperna.	9,57 %	9 27,66 %	26 36,17 %	34 5,32 %	5 21,28 %	20 94	1,95
Strategin har styrt utarbetandet av nationella modeller.	7,53 %	7 22,58 %	21 37,63 %	35 9,68 %	9 22,58 %	21 93	2,04
Genomförandet av strategin är tills vidare lyckat.	6,45 %	6 35,48 %	33 26,88 %	25 6,45 %	6 24,73 %	23 93	1,84
Kommunikationen om strategin är lyckad.	12,77 %	12 53,19 %	50 20,21 %	19 3,19 %	3 10,64 %	10 94	1,93

Q8: Bedöm hur väl påståendet beskriver strategins framtid.

• Svar: 94, passerade: 107

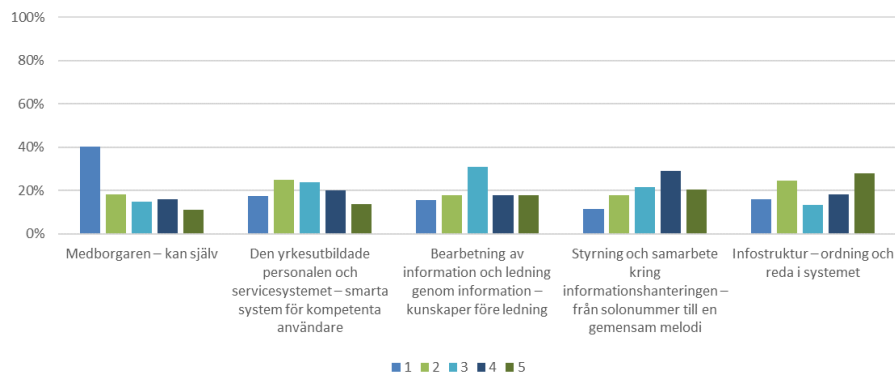

	DÅLIGT	GANSKA DÅLIGT	VÄL	UTMÄRKT	VET EJ	Total	Weighted Average
Strategin styr på ett genuint sätt utarbetandet av en nationell modell.	6,38 %	6 22,34 %	21 47,87 %	45 5,32 %	5 18,09 %	17 94	2,16
Strategin styr alljämt utvecklingen av hälso- och välfärdstjänsterna i rätt riktning.	7,45 %	7 21,28 %	20 52,13 %	49 7,45 %	7 11,70 %	11 94	2,36
Den nuvarande strategimodellen lämpar sig för verksamhetsstyrning även i framtiden.	8,51 %	8 28,72 %	27 35,11 %	33 4,26 %	4 23,40 %	22 94	1,88
Den nuvarande strategimodellen är tillräcklig för att styra avgöranden på nationell och regional nivå.	9,57 %	9 35,11 %	33 28,72 %	27 3,19 %	3 23,40 %	22 94	1,79

Q9: I vilket strategiskt tema har man lyckats bäst? Ordna temana så att verkställandet i det första temat har lyckats bäst enligt din bedömning.

• Svar: 89, passerade: 112

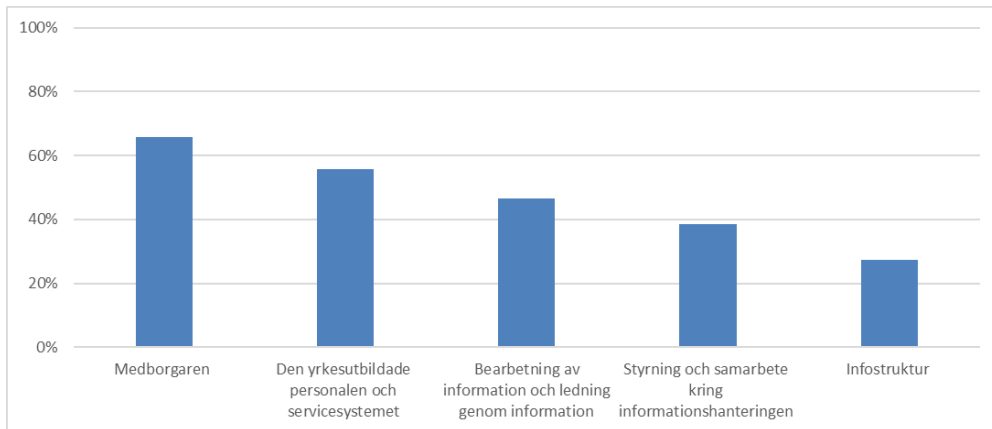

	1	2	3	4	5	Total	Score					
Medborgaren – kan själv	40,24 %	33	18,29 %	15	14,63 %	12	15,85 %	13	10,98 %	9	82	3,61
Den yrkesutbildade personalen och servicesystemet – smarta system för kompetenta användare	17,50 %	14	25,00 %	20	23,75 %	19	20,00 %	16	13,75 %	11	80	3,13
Bearbetning av information och ledning genom information – kunskaper före ledning	15,38 %	12	17,95 %	14	30,77 %	24	17,95 %	14	17,95 %	14	78	2,95
Styrning och samarbete kring informationshanteringen – från solonummer till en gemensam melodi	11,39 %	9	17,72 %	14	21,52 %	17	29,11 %	23	20,25 %	16	79	2,71
Infostruktur – ordning och reda i systemet	15,85 %	13	24,39 %	20	13,41 %	11	18,29 %	15	28,05 %	23	82	2,82

Q10: Vilket av strategitemana vill du bedöma? (Välj 1–5 teman)

- Svar: 88, passerade: 113

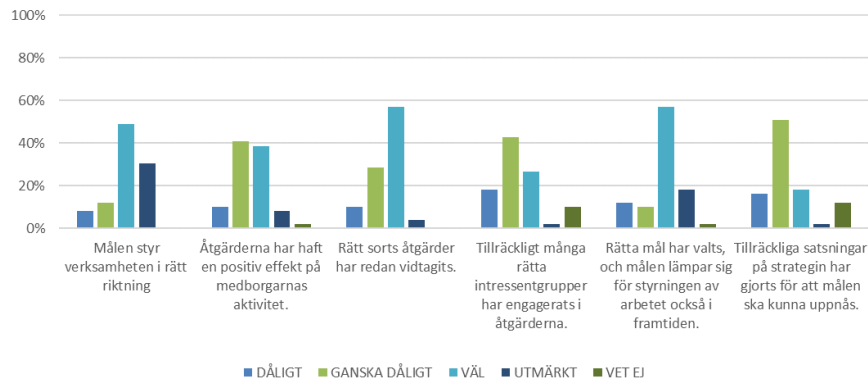

Answer Choices	Responses	
Medborgaren	65,91 %	58
Den yrkesutbildade personalen och servicesystemet	55,68 %	49
Bearbetning av information och ledning genom information	46,59 %	41
Styrning och samarbete kring informationshanteringen	38,64 %	34
Infostruktur	27,27 %	24
Svar		88

Q11: Bedöm hur väl påståendet beskriver strategin Medborgaren.

• Svar: 49, passerade: 152

	DÅLIGT	GANSKA DÅLIGT	VÅL	UTMÄRKT	VET EJ	Total	Weighted Average
Målen styr verksamheten i rätt riktning	8,16 %	4 12,24 %	6 48,98 %	24 30,61 %	15 0,00 %	0 49	3,02
Åtgärderna har haft en positiv effekt på medborgarnas aktivitet.	10,20 %	5 40,82 %	20 38,78 %	19 8,16 %	4 2,04 %	1 49	2,51
Rätt sorts åtgärder har redan vidtagits.	10,20 %	5 28,57 %	14 57,14 %	28 4,08 %	2 0,00 %	0 49	2,55
Tillräckligt många rätta intressentgrupper har engagerats i åtgärderna.	18,37 %	9 42,86 %	21 26,53 %	13 2,04 %	1 10,20 %	5 49	2,43
Rätta mål har valts, och målen lämpar sig för styrningen av arbetet också i framtiden.	12,24 %	6 10,20 %	5 57,14 %	28 18,37 %	9 2,04 %	1 49	2,88
Tillräckliga satsningar på strategin har gjorts för att målen ska kunna uppnås.	16,33 %	8 51,02 %	25 18,37 %	9 2,04 %	1 12,24 %	6 49	2,43

Q11: Bedöm hur väl påståendet beskriver strategin Medborgaren.

- **Berätta kort vilka utvecklingsåtgärder som borde vidtas inom strategitemat Medborgaren.**
- Åtminstone i projektet för det virtuella sjukhuset har omfattande tjänster för elektronisk kommunikation mellan patienten och personalen redan tagits fram (digihoitopolku och omapolku). Tjänsten är generisk och skapad för alla sjukvårdsdistrikt. Nu gäller det att säkerställa att den lösning som skapats inom ramen för projektet inte blir föremål för silotänkande på nytt på grund av att projektet avslutats. Man kan redan se tecken på en sådan utveckling, då alla bara tänker på sina egna pengar/egna lösningar. Med hjälp av projektfinansiering skapades tjänsten genom genuint samarbete, men nu finns det en klar risk för att silotänkandet växer fram igen. Väsentliga tjänster konkurrensutsätts separat i olika sjukvårdsdistrikt och implementeras på en generisk plattform; inte så att den som utvecklat tjänsten konkurrensutsätter den på nationell nivå och på så sätt sparar tid och pengar för annan utveckling. Inom den specialiserade sjukvården är de digitala vårdstigarna en pärla, som man med fördel kan utgå från i de andra punkterna i strategin, en kundspecifik helhetsplan, valfrihet, nationell nivå t.ex. i fråga om Kanta-tjänsten.
- Det där med att bestämma kundens serviceplan i Kanta-tjänsten är närmast ett dåligt skämt. Men antagligen får man det fixat via UNA senare.
- Kundens process måste planeras exakt och kontaktytorna mellan olika funktioner och aktörer måste beaktas.
- Tillgängligheten till digitala tjänster såsom den egna hälsomappen är tills vidare svag. De borde fungera lika pålitligt på alla plattformar. Det är svårt att logga in. Det bästa sättet att lösa problemen vore pilotförsök för utmanande målgrupper. Det är svårt redan för den som har grundläggande digitala färdigheter, och supporten borde bestå av omedelbar telefonservice.

Q11: Bedöm hur väl påståendet beskriver strategin Medborgaren.

- ekosystemet bör öppnas mer och aktörerna inkluderas i större utsträckning (inte bara stora utvecklingsprojekt)
- Det borde produceras verktyg för medborgarna, dvs. serviceställen för medborgarna och styrning av dessa.
- De s.k. "digitala övergivna" bör beaktas i utvecklingen, dvs. den tiondedel som av olika orsaker hamnar utanför de elektroniska tjänsterna (eget val, egna färdigheter ...).
- Lagstiftning som medför möjligheter, inga onödiga begränsningar.
- Med tanke på barn och unga är inte social- och hälsovårdsplanerna som helhet tillräckliga, utan också bildningsväsendets planer och planerna för hela familjen är väsentliga. Det arbete som bl.a. arbetsgruppen Yksi lapsi, yhteinen tilannekuva utför och kontaktytstänkandet borde synas tydligare i strategin.
- Mer kommunikation! Medborgarna bör inkluderas i verksamheten.
- Organisationerna måste engageras bättre.
- Det är bäst att utveckla en sak i taget, inte allting på en gång. Med andra ord göra en sak i taget färdig för användning.
- Det gäller att skapa en handlingsmodell som faktiskt utgår från medborgarens perspektiv. Alla modeller hittills bygger på förvaltningens perspektiv och är dessutom starkt organisations- och datasystemorienterade.
- Lösningarnas effekt måste undersökas med betydligt större krafttag än hittills. Och prioriteringarna måste justeras utifrån resultaten.
- Klara digitala servicestigar, helst bara en stig där man hittar allt.
- Aktiv information på klarspråk, mer information och ännu mer information.

Q11: Bedöm hur väl påståendet beskriver strategin Medborgaren.

- Idén bakom utnyttjandet av social- och hälsovårdsinformationen är bra. Läkaren eller socialarbetaren ser lätt en sammanfattning av patientuppgifterna och kan ge patienten bättre vård. Det är också motiverat att informationen används för forskning. Läkarvetenskapen utvecklas och allt effektivare behandlingar och läkemedel uppträffas för olika sjukdomar. Men problemet med insamlingen av social- och hälsovårdsinformationen är i dagens läge bristen på integritetsskydd. I den fortsatta utvecklingen av strategin borde särskild vikt fästas vid detta. Medborgaren ska ha rätt att kontrollera sina egna uppgifter. Till exempel borde det i Mina Kanta-sidorna införas logguppgifter, som anger inte bara var uppgifterna har använts och granskats, men också vem som har använt uppgifterna. Förvägande av denna synlighet har motiverats med en hänvisning till den yrkesutbildade personalens integritetsskydd. Men i Kanta-tjänsten är det ju inte fråga om deras personliga angelägenheter utan om deras arbete som yrkesutbildade i branschen. Dessutom skulle logguppgifterna inte vara synliga för den stora allmänheten utan alltid endast för den enskilda medborgaren på hans eller hennes egen skärm. Medborgarna vill knappast visa sina uppgifter offentligt, utan de vill endast förvissa sig om att uppgifterna inte används t.ex. för osakligt snokande. Det är lätt att snoka fram t.ex. en släktings eller grannes uppgifter i Kanta-tjänsterna. Synliga logguppgifter skulle fungera som skrämselförhållande för att minska och förhindra att uppgifter missbrukas, eftersom risken att bli fast är 100 %. Ännu om det där med integritetsskydd: har medborgarna möjlighet att om de så vill hemlighålla sina egna uppgifter inom en viss enhet? I nuläget kan de ju hindra att de syns t.ex. vid en annan hälso- och sjukvårdsenhet. Hur kan integritetsskyddet säkerställas när informationen används för forskningsändamål? Ännu en aspekt: Ingen har frågat medborgarna om de vill att deras social- och hälsovårdsinformation ska samlas i nationella register, och ingen kan vägra låta sina uppgifter bli införda i registren. Man är tvungen att finnas där vare sig man vill det eller inte. Finns det information eller undersökningar om hur medborgarna i andra europeiska länder förhåller sig eller skulle förhålla sig till ett nationellt register som byggs upp av deras social- och hälsovårdsuppgifter?

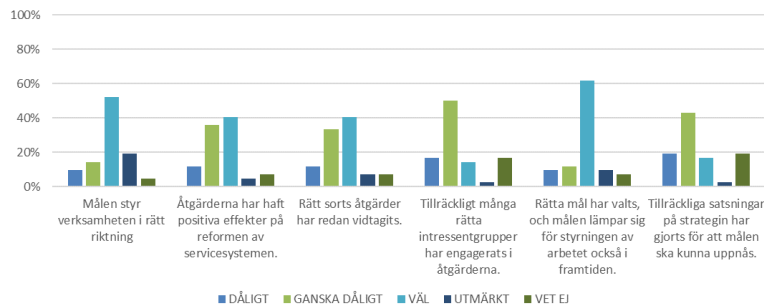
Q11: Bedöm hur väl påståendet beskriver strategin Medborgaren.

- Temat och styrningen av det är alltför splittrat.
- Man har glömt alla grupper med särskilda behov, såsom de som redan pensionerat sig från arbetslivet och personer med nedsatt funktionsförmåga (alla åldrar).
- Starkare nationell styrning och gemensam lagstiftning.
- Starkare lansering och implementering, satsningar på den funktionella förändringen, krav på att nationella tjänster ska kunna användas också i tjänster som bygger på valfrihet (planering mellan de privata och de offentliga organisationerna, tillhandahållarens krav), stark medborgarkommunikation och vidareutveckling av tjänsterna till stöd för lanseringen. Den klientspecifika helhetsplanen ska vara klar före år 2021!
- Ännu effektivare kommunikation och delaktighet bland medborgarna. Dessutom mer omfattande verksamhetsförändringsstöd för den yrkesutbildade personalen.
- Man har helt glömt bort att beakta döva som använder teckenspråk, dövblinda, personer med nedsatt hörsel, personer med talstörning och andra grupper! En plan har gjorts t.ex. av Norra Savolax förbund, men arbetet går inte framåt eftersom döva personer som använder teckenspråk bättre klarar av att själv planera och identifiera sina behov än en person med normal hörsel som inte alls förstår sig på dessa personers värld. Grupperna med särskilda behov har helt glömts bort!!! Ingen jämlikhet; tillgängligheten stampar på stället. Det kommer att uppstå problem.
- Samarbetet, enhetliga förfaranden, informationens verkliga rörlighet och inloggningen.

Q12: Bedöm hur väl påståendet beskriver strategin Den yrkesutbildade personalen och servicesystemet.

• Svar: 42, passerade: 159

■ DÅLIGT ■ GANSKA DÅLIGT ■ VÄL ■ UTMÄRKT ■ VET EJ

	DÅLIGT	GANSKA DÅLIGT	VÄL	UTMÄRKT	VET EJ	Total	Weighted Average
Målen styr verksamheten i rätt riktning	9,52 %	4 14,29 %	6 52,38 %	22 19,05 %	8 4,76 %	2 42	2,0
Åtgärderna har haft positiva effekter på reformen av servicesystemen.	11,90 %	5 35,71 %	15 40,48 %	17 4,76 %	2 7,14 %	3 42	2,0
Rätt sorts åtgärder har redan vidtagits.	11,90 %	5 33,33 %	14 40,48 %	17 7,14 %	3 7,14 %	3 42	2,0
Tillräckligt många rätta intressentgrupper har engagerats i åtgärderna.	16,67 %	7 50,00 %	21 14,29 %	6 2,38 %	1 16,67 %	7 42	2,0
Rätta mål har valts, och målen lämpar sig för styrningen av arbetet också i framtiden.	9,52 %	4 11,90 %	5 61,90 %	26 9,52 %	4 7,14 %	3 42	2,0
Tillräckliga satsningar på strategin har gjorts för att målen ska kunna uppnås.	19,05 %	8 42,86 %	18 16,67 %	7 2,38 %	1 19,05 %	8 42	2,0

Q12: Bedöm hur väl påståendet beskriver strategin Den yrkesutbildade personalen och servicesystemet.

- **Berätta kort vilka utvecklingsåtgärder som borde vidtas inom strategitemat Den yrkesutbildade personalen och servicesystemet.**
- Genuint social- och hälsovårdssamarbete. Alla borde införas i samma register så att varje medborgare kan vårdas i samarbete och som en helhet.
- De olika elektroniska systemen har lyckligtvis införts stegvis för den yrkesutbildade personalen. Interoperabiliteten mellan de olika aktörerna utvecklas fortfarande - bra så. Såsom t.ex. de elektroniska fakturorna till FPA.
- Med tanke på barn och unga borde personalen inom social- och hälsovården och personalen inom bildningstjänsterna samarbeta mer, och t.ex. klientplaner som uppgjorts för ett och samma barn borde kunna delas. Ett internt samarbete inom social- och hälsovården är inte tillräckligt eftersom barn i allmänhet inte omfattas av social- och hälsovården, utan de är hemma, i skolan, eller deltar i småbarnsfostran, och tjänsterna bör föras till dem alltid när det är möjligt. Social- och hälsovårdstjänsterna borde uppfattas som stödtjänster som möjliggör en smidig vardag för familjen och skolgång för barnet. Vidare borde hela familjens klientförhållanden och planer kunna hanteras gemensamt så att man också i tjänsterna för vuxna beaktar barn och personer som är beroende av de vuxnas försörjning. Det räcker inte att tjänsterna är interoperabla inom social- och hälsovården, utan de ska passa in i klientens vardag.
- Ett nationellt beslut om att alla aktörer faktiskt ska involveras på nationell nivå.
- Nationell styrning och gemensamma datainnehåll. Ingen utveckling sker utan tvingande krav.
- Utvecklingsresurserna har varit för knappa. Mer statlig styrning och stora nationella projekt. Det leder till enhetliga handlingsmodeller och fungerande system.
- Lagstiftningen framskrider inte (lagen om sekundär användning, klientdatalagen), och dessutom blir utkasten allt sämre (förslaget om ett gemensamt social- och hälsovårdsregister i klientdatalagen omintetgjordes i skuggan av GDPR). Man borde nog kunna prestera bättre.

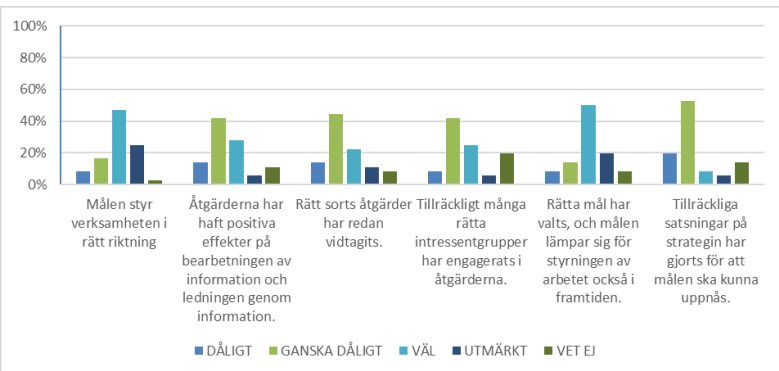
Q12: Bedöm hur väl påståendet beskriver strategin Den yrkesutbildade personalen och servicesystemet.

- För många splittrade informationssystem och alltför strikt dataskydd hindrar ett samhällsansvarsfullt utnyttjande av informationen.
- Alltför många frågor blir hängande i luften när det gäller vilka resurser som ska användas för att dessa även goda mål ska nås.
- Samma som ovan. Man måste värna om de lösningar som produceras nu i anslutning till utvecklingsprojekten för att det ovannämnda ska bli möjligt. Nyckelpersonerna i de konkreta projekten måste höras bättre i strategiarbetet. För tillfället går ledningens tid till social- och hälsovårds-/bolags-/projektfrågor i stället för till konkreta handlingar. Klyftan mellan SHM och de konkreta serviceutvecklarna är ganska stor.
- Samma svar som jag skrev i listan ovan. Språkliga rättigheter, grupper med särskilda behov o.d.
- Den yrkesutbildade personalen inom social- och hälsovården har datasystem som stöd för sitt arbete och dess verksamhetsprocesser. ☺ Det behövs en stark satsning på interoperabiliteten mellan olika system. På basanvändarnivå (social- och hälsovårdspersonal) kan det vara tvunget att använda flera olika system parallellt (ibland så många som fem), som inte fungerar sinsemellan. Mindre arbetstid läggs på egentligt klient-/patientarbete.
- De åtgärder som räknas upp i temat har med undantag av stödet för beslutsfattandet genomförts rätt så anspråkslöst och blivit överskuggade av de övriga temana. Så gott som inga lösningar har kunnat erbjudas till stöd för den yrkesutbildade personalens praktiska arbetet.
- Inom detta tema borde man göra en ombedömning av startläget. Även här har man försökt göra allt på en gång. Ett dåligt exempel är datalagret, i fråga om vilket det råder många olika uppfattningar om vad man har åstadkommit osv. Utgångsläget ska vara att involvera och höra den yrkesutbildade personalen och datasystemsleverantörerna. Det är faktiskt de som "bygger upp" åtgärderna inom det här temat.
- Dialogen mellan primärvården och den specialiserade sjukvården har glömts bort. Kontakten till företagshälsovården och informationsflödet till såväl primärvården som den specialiserade sjukvården har inte fått tillräcklig mycket uppmärksamhet.
- Ett system t.ex. för delning och registrering av klientuppgifter, ett gemensamt system för social- och hälsovårdstjänsterna.

Q13: Bedöm hur väl påståendet beskriver strategin

Bearbetning av information och ledning genom information.

- Svar: 36, passerade: 165

	DÅLIGT	GANSKA DÅLIGT	VÅL	UTMÄRKT	VET EJ	Total	Weighted Average
Målen styr verksamheten i rätt riktning	8,33 %	3 16,67 %	6 47,22 %	17 25,00 %	9 2,78 %	1 36	2,97
Åtgärderna har haft positiva effekter på bearbetningen av information och ledningen genom information.	13,89 %	5 41,67 %	15 27,78 %	10 5,56 %	2 11,11 %	4 36	2,58
Rätt sorts åtgärder har redan vidtagits.	13,89 %	5 44,44 %	16 22,22 %	8 11,11 %	4 8,33 %	3 36	2,56
Tillräckligt många rätta intressentgrupper har engagerats i åtgärderna.	8,33 %	3 41,67 %	15 25,00 %	9 5,56 %	2 19,44 %	7 36	2,86
Rätta mål har valts, och målen lämpar sig för styrningen av arbetet också i framtiden.	8,33 %	3 13,89 %	5 50,00 %	18 19,44 %	7 8,33 %	3 36	3,06
Tillräckliga satsningar på strategin har gjorts för att målen ska kunna uppnås.	19,44 %	7 52,78 %	19 8,33 %	3 5,56 %	2 13,89 %	5 36	2,42

Q13: Bedöm hur väl påståendet beskriver strategin Bearbetning av information och ledning genom information.

- **Berätta kort vilka utvecklingsåtgärder som borde vidtas inom strategitemat Bearbetning av information och ledning genom information.**
- Det finns ännu inte tillräckligt med "verktyg" för sekundär användning av information.
- Data som behövs för vård-, cancerregistret och andra motsvarande anmälningar borde kunna sökas direkt i Kanta-tjänsterna/den personuppgiftsansvarige. Inga separata anmälningar i framtiden. Registreringen av patienthanteringsinformation i Kanta-tjänsten måste påskyndas för att ovanstående ska kunna genomföras.
- Revideringen av lagstiftningsgrunden har dröjt oförlåtligt länge, konsekvenserna för den informationsbaserade ledningen och användningen av information för forskningsändamål är betydande. Det behövs åskådlighet, finansiering, inspiration och en överföring av verkställandet från administrativa arbetsgrupper till dem som i praktiken genomför verksamheten.
- Bägge åtgärderna är ogenomförda, det finns inga resurser. De borde alltså genomföras.
- Nu när man får uppgifter från tjänsterna för patienter och den yrkesutbildade personalen i enhetligt format är också detta möjligt, förutsatt att man samtidigt värnar om och utvecklar sådant som redan har skapats. Satsningarna på detta har hittills i sig varit svaga, men samtidigt tillräckliga, eftersom det lönar sig att härefter satsa mer just på detta område.
- Det gäller att beakta varifrån denna information kommer, dvs. vem som producerar den!! En stor del av helheten skapas av registreringar som görs av dem som utför grundarbetet. Många av de senaste datainsamlingssystemen (t.ex. AvoHilmo, Kanta) ökar antalet "klickningar" i grundarbetet, och de skärpta dataskyddsförordningarna verkar ha samma effekt. Det här tycker jag är viktigt att ta i beaktande.

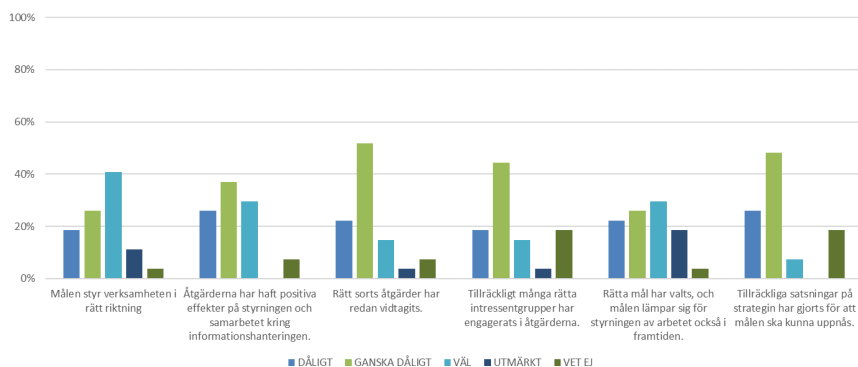

Q13: Bedöm hur väl påståendet beskriver strategin Bearbetning av information och ledning genom information.

- Lagstiftningsarbetet om sekundär användning av social- och hälsovårdsinformation borde slutföras och lagen träda i kraft den 1 januari 2019.
- Åtgärderna inom temat har inte kunnat genomföras så att målen skulle ha nåtts. Lagstiftningens framskridning är ett bevis på detta. Även förändringen av serviceproduktionen så att också information som innehas av aktörer utanför social- och hälsovårdssektorn kunde utnyttjas torde fortfarande vara rätt så dåligt planerad.
- Även i detta fall krävs en starkare nationell styrning. Mer information till de kommunala sektorerna och tvång att styra dem i en enhetligare riktning. Det behövs också övervakning och kontroll.
- Även här behövs det nationell styrning och riksomfattande riktlinjer.
- Man glömmer att döva som använder teckenspråk måste kunna anställas även i fortsättningen. Det här är viktigt, och expertisen syns som ett resultat av utvecklingsarbetet. Det är viktigt att främja anställningen av döva, eftersom de har kunnande, vilja och knowhow!
- Enkel ansvarsstruktur, bättre och långsiktigare projektering.
- Förståelse för att datasystemen och tekniken inte kan producera "bearbetning av information" särskilt väl, om informationen och begreppen inte är harmoniserade. Allra först behövs det resurser för harmoniseringen av informationen och begreppen, och sedan ska arbetet genomföras.

Q14: Bedöm hur väl påståendet beskriver strategin Styrning av och samarbete kring informationshanteringen.

• Svar: 27, passerade: 174

	DÅLIGT	GANSKA DÅLIGT	VÅL	UTMÄRKT	VET EJ	Total	Weighted Average
Målen styr verksamheten i rätt riktning	18,52 %	5 25,93 %	7 40,74 %	11 11,11 %	3 3,70 %	1 27	2,56
Åtgärderna har haft positiva effekter på styrningen och samarbetet kring informationshanteringen.	25,93 %	7 37,04 %	10 29,63 %	8 0,00 %	0 7,41 %	2 27	2,26
Rätt sorts åtgärder har redan vidtagits.	22,22 %	6 51,85 %	14 14,81 %	4 3,70 %	1 7,41 %	2 27	2,22
Tillräckligt många rätta intressentgrupper har engagerats i åtgärderna.	18,52 %	5 44,44 %	12 14,81 %	4 3,70 %	1 18,52 %	5 27	2,59
Rätta mål har valts, och målen lämpar sig för styrningen av arbetet också i framtiden.	22,22 %	6 25,93 %	7 29,63 %	8 18,52 %	5 3,70 %	1 27	2,56
Tillräckliga satsningar på strategin har gjorts för att målen ska kunna uppnås.	25,93 %	7 48,15 %	13 7,41 %	2 0,00 %	0 18,52 %	5 27	2,37

Q14: Bedöm hur väl påståendet beskriver strategin Styrning av och samarbete kring informationshanteringen.

- **Berätta kort vilka utvecklingsåtgärder som borde vidtas inom strategitemat Styrning av och samarbete kring informationshanteringen.**
- Mer konkretisering och styrning. Målen är bra, men de borde omsättas i praktiken.
- Utbildning bör ordnas vid universiteten och yrkeshögskolorna på varje nivå. Det räcker inte med bara fortbildning. Utbildningsorganisationernas ledning har inte tillräckligt med information. De vet inte vad man borde veta om detta område. Hela utvecklingsområdet i sig identifieras inte, vilket innebär att ingen talar för denna utbildning.
- Allting är för komplicerat. Det ska vara enkelt och åskådligt.
- Dessa mål är mycket allmänna. På kostnadssidan borde man sammanställa kostnadsuppgifterna på befolkningsbasis t.ex. för barn och unga, och uppföljningen av social- och hälsovårdssektorns och bildningsväsendets gemensamma kostnader borde möjliggöras (barnbudgetering, jfr det arbete som utfördes delvis av LAPE-projektet i Norra Österbotten). Indikatorerna för uppföljning av barns och ungas välfärd är inkonsekvent och t.o.m. förvrängd om man ser på statsrådsnivå, t.ex. om man ser till styrhelheten för landskaps- och vårdreformen. Alkohol, narkotika, tobaksrökning och motion är återkommande frågor, men mänskliga relationer är inte med i tillräcklig grad trots att psykiska problem är den största folkhälsosjukdomen bland barn och unga. Det behövs en gemensam nationell referensram för uppföljning av barns och ungas välfärd. Uppföljningen t.ex. i styrningen av social- och hälsovårdssektorn utgår alltför mycket från serviceutbudet. Man borde bättre kunna identifiera behoven och de faktorer som styr efterfrågan. I den nationella styrningen borde man tänka mer klientgruppsspecifikt, t.ex. enligt konceptet barn och unga, personer i arbetsför ålder, seniorer. Då blir styrningen och informationshanteringen på ett genuint sätt mer klientcentrerad.
- Det har satsats mycket på finansieringen, det finns en operativ organisering, men den strategiska riktningen och styrningens åskådlighet är svag.

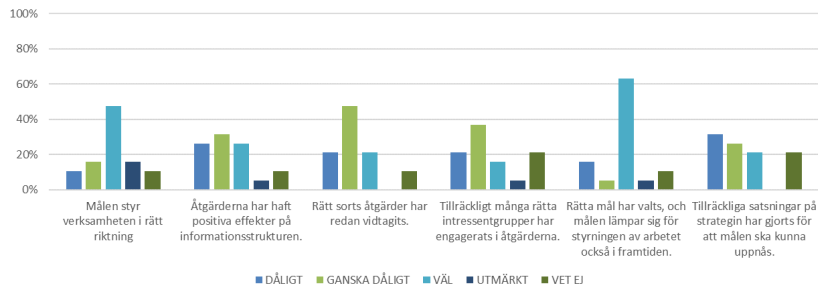
Q14: Bedöm hur väl påståendet beskriver strategin Styrning av och samarbete kring informationshanteringen.

- Engagemang och en gemensam melodi är vad som behövs, och möjligheten till solonummer borde minimeras. Starkare riksomfattande styrning.
- Man har överlag offrat alltför mycket tid och pengar på social- och hälsovårdsreformen, både på statlig nivå och i olika projekt. Vi har redan t.ex. i projektet för ett virtuellt sjukhus skapat sådana tjänster som inte skulle behöva blandas in i valfrihets- och landskapsmodellen på något sätt. Tvärtom har den där landskapsmodellen medfört och medför fortfarande onödig byråkrati och silon i den skalbara digitala lösningen.
- Riktlinjerna för och beredningen av social- och hälsovårdsreformen med alla dess onödiga statliga bolag samt FM:s osakkunniga pysslande har skapat ett totalt kaos på fältet, som redan från början var oöverskådligt.
- Det fungerar verkligen dåligt, eftersom en tvåspråkig döv person blev arbetslös. Det går nog inte framåt i och med de här förändringarna.

Q15: Bedöm hur väl påståendet beskriver strategin Infostruktur.

- Svar: 19, passerade: 182

	DÅLIGT	GANSKA DÅLIGT	VÄL	UTMÄRKT	VET EJ	Total	Weighted Average
Målen styr verksamheten i rätt riktning	10,53 %	2 15,79 %	3 47,37 %	9 15,79 %	3 10,53 %	2 19	3
Åtgärderna har haft positiva effekter på informationsstrukturen.	26,32 %	5 31,58 %	6 26,32 %	5 5,26 %	1 10,53 %	2 19	2,42
Rätt sorts åtgärder har redan vidtagits.	21,05 %	4 47,37 %	9 21,05 %	4 0,00 %	0 10,53 %	2 19	2,32
Tillräckligt många rätta intressentgrupper har engagerats i åtgärderna.	21,05 %	4 36,84 %	7 15,79 %	3 5,26 %	1 21,05 %	4 19	2,68
Rätta mål har valts, och målen lämpar sig för styrningen av arbetet också i framtiden.	15,79 %	3 5,26 %	1 63,16 %	12 5,26 %	1 10,53 %	2 19	2,89
Tillräckliga satsningar på strategin har gjorts för att målen ska kunna uppnås.	31,58 %	6 26,32 %	5 21,05 %	4 0,00 %	0 21,05 %	4 19	2,53

Q15: Bedöm hur väl påståendet beskriver strategin Infostruktur.

- **Berätta kort vilka utvecklingsåtgärder som borde vidtas inom strategitemat Infostruktur.**
- Det största problemet med infostrategin torde vara att den högra handen inte vet vad den vänstra handen gör.
- I det här fallet har planerna redan framskridit långt. De nationella riktlinjerna måste gälla alla för att digitaliseringen ska framskrida.
- Det måste satsas mer på samarbete och kommunikation.

Q16: Betygsätt strategins framgång.

- Svar: 71, passerade: 130

1 = DÅLIG	2	3	4	5	6	7	8	9	10 = UTMÄRKT	Total	Weighted Average										
7,04 %	5	4,23 %	3	8,45 %	6	7,04 %	5	12,68 %	9	19,72 %	14	26,76 %	19	8,45 %	6	5,63 %	4	0,00 %	0	71	5,56

5,56

Q17: Betygsätt vikten av att strategin är i kraft

- Svar: 71, passerade: 130

1 = DÅLIG	2	3	4	5	6	7	8	9	10 = UTMÄRKT	Total	Weighted Average										
5,63%	4	0,00%	0	1,41%	1	4,23%	3	1,41%	1	4,23%	3	14,08%	10	28,17%	20	28,17%	20	12,68%	9	71	7,63

Q18: På vilka möjliggörare eller utvecklingsmotorer borde utvecklingsinsatserna i fortsättningen riktas när det gäller informationshanteringen inom social- och hälsovården? (Välj de 1–5 alternativ nedan som du anser vara viktigast)

- Svar: 72, passerade: 129

	Answer Choices	Responses
Verktyg för den yrkesutbildade personalen – nya informationssystem som stöder de yrkesutbildades arbete (t.ex. lösningar för kundrelationshantering, prognostiserande analystjänster)		54,17 % 39
Utnyttjande av klienternas egna uppgifter – utveckla utnyttjandet av klienternas mätdata, sensoriska data och genetiska data		36,11 % 26
Stöd för förändringen i klientbeteendet – klienternas roll håller på att förändras och de behöver verktyg för självständiga och individualiserade tjänster		29,17 % 21
Klientorienterade serviceecosystem – utnyttja information över serviceområdes- och förvaltningsgränserna och utveckla verktyg som baserar sig på gemensam information (t.ex. en gemensam klientplan, delad situationsbild)		59,72 % 43
Big data och datasjöar – bearbetning av information kräver möjliggörande tekniska lösningar, såsom datasjöar, som samlar in uppgifter från operativa system så att de kan utnyttjas bättre		25,00 % 18
Digitaliseringen – handlingsmodellerna förnyas med hjälp av digitaliseringen		37,50 % 27
Nationella riktlinjer och helhetsarkitektur – förtydliga de nationella riktlinjerna för och styrningen av informationshanteringen och satsa på intensivare samordning, t.ex. gemensamma riktlinjer för hanteringen av klientuppgifter		36,11 % 26
Utnyttja de nationella datalagren – utveckla utnyttjandet av uppgifterna i de nationella datalagren effektivare, t.ex. när det gäller att dela klientuppgifter mellan olika organisationer		48,61 % 35
Lagstiftningen – utveckla lagstiftningen så att den stöder ett effektivare utnyttjande av information		44,44 % 32
Programrobotik och artificiell intelligens (AI) – lösningar för att automatisera den yrkesutbildade personalens rutinarbete, chatbottar, AI-lösningar som bygger på klientuppgifter, virtuella assistenter		18,06 % 13
Stöda förändringen av servicesystemet inom social- och hälsovården – utveckla lösningar för sekundär användning av information och för ledning genom information för att stöda ledningen av tillhandahållarna av social- och hälsovårdstjänster och utvecklingen av verksamheten		22,22 % 16
Dataskydd – utveckla klienternas möjlighet att bättre kontrollera hur deras egna uppgifter kan utnyttjas		16,67 % 12
Nya informationsrelaterade tekniker – på nationell nivå satsar man på att beakta nya tekniska trender såsom blockkedjor (block chain), plattformar för sensoriska data		11,11 % 8
Annat utvecklingsområde, vilket?		13,89 % 10

Q18: På vilka möjliggörare eller utvecklingsmotorer borde utvecklingsåtgärderna i fortsättningen riktas när det gäller informationshanteringen inom social- och hälsovården?

(Välj de 1–5 alternativ nedan som du anser vara viktigast)

- **Annat utvecklingsområde, vilket?**
- Fastställande av yrkespersonalens kunnande
- Tydlighet och åskådlighet Även denna enkät kunde vara åskådligare, flera hjälpfrågor så att man hänger med.
- En gemensam kundrelation och lägesbild inom offentliga sektorn ska möjliggöras Hela familjens kundrelation
- Medborgarens integritetsskydd till ett starkt element i informationshanteringen inom social- och hälsovården. Under punkten Dataskydd nämns detta i förbifarten, men det sägs inte tillräckligt tydligt och med eftertryck.
- Den nationella rapporteringen ska grunda sig på digitalt material och gemensam registrering.
- Varför inte utvecklas till att betala också ersättning i pengar till dem som drabbas, i stället för allt "prat".
- De språkliga rättigheterna måste tillgodoses, de som använder teckenspråk måste beaktas
- Vad göra med den 20 % av befolkningen som inte kan och aldrig kommer att lära sig använda datateknik?
- Den tekniska integrationen är helt obefintlig. Det är onödigt att föreställa sig att strategin kan realiseras, då den teknik som finns i bakgrunden är från 1980- och 1990-talet, samt till vissa delar från början av 2000-talet.
- Testplattformverksamhet inom hälsoindustrin (ett bredare begrepp än datapool eller biobank).

Q19: Blev något osagt? Dela med dig av dina tankar eller ge respons.

- De nationella och internationella bestämmningarna av interoperabiliteten har fortfarande inte slutförts. Detta gäller i synnerhet bestämmningarna av data.
- Alla objekt som nämns under punkt 15 är viktiga och de måste kunna prioriteras. Vidare bör betydligt mer resurser allokeras till genomförandet av strategiarbetet på nationell nivå och uppföljningen av detta.
- Det finns många viktiga punkter. De medborgare som använder teckenspråk glöms ofta bort, och man är inte tillräckligt lyhörd för deras behov, inte ens via medborgaraktivismen. De anställda har stora påverkansmöjligheter.
- Ett imponerande nationellt projekt, såsom regeringens spetsprojekt, kunde ge strategiområdena en bra boost. Nu finns det för litet information, informationsflödet löper trögt och områdena utvecklas separat från varandra. Det behövs en stark nationell styrning och ett lindrigt tvång i riktning mot strategins målsättningar.

Q19: Blev något osagt? Dela med dig av dina tankar eller ge respons.

- Det är viktigt att delta i arbetet med att tillämpa den tekniska utvecklingen på informationssystemen och informationshanteringen inom social- och hälsovårdssektorn. AI, robotiken, IoT, 5G m.m. är dock endast möjliggörande faktorer. Det räcker inte att bara vara med i "hype", utan det som behövs är visionär och praktisk tillämpning. Detta kan möjliggöras vid ministerierna och i strategierna på högre nivå, men i dessa uppstår inget verkligt mervärde och inga sådana idéer som behövs för utvecklingen.
- De olika användargrupperna i tjänsterna (inklusive medborgarna) måste tas med i planeringen av tjänsterna från första början, så att tjänsterna inte byggs upp endast på serviceproducenternas villkor. Användarna måste involveras också i planeringen och utvecklingen av dessa strategier! Det är ju precis det ni gör med hjälp av denna enkät. Ett stort tack för det!
- Jag anser att det hör till SHM:s ansvar att se till att fortsättningen efter projektperioderna löper på ett smart sätt. Det är viktigt att tjänsterna utvecklas på ett och samma ställe på nationell nivå och objektivt. Låt oss konkurrensutsätta gemensamma lösningar för alla så att inte samma pengar används separat i olika silon. Jag ser för tillfället stora risker med tanke på fortsättningen, men oavsett vem som driver utvecklingen vidare hoppas jag att den befintliga nationella helheten (i synnerhet de egna vårdstigarna och digitala vårdstigarna) inte demoleras. Den tekniska utvecklingen ska genomföras på ett ställe och under en ledning + aktörerna måste ha erfarenhet av hur man utvecklar digitala tjänster. PS: Namnet Sotedigi attraherar inte experter. Snälla ni, överväg ett namnbyte om det är meningen att det här i framtiden ska vara en relevant aktör i utvecklingen av nya tjänster.

Q19: Blev något osagt? Dela med dig av dina tankar eller ge respons.

- I egenskap av teknisk arkitekt har jag följt den här processen en längre tid och kan bara konstatera att de olika förvaltningsområdena i praktiken inte vet någonting om varandra och juristerna bara diskuterar sinsemellan om uppgifter får överlåtas eller inte ... Varje aktör syssla och pysslar på sitt eget håll och helhetsarkitekturen är bortom allt hopp vad gäller staten, landskapen och kommunerna. Det är dags för staten att fatta tyglarna och genom lagstiftning tvinga de olika aktörerna in på 2020-talet. För övrigt är det onödigt att drömma om Big Data och ekosystem, om endast en promille av all datamassa som ska överföras stöder dessa. För det första kunde man i social- och hälsovårdsfrågor genom lagstiftning tvinga all meddelandekommunikation in på 2020-talet, dvs. i REST/JSON-format, och glömma alla standarder från 1980- och 1990-talen. Då skulle strategin ha någon form av teknisk bas så att den kan genomföras.
- Datasjöar (Swiming lake) bör beaktas och inkluderas i planeringen av funktioner såsom UNA, SoteSigi, Fimana osv.
- Jag hoppas att vi lyckas med det här :)
- Ett samarbete med UKM behövs i frågor som gäller barns och ungas klientuppgifter och ledning genom information

5.3.2019

Utvärdering av strategin Utnyttja
social- och hälsovårdsinformation -
Webbenkät

Analys, sammandrag och slutsatser

PRESENTATION

- Denna presentation är en analys av resultaten i webbenkäten för utvärderingen av strategin Utnyttja social- och hälsovårdsinformation.
- Svaren har indelats i grupper med hjälp av en klusteralgorithm så att alla svar inom en och samma grupp är så likadana som möjligt och så att grupperna skiljer sig så mycket som möjligt från varandra med avseende på de svar de innehåller.
- Grupperna har förknippats med bakgrundsfaktorer som varit särskilt dominerande inom respektive grupp, t.ex. respondenternas organisation, läge eller roll. Den situationsbild som på så sätt har åstadkommit är ett resultat som bygger på halvtidsutvärderingen av strategin Utnyttja social- och hälsovårdsinformation.
- Utifrån svaren sammanställdes fem grupper. En av grupperna innefattade sådana respondenter som allra minst hade deltagit i beredningen och verkställandet av strategin och därmed inte var förtrogen med dess innehåll. De gav genomgående väldigt dåliga betyg i webbenkäten. Denna grupp inkluderades inte i analysen.

ENKÄTENS STRUKTUR

Allmän inledning

- Bakgrundsuppgifter
- Utvärdera hur strategin utarbetats och genomförts, framtidsbedömning
 - Värdesätt hur framgångsrika strategitemana är

Valbara svarsteman

- Medborgaren
- Den yrkesutbildade personalen och servicesystemet
- Bearbetning av information och ledning genom information
- Styrning av och samarbete kring informationshanteringen
- Infostruktur

Gemensam avslutning

- Betygsätt strategins framgång och vikten av att den är i kraft
- Utvecklingsmotorer och utvecklingssatsningar
 - Fri övrig respons

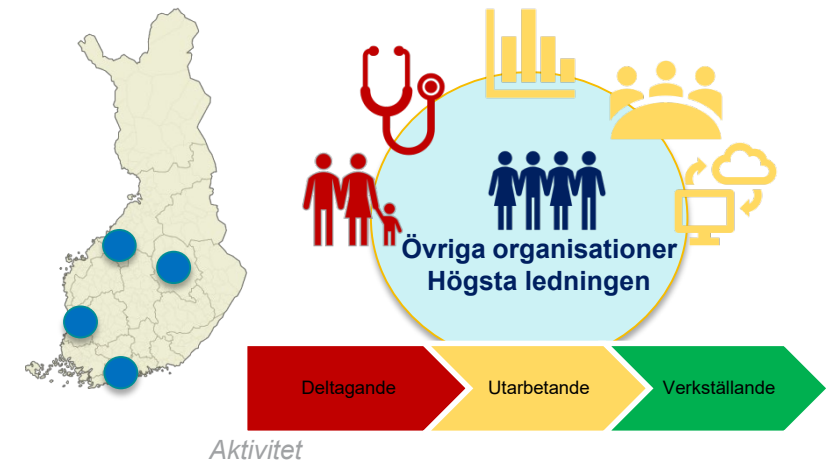

Analys per grupp

GRUPPEN ”KRITISKA YRKESUTBILDADE INOM INFORMATIONSBRANSCHEN”

- Denna grupp är relativt intresserad av alla teman, men mest intresserad av temana **Bearbetning av information och ledning genom information samt Styrning av och samarbete kring informationshanteringen.**
- Gruppen är också i viss mån intresserad av temat **Infostruktur.**
- Respondenterna är kritiskt inställda till alla teman i strategin, i synnerhet till temana Medborgaren och Den yrkesutbildade personalen och servicesystemet.
- Majoriteten av respondenterna kommer från övriga organisationer och företräder den högsta ledningen.
- De har deltagit i verkställandet av strategin men inte i utarbetandet av den.
- Geografiskt sett kommer de flesta av de engagerade från Nyland, Norra Savolax, Mellersta Österbotten och Satakunta.
- Denna grupp vill i **framtiden satsa särskilt på utnyttjandet av nationella databaser.**

GRUPPEN "INTRESSE FÖR BEFOLKNINGEN"

- Denna grupp har ett särskilt intresse för temat Medborgaren och ett ytterst litet intresse för temat Infostruktur.
- De har också gett temat Medborgaren som helhet ett bättre betyg än de andra temana. Temana Den yrkesutbildade personalen och servicesystemet och Styrning av och samarbete kring informationshanteringen är som helhet röda i denna grupp.
- Majoriteten av respondenterna är **företrädare för kommuner** och sakkunniga.
- Respondenterna har medverkat i de olika faserna av strategiprocessen.
- Geografiskt sett kommer respondenterna från Egentliga Finland, Egentliga Tavastland, Österbotten och Kymmenedalen.
- En övervägande liten andel av svaren kommer från Birkaland, Norra Savolax, Päijänne-Tavastland och Lappland.
- Denna grupp vill i **framtiden satsa särskilt på kundorienterade serviceekosystem.**

GRUPPEN "INTRESSE FÖR DE YRKESUTBILDADE OCH SERVICESYSTEMET"

- Denna grupp har ett särskilt intresse för temat **De yrkesutbildade och servicesystemet** och ett ytterst litet intresse för temat **Infostruktur**.
- Gruppen har förhållit sig kritisk till samtliga teman, särskilt temana **Medborgaren**, **Bearbetning av information** och **Styrning av och samarbete kring informationshanteringen**.
- Respondenterna består främst av sakkunniga från **regionförvaltningen** eller andra organisationer.
- De har egentligen inte deltagit i strategiprocessen.
- Geografiskt sett kommer de flesta respondenterna från **Egentliga Tavastland**, **Kajanaland** och **Södra Savolax**.
- En övervägande liten andel av svaren kommer från **Nyland**, **Södra Österbotten**, **Norra Karelen**, **Päijänne-Tavastland** och **Lappland**.
- Denna grupp vill i framtiden satsa särskilt på **kundorienterade serviceekosystem** och **den yrkesutbildade personalens verktyg**.

GRUPPEN ”NÖJDA ALLMÄNNA PÅVERKARE”

- Denna grupp är klart intresserad av alla teman och ger de bästa betygen för 4/5 teman.
- De är den enda gruppen som är klart intresserad också av temat Infostruktur.
- Respondenterna är i synnerhet sakkunniga eller högre tjänstemän och **de flesta kommer från statsförvaltningen** eller övriga organisationer.
- I denna grupp finns inga företrädare för kommuner och privata aktörer.
- Respondenterna kommer särskilt från Nyland, och majoriteten kommer från Birkaland, Mellersta Finland, Södra Savolax och Södra Karelen.
- De vill i framtiden satsa särskilt på **den yrkesutbildade personalens verktyg**.

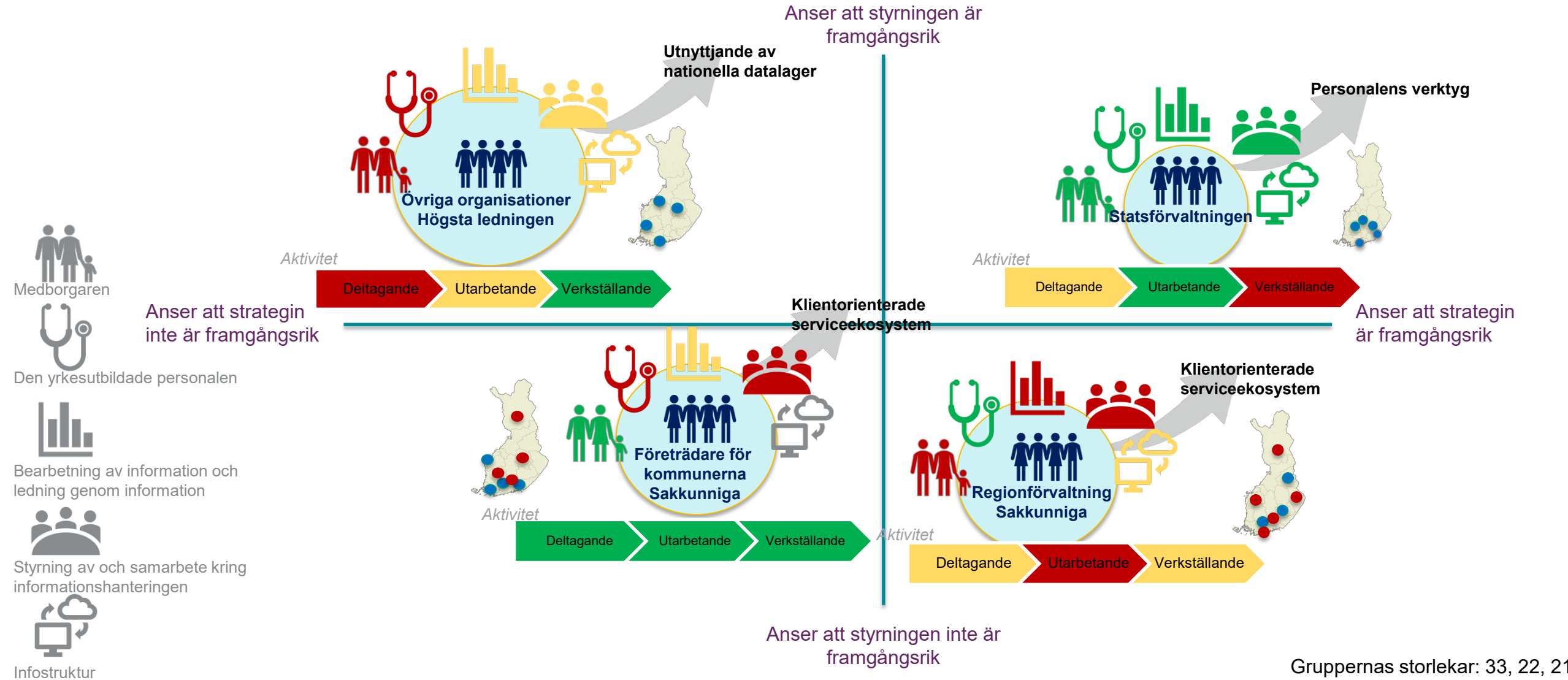

Sammandrag och slutsatser

I sammandraget har grupperna placerats i ett fyrfältsdiagram för att åskådliggöra skillnaderna mellan gruppernas bedömningar av strategins framgång och deras åsikter om hur styrningen har lyckats.

GRUPPERING AV RESPONDENTERNA UR PERSPEKTIVEN FÖR STYRNING OCH FRAMGÅNG

SLUTSATSER

- De som förhöll sig mest positivt till strategins och styrningens framgång var företrädarna för statsförvaltningen.
- De respondenter som var särskilt intresserade av temana Medborgaren och Den yrkesutbildade personalen och servicesystemet kom till största delen från kommunerna och regionförvaltningen, och de gav också dessa teman de bästa betygen. De förhöll sig kritiskt till strategin som helhet och var klart mindre belåtna med hur styrningen lyckats än företrädarna för statsförvaltningen.
- De som intresserade sig främst för temat Den yrkesutbildade personalen gav de allra sämsta betygen för temana Bearbetning av information och ledning genom information samt Styrning av och samarbete kring informationshanteringen.
- Den mest kritiska gruppen när det gäller strategins framgång kom från övriga organisationer. Respondenterna var genomgående kritiska i sina utvärderingar, men denna grupp var nöjdast med styrningen av strategin.
- Gruppernas åsikter om vilket delområde av genomförandet som lyckats bäst:
 - Företrädare för kommunerna: Den yrkesutbildade personalen och Infostruktur
 - Företrädare för regionförvaltningen: Bearbetning av information och ledning genom information
 - Företrädare för övriga organisationer: Styrning av och samarbete kring informationshanteringen
 - Företrädare för statsförvaltningen: Infostruktur

Utvecklingsåtgärder

Av utvecklingsåtgärderna har presenterats ett sammandrag, som utgör en sammanställning av alla fria textkommentarer i enkäten.

UTVECKLINGSÅTGÄRDER

- Klientens serviceplan
 - De digitala tjänsternas tillgänglighet och tillhandahållandet av verktyg, beaktandet av olikheter
 - Lösningssmodeller som stöder den yrkesutbildade personalens praktiska arbete
 - Satsningar på samarbetet med bildningsväsendet när det gäller barn och unga
 - **Satsningar på utbildning**
 - **Verktyg för sekundär användning**
 - Hanteringen av patientdata i Kanta-tjänsterna
 - Utnyttjandet av information när det gäller aktörer utanför social- och hälsovårdssektorn
 - **Harmonisering av uppgifter och begrepp**
- **Möjliggörande lagstiftning**
 - **Nationella riktlinjer, tydlig styrning och ett finansieringsflöde mellan social- och hälsovårdssektorn/bolaget/projektet och konkreta åtgärder**
 - **Enkel ansvarsstruktur, bättre och långsiktigare projektering**
 - Effektivt utnyttjande av resurser över silon
 - Lösningarnas genomslag bör tolkas mer ingående och prioriteringarna justeras utifrån det
 - Medborgarna och organisationerna bör bli mer delaktiga
 - Dialog mellan silorna på fältet (primärvården, den specialiserade sjukvården)
- **Ekosystemet bör öppnas och aktörerna inkluderas i större utsträckning**
 - **Kundgruppspecifikt tänkande, genuint kundorienterad styrning**
 - **Satsningar på en operativ förändring**
- **Kommunikation**

De intervjuade personerna:

- Minna Saario, SHM
- Anne Kallio, SHM
- Teemupekka Virtanen, SHM
- Sirpa Mäntynen, Kouvola
- Linda Soikkeli, SHM
- Jari Porrasmaa, SHM
- Karri Vainio, Kommunförbundet
- Jukka Lähesmaa, SHM
- Visa Honkanen, HNS
- Juha Mykkänen, THL
- Mikko Huovila, SHM
- Hannele Hyppönen, THL
- Pirkko Kortekangas, ÅUCS
- Urpo Karjalainen, UNA-projektet
- Tuula Kolari, Soste ry
- Pekka Neittaanmäki, Jyväskylä universitet
- Liisa Heinämäki, SRK
- Jaana Sinipuro, Sitra
- Asta Wallenius, ANM
- Pertti Nieminen, FPA
- Lauri Vuorenkoski, Läkarförbundet

PUBLIKATIONERNA KAN LADDAS NED PÅ:
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISSN 2242-0037 (PDF)
ISBN 978-952-00-4053-6 (PDF)